

Årsrapport 2015

Fylkesmannen i Hedmark

Innhold

I - Fylkesmannens beretning	Side 3
II - Introduksjon til embetets hovedtall	Side 5
III - Årets aktiviteter og resultater	Side 8
IV - Styling og kontroll i embetet	Side 15
V - Vurdering av framtidssikter	Side 17

I - Fylkesmannens beretning

Vi er faglig underlagt 11 departementer og 8 direktorater noe som gjør oss unike i norsk forvaltning. Dette gir mange muligheter. Vi kan koordinere og samordne mange fagområder. Vi har en bred og sammensatt kompetanse som gjør oss i stand til å løse et bredt spekter av oppgaver. Det gir oss en bred kontaktflate lokalt og regionalt, og gjør at vi kan se helhet og sammenhenger til beste for de som bor i fylket. Slik sett er Fylkesmannen viktig i arbeidet med en enklere og mer helhetlig statsforvaltning. Samtidig får vi mange og ofte ulike styringssignaler som utfordrer vår evne til å finne gode løsninger. For å møte disse utfordringene har vi utarbeidet en strategiplan for perioden 2013-2016, og har i 2015 gjennomført et lederutviklingsprogram i form av en seminarrekke for å gjøre oss bedre i stand til å møte framtidige utfordringer.

Måloppnåelsen i 2015 mener vi er god. Vi har måttet prioritere strengt, og det er ikke alle oppgaver i embetsoppdragene som er gjennomført. Kunnskapen om utfordringer i Hedmark og vurdering av risiko ved ikke å utføre oppgavene utgjør grunnlaget for våre prioriteringer. Oppgaver under Helsedirektoratet og vergemål er områder hvor ressursene er en årlig utfordring. På Helsedirektoratets område er førerkortsaker prioritert og øvrige oppgaver blir utført i noe begrenset grad. På vergemålsområdet er det foretatt en prioritering mellom de ulike oppgavene, samtidig som det er brukt kr 546 050 fra kap 0525 post 01. Til tross for ulike tiltak er saksbehandlingstiden fortsatt for lang på enkelte saksområder og tilgjengeligheten for dårlig. Det har vært en voldsom økning i antall saker. Ved oppstart av reformen i juli 2013 var det ca 1900 vergemål i Hedmark og ved inngangen til 2016 var det nesten 3100 vergemål, noe som innebærer en økning på om lag 60 %. Skal kvalitet og tilgjengelighet på dette området svare til forventningene med reformen må det etter vår oppfatning til en vesentlig økning i ressursrammen.

Driftsregnskapet for 2015 viser et merforbruk på kap 0525 post 01 kr 508 795 som avregnes mot tidligere års overskudd. Akkumulert overskudd utgjør etter dette kr 1 416 227 som vi søker overført til 2016. Vi har også et mindreforbruk på kap 0525 post 21 som søkes overført. Av driftsutgiftene er 90 % dekket over kap 0525 medregnet tildelingen på vergemål kapittel 0469 post 01. Som tidligere år er det brukt midler til drift fra fagkapitlene som dekket den resterende del av driftsutgiftene.

Budsjettrammene er stramme og stiller krav til prioritering og kontinuerlig tilpasninger. Embetet har hatt en nedbemanningsplan for perioden 2010 til 2015 som har medført en nedbemanning på 12 personer i samsvar med planen.

Vi klarer ikke å oppnå forventet saksbehandlingstid for klagesaker på økonomisk sosialhjelp og på tilsyns- og rettighetsaker på helse- og omsorgsområdet. På begge disse områdene har vi opplevd en økning i saksmengden. For økonomisk sosialhjelp har antall klagesaker økt med 80 % fra 2013 til 2015. På helse- og omsorgsområdet har vi flere saker enn det landstallene skulle tilsi. Også på andre områder har vi mindre avvik som skyldes at vi ikke har noen buffer i oppgaveløsningen og er sårbare for nye og uforutsette oppgaver, sykmeldinger og permisjoner. Dette er nærmere omtalt under de enkelte områder. På plan- og bygningsområdet har vi for første gang på flere år klart å nå kravene til saksbehandlingstid.

Flyktningtilstrømmingen som økte utover sommeren og høsten 2015 krevde mye ressurser og medførte omprioriteringer på mange fagområder. Spesielt gjorde andelen enslige mindreårige asylsøkere som kom til Hedmark at vi fikk en krevende situasjon. Vi hadde 70 enslige mindreårige asylsøkere og 3 omsorgssentre sommeren 2015, ved nyttår var dette økt til om lag 700 enslige mindreårige asylsøkere og 16 omsorgssentre. Flyktningssituasjonen medførte økt tilsyn med omsorgssentre, oppfølging av lovpålagte utdanningstilbud, oppnevning av representanter for de enslige mindreårige asylsøkere og krevde ukentlig koordinering av innsatsen både internt og eksternt. Anslagsvis ble det brukt en ressursinnsats på 2 årsverk på dette området høsten 2015.

Kultur for læring, vår samling og koordinering av innsatsen på oppvekstsområdet, fant for alvor sin form i 2015. Målet er at barn skal vokse opp i en kultur for læring og at alle som arbeider med barn og unge på et eller annet nivå skal oppleve at innsatsen fra det offentlige er mer koordinert. Mye av bakgrunnen for arbeidet er et behov for å bedre skoleresultatene og redusere frafallet fra videregående skole. Vi opplever at arbeidet har bidratt til å sette skole og oppvekst tydeligere på dagsorden i kommunene og at skoleresultatene er i svak bedring. Internt samarbeider oppvekst- og utdanningsavdelingen og sosial- og helseavdelingen bl.a for å gi utsatte barn og unge en bedre hverdag.

Kommunereformen har krevd mye innsats i 2015. Arbeidet er forankret i ledergruppa og har vært tema på alle ledermøter gjennom året. Alle kommuner hadde vedtatt utredningsalternativer før kommunevalget. Endringer i kommunestyresammensetning etter valget har endret holdningen enkelte kommuner har til reformarbeidet, og har krevd en ny forankring av reformarbeidet. Utredninger var planlagt eller igangsatt i alle 4 regioner ved nyttårsskiftet. Interessen for å bygge nye kommuner har vært og er liten i Hedmark totalt sett

Bare 9 av 22 kommuner opprettholdt eller hadde en økning i folketallet i 2015. Mange kommuner i Hedmark har i tillegg store arealer og få innbyggere. Dette gjør det krevende både å opprettholde og å gi et tilfredsstillende tjenestetilbud. Vi ser at også store kommuner kan slite i forhold til koordinering mellom ulike tjenestetilbud. Fylkesmannen har fulgt tett opp kommuner som sliter med å få økonomien i balanse eller å gi et tjenestetilbud som er innenfor lovkravene. I 2015 har 6 kommuner vært fulgt tett opp på slikt grunnlag, herav 1 kommune i ROBEK.

Jord- og skogbruk er betydningsfulle næringer i Hedmark, og vi opplever en stor og økende investeringsvilje i begge næringer. Hedmark vil ta en sentral rolle i innsatsen rettet mot det grønne skiftet og bioøkonomi. I 2015 ble det startet et arbeid med en bioøkonomistrategi for Hedmark og Oppland i regi av fylkeskommunene og i samarbeid med fylkesmennene og Innovasjon Norge i de to fylkene. Fylkesmannen vil prioritere dette arbeidet framover.

Fylkesmannen har nedlagt en stor innsats gjennom 2015 for å koordinere arbeidet med framføring av E6 gjennom Åkersvika naturreservat. Den stramme tidsplanen ble fulgt.

På rovviltområdet må vi tilbake til 1990-tallet for å finne så lave tapstall som vi opplevde i 2015. Samtidig er tapstallene fortsatt store i enkelte områder. Fylkesmannen legger stor vekt på å koordinere innsatsen mellom miljø- og landbruksavdelingen på området. Vi har prioritert skadeforebyggende tiltak og koordinert virkemiddelbruk gjennom flere år. Tydelig soneforvaltning gjennom flere år er også av det som har gitt resultater.

Vi har en lang grense mot Sverige og har et formalisert samarbeid med offentlige myndigheter i Värmland og Dalarna. Samarbeidet har fokus på grensehindre, beredskap, felles naturvernområder og gjensidig læringsutbytte. I 2015 har det også vært arbeidet med videreføring av interreg-prosjektet «Vänernlaksen frie gang» som har fokus på reetablering av laks på norsk side i Femunds- og Trysilvassdraget og vil være et viktig arbeid for å følge opp vassdragsdirektivet.

Innlandsutvalget, som ble oppnevnt av den forrige regjeringen og fikk revidert mandat av nåværende regjering, avleverte sin innstilling i november 2015. I andre halvår 2015 har fylkeskommunen og fylkesmennene i de to fylkene arbeidet med å etablere en oppfølging av utvalget. Et arbeid som vil fortsette også i 2016.

Hamar, 29. februar 2016

Sigbjørn Johnsen (sign.)

II - Introduksjon til embetets hovedtall

Fylkesmannen er Kongens og Regjeringens representant i fylket og skal arbeide for at Stortingets og Regjeringens vedtak, mål og retningslinjer blir fulgt opp. Fylkesmannen er administrativt underlagt Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Vi er sektormyndighet, veileder og pådriver. Vi utfører i den forbindelse oppgaver for 11 departementer og 8 direktorater og er i faglige spørsmål underlagt disse virksomhetene. Vi har viktige oppgaver i å samordne statlig virksomhet i fylket og kan ta de initiativ og fremme de forslag vi finner nødvendig for å bidra til utvikling i fylket. Fylkesmannen har en viktig rolle i å se til at innbyggernes rettssikkerhet blir ivarettatt, dette gjør vi gjennom tilsyn, klage og veiledning.

Vårt embete har 132 ansatte fordelt på 125 årsverk og fikk en tildeling på kapittel 0525 på kr 88 933 000, i tillegg kommer midler på vergemålsområdet (kapittel 0469) og andre fagkapitler. Vi forvalter tilskuddsmidler for ca 171 mill. kr. Vi er lokalisert i Statens hus på Hamar.

Det har i 2015 vært oppfølging av medarbeiderundersøkelsen som ble gjennomført i 2014. Tallene i tabellen er fra 2014.

Fylkesmannen i Hedmark er organisert i 6 avdelinger pluss stabsfunksjon. Avdelingene er Beredskaps- og administrasjonsavdelingen, Kommunalavdelingen, Oppvekst- og utdanningsavdelingen, Landbruksavdelingen, Miljøvern avdelingen og Sosial- og helseavdelingen.

Embetsledelsen består av fylkesmann Sigbjørn Johnsen og assisterende fylkesmann Anne Kathrine Fossum. Øvrig ledelse er direktør Knut Anders Fossum, Beredskaps- og administrasjonsavdelingen, direktør Bernhard Caspari, Kommunalavdelingen, direktør Haavard Elstrand, Landbruksavdelingen, direktør Jørn Georg Berg, Miljøvern avdelingen, direktør Anne Cathrine Holth, Oppvekst- og utdanningsavdelingen og fylkeslege Trond Lutnæs, Sosial- og helseavdelingen. Det har ikke vært endringer i organisasjonsstruktur eller i ledelsen gjennom året.

Vi har en strategi som gjelder for perioden 2013-2016. Strategien har 6 strategiske mål som støtter opp under de rollene fylkesmannembetene har.

1. Framstå som et mer helhetlig embete
2. Samordne og samhandle til beste for innbyggerne i fylket
3. Levere kvalitet i alt vi gjør
4. Bidra til utvikling i fylket
5. Fremme samhandling til beste for oss som jobber her
6. Bidra til utvikling av den enkelte

Som et ledd i vår oppfølging av "Program for bedre styring og ledelse i staten 2014-17" har vi som vår lederutvikling gjennomført en seminarrekke med 6 samlinger som bygger opp under utviklingen av strategien. Deltakere har vært utvidet ledergruppe. I tillegg har tillitsvalgte og verneombud deltatt på to av samlingene knyttet til strategimål 5 og 6.

Vi har en bred samarbeids- og samhandlingsflate på regionalt og nasjonalt nivå. Av de vi har samarbeider/samhandler med kan nevnes; kommunene, fylkeskommunen, Innovasjon Norge, Statens naturoppsyn, Politiet, Sivilforsvaret, Statens vegvesen, Høgskolen i Hedmark, Sykehuset Innlandet, Statens kartverk, Utdanningsdirektoratet, KS, NHO, Hedmark bondelag og Hedmark bonde- og småbrukerlag mv. Vi har en del formaliserte møtearenaer som Partnerskap med NAV fylke, felles forum for samhandlingsreformen med fylkesmannen i Oppland, KS, Sykehuset Innlandet, fylkeskommunen, kommunene og Nav, Kultur for læring med kommunene, fylkeskommunen, NHO, KS og høgskolene i Hedmark og Sogn- og Fjordane. Regionalt partnerskap for kommuner og offentlige virksomheter og regionalt partnerskap for opplevelsesnæringer, begge i regi av Hedmark fylkeskommune. I tillegg har vi beredskapsrådet som samler de regionale aktører som er relevante i den forbindelse.

Som en del av lederutviklingen nevnt over inviterte vi til et seminar med våre nærmeste samarbeidspartnere hvor vi snakket om utfordringer i samhandling og samarbeid og forventninger til hverandre. Vi fikk mange konkrete innspill til videreutvikling av samhandlingsfunksjonen vår, samtidig var det et ønske at vi skulle gjennomføre slike seminarer mer jevnlig.

Ut over samarbeid med regionale etater og næringsliv har vi et formalisert samarbeid med andre fylkesmannsembeter på alle fagområder.

Embetet er gitt ansvaret for drift og utvikling av Fylkesmennes regionale informasjonsnett (FRI). Dette

betingelser samarbeid med de andre embetene. Samtlige er nå plassert inn i felles server (felles AD). Fylkesmannen i Hedmark forvalter GIS-lisenser på vegne av alle embetene. Reindriftsforvaltningen er lagt under Fylkesmannsembetene, og har tilgang til all GIS-programvare som ligger i Fylkesmannens lisenspool.

Kap 525/Økonomi

	Samlet bevilgning	Budsjettavvik (kr)	Budsjettavvik (%)	Driftsutgifter	Lønnsandel av driftsutgifter	Husleie	Husleie(% av driftsutgifter)
FMHE	88933000	508795	0,6	87516768	74,82	13177610	15,06

Regnskapstall sortert på poster

	052501	052521	Post 01 (untatt 052501)	Post 20-29 (untatt 052521)	Post 30-39	Post 40-49	Post 60-69	Post 70-79	Post 80-89
FMHE	89441792	2970071	15681480	39807640	700497		85535936	22660990	1113903

Administrativ kostnadsdekning

	Totalt	% av lønn (andre kap enn 525.01)
FMHE	4034622	0

Sykefravær

	Totalt(%)	Kvinner(%)	Menn(%)	Egenmeldt(%)	Legemeldt(%)
FMHE	3,84	6,26	1,52	1,03	2,24

Ansatte

	Antall årsverk totalt	Antall kvinner	Antall menn	Antall årsverk midlertidige ansatte
FMHE	114	63	51	8

Aldersfordeling

	Gjennomsnitt	Under 20	20-29	30-39	40-49	50-59	Over 60
FMHE	49,8	1	8	14	39	50	25

Lønn per 31.12

	Lønnsutgifter per årsverk(alle kapitler)	Gjennomsnitt per årsverk Kvinner	Gjennomsnitt per Årsverk Menn
FMHE	579047	552911	611632

Stillingskoder

	Stillingskode	Stillingsbetegnelse	Gjennomsnittslønn per stillingskode	Gjennomsnittslønn per stillingskode Kvinner	Gjennomsnittslønn per stillingskode Menn
FMHE	1072	Arkivleder	529500	529500	0
FMHE	1059	Underdirektør	659967	0	659967
FMHE	1211	Seksjonssjef	762050	676500	847600
FMHE	1060	Avdelingsdirektør	0	0	0
FMHE	1061	Assisterende direktør	663700	663700	663700
FMHE	1062	Direktør	869700	869700	869700
FMHE	1538	Fagdirektør	640400	0	640400
FMHE	1063	Førstesekretær	0	0	0
FMHE	1065	Konsulent	0	0	0
FMHE	1408	Førstekonsulent	444800	444800	0
FMHE	1363	Seniorkonsulent	458574	457709	467400
FMHE	1068	Fullmektig	0	0	0
FMHE	1069	Førstefullmektig	0	0	0
FMHE	1070	Sekretær	0	0	0
FMHE	1409	Sekretær	0	0	0
FMHE	1433	Seniorsekretær	0	0	0
FMHE	1071	Kontorleder	0	0	0
FMHE	1411	Avdelingsingeniør	0	0	0
FMHE	1084	Avdelingsingeniør	0	0	0
FMHE	1275	Ingeniør	0	0	0
FMHE	1085	Avdelingsingeniør	0	0	0
FMHE	1083	Ingeniør	0	0	0
FMHE	1087	Overingeniør	527663	527192	529500

Årsrapport 2015 Fylkesmannen i Hedmark - Innhold:

FMHE 1181	Senioringeniør	578180	560400	582625
FMHE 1088	Sjefingeniør	0	0	0
FMHE 1434	Rådgiver	507822	505858	514650
FMHE 1364	Seniorrådgiver	568890	570305	567230
FMHE 1113	Prosjektleder	0	0	0
FMHE 1117	Fagarbeider	0	0	0
FMHE 1203	Fagarbeider m/fagbrev	0	0	0
FMHE 1362	Lærling	126720	0	126720
FMHE 0129	Assisterende fylkesmann	996300	996300	0
FMHE 0431	Fagkonsulent	0	0	0
FMHE 0382	Fylkesagronom	529500	0	529500
FMHE 0434	Fylkesskogmester	0	0	0
FMHE 0822	Fylkessykepleier	0	0	0
FMHE 1261	Fylkesjordsjef	0	0	0
FMHE 0435	Fylkesskogsjef	0	0	0
FMHE 0774	Ass. fylkeslege	899000	924700	886150
FMHE 0779	Fylkeslege	1018300	0	1018300
FMHE 1057	Informasjonssjef	591100	0	591100
FMHE 1184	Kokk	0	0	0
FMHE 1127	Husholdsleder	0	0	0
FMHE 1129	Renholdsbetjent	0	0	0
FMHE 1130	Renholder	0	0	0
FMHE 1132	Renholdsleder	0	0	0

Turnover

	Turnover(%)
FMHE	1,6

Andel administrasjon av totalt antall årsverk

	Økonomi(%)	Lønn(%)	Innkjøp(%)	IKT(%)	Personal(%)	Arkiv(%)	Resepsjon(%)	Sentralbord(%)
FMHE	2,1	1	0,8	4,4	0,8	3,5	1,3	0

Medarbeiderundersøkelsen(hvert annet år), score på følgende spørsmål

	I vårt embete stimuleres det til læring og samarbeid på tvers av avdelingene	I vårt embete utvikler vi oss faglig ved gjensidig kontakt med andre embeter
FMHE	3,5	3,7

III - Årets aktiviteter og resultater

Måloppnåelse

Vi mener at måloppnåelsen i 2015 totalt sett var god sett opp mot tilgjengelig ressurser. Vi har måttet prioritere strengt og nedprioritere enkelte oppgaver i embetsoppdragene av hensyn til ressursrammene. Prioriteringene er gjort ut fra kunnskapen vi har om Hedmark og utfordringene vi ser innenfor de ulike sektorer. Vi har den kompetansen vi trenger for å gjennomføre oppgavene på en god måte. Vergemål og oppgaver under Helsedirektoratet er områder hvor forholdet mellom ressurser og oppgaver er en utfordring hvert år. På vergemålsområdet er det gjort en prioritering i forhold til oppgavens viktighet, saksbehandlingstiden er for lang på mange oppgaver innenfor dette feltet. På Helsedirektoratets område er det førerkortsaker som er prioritert og tar bortimot all kapasitet. Vi klarer ikke å oppnå forventet saksbehandlingstid på klagesaker økonomisk sosialhjelp, som er et viktig område når det gjelder rettssikkerheten. Selv om vi har prioritert området med ulike virkemidler, har saksmengden økt betydelig og vi klarer fortsatt ikke å oppfylle styringskravet. Også på tilsyns- og rettighetssaker på helse- og omsorgsområdet oppfyller vi ikke kravene til saksbehandlingstid i oppdragsbrevet da vi har betydelig flere saker enn forventet. Også på andre fagområder er det mindre avvik fra planene, slike avvik skyldes som oftest nye og uforutsette oppgaver eller permisjoner/sykefravær da ressursituasjonen gjør at vi ikke har noen buffer. Vi prøver å ta høyde for dette gjennom faglig samarbeid på tvers. Ressursituasjonen gjør også at vi ikke kan fylle fullt ut den utviklings- og initiativrollen som er en del av fylkesmannens oppgaver.

Oppfølging av kommuner mv

Fylkesmannen har løpende kontakt og dialog med kommunene både enkeltvis og samlet i møter, kurs og seminarer. Fylkesmannen besøkte enkeltkommuner på tilsyn, øvelser, dialogmøter om sektorvise utfordringer, kommunereformen og i tilknytning til særskilte saker. Fylkesmannen deltok på møter i alle regionrådene for å snakke om kommunereform. En kommune på ROBEK er fulgt spesielt opp. Vi har også fulgt opp kommuner som av ulike grunner ikke klarer å løse oppgavene sine på en tilfredsstillende måte og/eller er i faresonen i forhold til økonomi. I 2015 var dette 5 kommuner. Innenfor de juridiske områdene som valglov, inndelingslov, navnelov, helligdagsfred, gravferdslov med mer har vi relativt kort saksbehandlingstid.

I perioden 2003 til 2015 har Fylkesmannen støttet en rekke omstillingsprosjekter. I 2015 er det brukt om lag 7 mill. til ulike prosjekter og 3 mill. kr til kommunereformen, til sammen 10 mill. kr. En vesentlig del er gått til prosjekter for å forbedre og utvikle tjenestetilbudet innenfor oppvekst/skole og helse. Alle de fire regionene har til nå fått støtte til prosjekter i forbindelse med kommunereformen.

På plan- og bygningsrettsområdet har vi de senere årene hatt problemer med å overholde den lovpålagte fristen på 3 måneder. I siste halvdel 2015 bedret dette seg og vi er nå innen de lovpålagte fristene.

På området fri rettshjelp holdes fristene.

Vergemål

På vergemålsområdet varierer saksbehandlingstiden mye for ulike oppgaver. For de høyest prioriterte oppgavene er saksbehandlingstiden akseptabel, mens for de lavere prioriterte oppgavene er saksbehandlingstiden for lang. Graden av service og tilgjengelighet er ikke tilfredsstillende. Det er et bevisst valg for å kunne ha høyest mulig produktivitet på saksbehandlingen. Lang saksbehandlingstid og for dårlig tilgjengelighet skyldes for ressurstilgangen i forhold til oppgavemengden. Embetet arbeider kontinuerlig for å få ned saksbehandlingstiden og har igangsatt tiltak for å bedre servicen. Skal vi få akseptabel saksbehandlingstid og god service kreves det en betydelig økning i ressurser.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet er tydelig sektorovergripende og er godt forankret i embetsledelsen. Reduksjon av samfunnets risiko og sårbarhet og økt krisehåndteringsevne har prioritet. Fylkesmannen gjennomfører rutinemessig øvelser, tilsyn og veiledning for å opprettholde og øke krisehåndteringsevnen. Det forebyggende beredskapsarbeidet og kravene til samfunnssikkerhet og beredskap og ROS-analyser i Plan- og bygningsloven og Sivilbeskyttelsesloven følges godt opp lokalt og regionalt.

Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap i Hedmark inklusiv fylkes-ROS ble vedtatt i Hedmark fylkesting i september 2013. Planen skal revideres hvert fjerde år. Handlingsprogrammet til planen er utarbeidet og ble vedtatt i Hedmark fylkesting i september 2015. Handlingsprogrammet skal revideres hvert år. Pådriver og veilederrollen har vært prioritert ved fast deltakelse i fylkets planforum og ved samfunnssikkerhets- og beredskapsmessig oppfølging av alle kommunale plansaker. Det er fremmet en innsigelse til reguleringsplan på grunn av manglende ROS-analyse.

Vi utfører tilsyn i 1/4 av kommunene hvert år. I 2015 gjennomførte vi tilsyn i kommunene Grue, Løten Tolga,

Alvdal og Rendalen. Det ble gitt fire avvik og en merknad på manglende eller mangelfull helhetlig ROS-analyse. Dette viser at fortsatt veiledning knyttet til kravene til helhetlig ROS-analyser i sivilbeskyttelsesloven er nødvendig.

Målrettet og systematisk arbeid har bidratt til at krisehåndteringsevnen lokalt og regionalt generelt er god. Gjennom rådgivning og gjennomføring av kurs, øvelser, tilsyn ser vi en tydelig kvalitetsheving av beredskapsplanene og framgang i krisehåndteringsevnen. Fylkesmannen har i 2015 gjennomført øvelser for kommunene Elverum, Engerdal, Folldal, Os og Trysil. Øvelse for fylkesmannens beredskapsstab og Fylkesberedskapsrådet var planlagt gjennomført høsten 2015. Flykningesituasjonen krevde håndtering både av beredskapsstaben og beredskapsrådet og øvelsen ble derfor utsatt. Håndteringen har i seg selv gitt god øving/trening.

Krisehåndteringsverktøyet CIM er implementert i alle kommunene og opplæring er gjennomført. Arbeidet med å videreutvikle bruken av verktøyet fortsetter gjennom oppfølgingskurs og månedlige CIM-øvelser (CIM-TRIM). Fylkesmannen har etablert sin egen beredskapsplan med tiltakskort i CIM og benytter verktøyet til loggføring, rapportering og informasjonsdeling.

Fylkesmannen har et nært og godt samarbeid med nabolän i Sverige gjennom Grenseredningsrådet for Dalarna, Värmland og Hedmark og Grensekomitéen Dalarna, Hedmark. Arbeidet i Grenseredningsrådet er praktisk anlagt og det er gjennomført flere fellesøvelser med fokus på redningstjeneste og krisehåndtering. Grensekomitéen har fokus på reduksjon av grensehindre og samarbeid over riksgrensen. Vi er nå inne i et prosjekt som er kalt «Grenseløs krisehåndtering». Prosjektet som er Interreg-finansiert har fokus på alarmering og befolkningsvarsling, samband over grensen, samvirkekurser og kartlegging av risiko og sårbarhet i grenseområdene gjennom delprosjektet «GrenseROS». ROS-analysen er i slutfasen og vil bli ferdigstilt i første kvartal 2016. Aktører i grensesamarbeidet er länsstyrelsene, Fylkesmannen, politi, brann og redning, helse- og alarmsentraler.

DSBs styringsdialogmøte med Fylkesmannen

DSB har i 2015 gjennomført styringsdialogmøte med Fylkesmannen i Hedmark. I referatets oppsummering skrev direktoratet følgende: "DSB oppfatter at FMHE har en helhetlig og systematisk tilnærming til samfunnssikkerhet og beredskap, både når det gjelder forebyggende arbeid, beredskap og håndtering av hendelser." I sine oppfølgingspunkter anbefalte DSB at Fylkesmannen vurderer beredskapsgruppens ressursutfordringer, og at det forventes at DSBs veileder blir lagt til grunn for fylkesROS. Disse forventningene er fulgt opp.

Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Fylkesmannen har gjennomført et omfattende arbeid for å se til at innbyggerne får helse- og omsorgstjenester, barneverntjenester og sosiale tjenester i samsvar med lovgivningen. Dette er gjort gjennom tilsynsvirksomhet, både planlagt og på bakgrunn av klager og hendelser, behandling av rettighetsklager, gjennom kursvirksomhet, veiledning og rådgivning og informasjonsvirksomhet ellers.

Det er gjennomført 20 planlagte tilsyn på helse- og sosialområdet i 2015, det er påvist brudd på lovbestemmelser i 1/3 av disse tilsynene. Kommuner og foretak er fulgt opp til virksomheten er i samsvar med myndighetskrav. Vi har lagt vekt på læring og kvalitetsforbedring i oppfølgingen av tilsynet.

Det er behandlet 186 tilsynssaker i helse- og omsorgstjenesten og i sosiale tjenester i Nav. Det blir gitt detaljert tilbakemelding i alle disse sakene for å bidra til at lovbestemmelser blir fulgt. Mange saker følges nærmere opp for å sikre at forhold er brakt i orden.

Vi behandlet 222 rettighetssaker om økonomisk sosialhjelp i 2015, en økning på 80% økning på to år. 23 % av sakene ble endret eller opphevet. Saksbehandlingsfrister er ikke overholdt til tross for at vi har satt inn større ressurser i arbeidet. Hver enkelt sak er en avgjørelse om innholdet i rettighetssaken. Men det er også en tilbakemelding til kommunen om hvordan regelverket fortolkes i enkeltsaker og dermed en veiledning til videre arbeid i kommunen.

Det er behandlet 131 saker etter pasient- og brukerrettighetsloven. Vi har stadfestet 113 saker etter kap. 9 i helse- og omsorgstjenesteloven, og foretatt 14 stedlige tilsyn for å følge opp disse vedtakene. Vi har behandlet 172 saker etter pasient- og brukerrettighetslovens kap. 4 a (mot 110 i 2014), og 16 klager på tvangsbehandling i det psykiske helsevernet. Samlet sett betyr behandlingen av disse sakene en betydelig arbeid for øke rettssikkerheten for utsatte grupper i Hedmark.

Saker av mer forvaltningsmessig karakter har også stor betydning for enkeltinnbyggere. I 2015 har vi behandlet nesten 1600 saker om helsemessige krav til førerkort, og omtrent 800 saker om separasjon eller

Etter at vi gjennomførte tilsyn og kartlegging av kommunenes forpliktelser etter folkehelseloven i 2014, har vi gitt tilbakemelding til kommunene om resultatet av dette tilsynet i 2015 og gitt råd om hvordan de skal tilpasse seg de foreliggende myndighetskrav på området. Vi er nå i gang med å gi råd til kommunene om hvordan folkehelsehensyn skal innpasses i planstrategiene som skal utarbeides i 2016.

I 2015 har vi etablert et felles samhandlingforum for sykehusforetaket, KS og fylkesmennene i Oppland og Hedmark. Både Sykehuset Innlandet og KS omfatter begge fylker, og vi ser det derfor som en fordel at vi har fått til ett felles forum.

En av de største utfordringene i helse- og omsorgstjenestene i Hedmark er behovet for økt kompetanse. Vi har gjennomført tilskuddsforvaltningen knyttet til kompetanseplanen i Hedmark i tett dialog med utdanningsinstitusjonene, KS, yrkesorganisasjonene og fylkeskommunen. Ellers har vi et nært samarbeid med flere institusjoner, organisasjoner og kommunene om innovasjon og velferdsteknologi. Samarbeidet med utviklingssentrene for sykehjem og hjemmetjenester fungerer bra. Tilsynet med tjenester og behandling av klagesaker viser likevel at det er stort rom for forbedring i tjenestene.

Vi har et godt samarbeid med Nav Hedmark og KS om arbeids- og velferdsforvaltningen. Kompetansetiltak er samordnet med Nav, og vi har bidratt i arbeidet med strategiplanen for Nav. Vi har et nært samarbeid internt på rus/psykisk helse-området og har laget et felles opplegg for vurdering av søknader om tilskudd og forvaltning både når det gjelder tilskudd til kommunale rustiltak, barnefattigdom, boligsosiale tiltak og kompetansemidler.

Oppvekst

Fylkesmannen er sentral både i forhold til forvaltnings- og utviklingsoppgaver. Vi har gjennom de siste årene bygget opp et system for samordning som nå er i drift. Dette arbeidet krever forholdsvis mye innsats fra Fylkesmannen både på leder og saksbehandlernivå. Vi anser imidlertid dette arbeidet for avgjørende for å gi barn/unge i Hedmark en bedre fremtid. Alle oppgaver er utført. Vi har i tillegg satset stort på det nevnte samordningsarbeidet. På tilsynsområdet har vi utført tilsyn utover poengkravet (se vedlegg).

0-24-oppgavet

Fylkesmannen i Hedmark arbeider pr i dag på to nivåer når det gjelder helhet, samarbeid og samordning i oppvekstsektoren.

Kultur for læring Internt i embetet

Systemet baseres på fast samarbeid i grupper som har ulike oppgaver, informasjonsrutiner, teamarbeid i enkeltsaker og en ledelse av det hele som ser samarbeidet i et bredt perspektiv. Det er utarbeidet et mandat for dette arbeidet for å sikre kontinuitet og samlet innsats mot felles målsetting. Samordningsarbeidet utføres av sosial- og helseavdelingen og oppvekst- og utdanningsavdelingen.

Målsettingen for arbeidet er:

- Barn og unge i Hedmark vokser opp i en *kultur for læring* som gir den enkelte mulighet til å bidra i samfunnet på en selvstendig og ansvarsfull måte.
- Fylkesmannens arbeid for barn/unge skal fremstå som helhetlig og enhetlig utad.

Kultur for læring I Hedmark

I 2012 startet vi med å planlegge og tilrettelegge for en mer helhetlig, koordinert og samordnet innsats rettet mot oppvekstsektoren i Hedmark. Modellen er utviklet sammen med alle kommunene i fylket og andre aktuelle parter innenfor oppvekstsektoren.

Målsettingen her er at:

- barn og unge i Hedmark skal vokse opp i en *kultur for læring* som motiverer til utdanning og deltakelse i samfunns og arbeidsliv
- samordnet innsats for barn og unges oppvekst
- faglige resultater i grunnskolen heves
- gjennomstrømming i videregående opplæring øker
- viktige aktører i oppvekstfeltet har et forpliktende samarbeid

Vi har utarbeidet et opplegg for organisering av sektoren som har kommet godt i gang i løpet av 2015. I dette arbeidet har vi gjennom år samarbeidet med Høgskulen i Sogn og Fjordane og Høgskolen i Hedmark. Det er mange aktører som har ansvar for og gjennomfører tiltak mot målgruppen, men innsatsen er lite koordinert og

derfor krevende for kommunene å få oversikt over. Vi har tro på at målrettet og felles innsats, godt samarbeid mot felles mål og god koordinering fra Fylkesmannens side vil utgjøre en forskjell. God oversikt vil gjøre det lettere å arbeide sammen mot felles mål.

Fylkesmannen har en langsiktig strategi for positiv utvikling for barn og unge i Hedmark. Tiltak for å oppfylle embetsoppdraget settes inn i en langsiktig, helhetlig tenkning noe vi mener bidrar til større fokus på at arbeid med barn og unge blir bedre koordinert. Vi har mottatt positive tilbakemeldinger på vårt arbeid.

Kompetanseheving er en bred nasjonal satsing. Fylkesmannen i Hedmark har fulgt opp alle oppgaver vi er gitt i de forskjellige satsingene/tiltakene. Kompetansen styrkes og mange skoler/kommuner er i gang med målrettet utviklingsarbeid.

Vi har arbeidet sammen med kommunene om å igangsette et forskningsprosjekt med oppstart i løpet av 2016. Dette er planlagt som et omfattende innovasjonsprosjekt hvor Høgskolen i Hedmark arbeider målrettet og systematisk på flere nivåer i kommunene for å nå målsettingene som beskrevet over. Det vil bli søkt støtte til prosjektet fra Norsk forskningsråd.

Barnehage

Det er god barnehagedekning i fylket. Kommunene har gitt tilbakemelding om at retten til plass innfris, jf. barnehageloven. Kommunene har lyktes i å få på plass tilstrekkelig antall førskolelærere. Ressurssituasjonen i kommuneadministrasjonene er svak innenfor barnehagefeltet. Fylkesmannen har sterkt fokus på kompetanseheving.

Fylkesmannens arbeid innenfor dette området har i flere år, så også i 2015, vært preget av langsiktighet og samarbeid med aktører når det gjelder nødvendig kompetanseheving. I tillegg er forvaltningsoppgaver utført i tråd med embetsoppdraget.

Grunnopplæring

Hedmark har mange utfordringer på opplæringsfeltet. Flere kommuner har utfordringer med å løfte resultatene til elevene. Saksbehandling og andre enkeltoppgaver tar mye av kapasiteten i skoleadministrasjonene. Dette går på bekostning av å drive utviklingsarbeid og sette utdanningsområdet inn i en større helhet.

Tilsyn, klagesaker og henvendelser gir oss god kjennskap til kommunene. Vi har veiledet den enkelte skole/kommune med det som mål å få til helhetsarbeid, samordning og samarbeid. Vi opplever at skole/kommune har stor nytte av denne måten å få veiledning på. I samlinger for kommuner/fylkeskommune har vi fokus på at overordnede temaer settes i sammenheng med utvalgte og mer spesifikke områder som skal bidra til at barnas oppvekst preges av stadig bedre *kultur for læring*.

Voksenopplæring

Fylkesmannen i Hedmark er en viktig støttespiller/aktør for denne delen av opplæringssektoren i fylket. Det er fortsatt mye ugjort på dette feltet, selv om vi har gjennomført det vi skal ut i fra embetsoppdraget. Sektoren ønsker seg tettere oppfølging av oss, og det vil være viktig å bidra til samordning.

Barnevern

I 2015 har Fylkesmannen gjennomført tilsyn, klagesaksbehandling og veiledning i tråd med kravene på barnevernsområdet. 3 systemtilsyn med barneverntjenestens arbeid med meldinger og tilbakemelding til melder viste avvik alle tre steder. Kommunene er fulgt opp til avvik er rettet, og informasjon om resultatene er formidlet til alle andre kommuner. Vi har gjennomført kurs i barnevernlov og forvaltningsrett for de fleste medarbeidere i barnevernet i Hedmark, delvis på bakgrunn av funn ved tilsynet og informasjon fra klagesaker. Det er behandlet 43 hendelsesbaserte tilsyn i barnevernet, med lovbrudd i over halvparten av sakene. Vi har hatt særlig oppfølging av enkelte barneverntjenester på bakgrunn av oversikt over fristbrudd eller svikt i saksbehandling og oppfølging. Det er også gjennomført opplæring i samtale med barn om vold eller overgrep, og opplæring i relevant kartleggingsverktøy. Alle rettighetsklager er behandlet innen oppsatte frister.

Institusjonstilsynet i barnevernet er gjennomført med individtilsyn i samsvar med forskriften. Vi har ikke gjennomført systemrevisjoner i institusjonene, men får godt inntrykk av hvordan institusjonene fungerer gjennom det omfattende individtilsynet som gjennomføres. Mye av oppfølgingen etter institusjonstilsyn dreier seg om styring og ledelse ved institusjonene. Det har vært en særlig utfordring i 2015 med betydelig økning av omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere.

Fylkesmannen har forøvrig omfattende veiledning og rådgivning til kommunene på barnevernområdet, både på telefon, ved møter og ved fagsamlinger for barnevernsansatte. Særlig i de små barneverntjenestene er det behov for råd om myndighetskrav og framgangsmåter i barnevernet.

Miljøvern

Klimautfordringen berører mange av Fylkesmannens arbeidsområder, og embetet arbeider her på tvers av avdelingsgrenser. Klimatilpasning er et sentralt element i Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap i Hedmark. Alle kommuner i Hedmark har utarbeidet klima- og energiplaner og vi har tidligere foretatt analyser av oppfølgingen av disse. I 2015 har vi etablert en ny tverrfaglig gruppe som skal utarbeide en strategi for embetets arbeid på klimaområdet. I vår planbehandling er samordnet areal- og transportplanlegging og klimatilpasning viktige elementer.

Vannkvaliteten i Hedmark er gjennomgående god, men det er strekninger som påvirkes av tidligere tiders gruvedrift. I Mjøsa var tilstanden i 2013 bekymringsfull og situasjonen følges i egen overvåking. I samråd med Miljødirektoratet har vi fra 2014 avsluttet kalkingen. Sammen med direktoratet er det utarbeidet et omfattende overvåkingsopplegg for disse lokalitetene. Overvåkingen er igangsatt. Vi følger embetsoppdraget på vannforvaltningsområdet og har igangsatt en utvidet overvåking i forhold til tidligere år. Intereggprosjektet Vänerlaksens frie gang ble avsluttet i 2014. Vi arbeider med en videreføring sammen med svenske myndigheter.

Fylkesmannen har fokus på rovviltforvaltningen. Arbeidet er fulgt opp både som sekretariat for rovviltnemnda i region 5 og som egen myndighetsutøver i forbindelse med tilskuddsforvaltning, skadefelling, ettersøk, gjennomføring av kvotejakt, lisensfelling og erstatningsoppgjør. Arbeidet på dette forvaltningsområdet er svært ressurskrevende og skjer gjennom et utstrakt samarbeid mellom miljøvern- og landbruksavdelingen.

Fylkesmannen mottok 179 søknader om erstatning. Antall dyr krevd erstattet gikk ned med 25 % fra 2014, og er det laveste siden 1993. Antall sau i fylket har imidlertid vært økende siste tre år, det samme har antall sau på utmarksbeite. Det har vært en økning i antall i de områdene der beitedyr har prioritet og en nedgang i de områdene der rovvilt skal prioriteres. Dette i tråd med nasjonal politikk om en tydelig soneforvaltning. Det er brukt store ressurser til forebyggende tiltak, blant annet til flytting til mindre rovdyrutsatte områder og beiting på inngjerdet areal for å oppnå dette. Det gjennomføres målrettede forvaltningstiltak for å redusere skadepotensialet også i områder der beitedyr skal ha prioritet.

På naturforvaltningsområdet har frivillig vern av skog og oppdraget i tilknytning til Åkersvika hatt høy prioritet. Det er opprettet 7 nye skogreservater og ett reservat er utvidet. Forvaltningsplan for Gardsjøen naturreservat er vedatt og 5 andre planer er under produksjon. Oppdragene med prioriterte/truede arter og utvalgte/truede naturtyper er gjennomført som forutsatt. Det er gjennomført kartlegging og tiltak mot fremmede arter både i og utenfor naturreservater.

Grensejusteringsprosessen for Åkersvika er fulgt opp i henhold til oppdragsbrev, og framdriften har vært i henhold til plan. Det er flere store samferdselsprosjekter i fylket som er på ulike stadier. For øvrig er saksmengden på planområdet noe økende. Vi benytter fortsatt betydelige ressurser på oppfølging av regionale planer for villreinområder.

Tilsyn gjennomføres i henhold til oppsatt plan. Det er gjennomført 1 av 3 revisjoner og 34 inspeksjoner. Alle 17 renseanlegg, samt kommunalt avløpsnett fra 4 kommuner til Hias, har nå fått revidert tillatelse etter ny mal.

2. generasjons kartlegging av biologisk mangfold er nå slutført i Hedmark. Kvalitetssikringen forventes fullført i i løpet av kort tid.

Landbruk

Hedmark er landets største skogfylke og største jordbruksfylke målt i jordbruksareal. God måloppnåelse i Hedmark er derfor viktig for å nå nasjonale jordbruks- og skogpolitiske mål. I jord- og husdyrbruket er det samlet sett vekst i produksjonen, men med store variasjoner både innen fylket og mellom produksjoner. Veksten er størst på Hedmarken og i Nord-Østerdal. Glåmdalen er i positiv utvikling, mens det er klare utfordringer i Sør-Østerdal. I skogbruket fortsatte den positive utviklingen fra foregående år, med en samlet avvirking på rundt 3 mill kbm og til en førstehandsverdi på ca 1 mrd. Aktiviteten har økt både for forynging, skogkultur og opprusting av skogsbilvegnettet. En hovedutfordring blir å følge opp og videreutvikle det høye aktivitetsnivået.

Økt matproduksjon

Regionalt Næringsprogram (RNP) for Hedmark har som overordnet mål at matproduksjonen skal øke med minst 20 % innen 2030. Store variasjoner i naturgitte forhold setter krav til regional tilpasning i virkemidler og oppfølging, dersom vi skal lykkes med å nå målet. Fylkesmannen hadde i 2015 gående to større satsinger med økt matproduksjon og verdiskaping som hovedmål, innen produksjon av storfekjøtt og grønnsaker, frukt og bær. Regjeringens satsing på Fjellandbruket er også fulgt opp. Satsingen er tatt godt imot i fjellkommunene.

Fylkesmannen har oppmuntret til og bidratt i utviklingen av flere kommunale prosjekter med fokus på økt volumproduksjon og utvikling av det tradisjonelle jordbruket. Erfaringsvis kan slike prosjekter vise til god

Landbruk over hele landet

Hedmark har store utmarksbeiteressurser. Fylkesmann har gjennom flere år arbeidet systematisk med å legge til rette for økt bruk av utmarksbeite. Rovvilt utgjør en utfordring i forhold til optimal utnyttelse av beiteressursene i fylket. Fylkesmannen legger vekt på å jobbe tverrfaglig for bedre samordning av virkemidler og gjensidig informasjonsflyt, og ser dette som en forutsetning for å lykkes med økt bruk av utmarksressursene i fylket. Det vises ellers til en nærmere omtale av rovviltutfordringene under "Miljøvern" over.

Kontroll

Kontrollarbeidet har høy prioritet. Oppfølgingen av kommunene omfatter veiledning, dialog om den daglige saksbehandling og forvaltningskontroll med stedlig besøk. Kontroll er også fast tema på fagsamlinger. Over tid har kommunene forbedret sin forvaltning og fått en bedre forståelse av egen rolle som kontrollmyndighet. Kontroll av foretak for mulig driftssamarbeid er spesielt ressurskrevende og stiller store krav til breddekompetanse både i kommunen og hos Fylkesmannen. Vi har noen avvik i antall kontroller mot kontrollplanen for 2015. Dette skyldes mangel på kapasitet da oppfølging av enkelte tidligere kontroller har vært særdeles ressurskrevende.

Næringsutvikling

I samsvar med vedtatte mål har Fylkesmannen prioritert opp innsatsen rettet mot økt produksjon, verdiskaping og lønnsomhet i det tradisjonelle landbruket. Samtidig har et godt og tett samarbeid med øvrige regionale utviklingsaktører gitt rom for å styrke og innta en mer offensiv rolle i utviklingen av landbruksbasert vare- og tjenesterproduksjon i Hedmark. Regionalt Bygdeutviklingsprogram (RBU) utgjør det strategiske grunnlaget for å spisse og målrette innsatsen i forhold til de ulike regioners behov, muligheter og potensial.

Fylkesmannen har trappet opp og lagt om innsatsen rettet mot lokalmat og landbruksbasert reiseliv, og samtidig samordnet/koblet innsatsen på disse to områdene. På området lokalmat er det avholdt mobiliseringsmøter og nettverkssamlinger for produsentene. Hedmark deltok for første gang på IGW som en del av Osloregionen. Deltagelsen synliggjorde og styrket arbeidet regionalt. Fylkesmannen koordinerte arbeidet og deltok i den sentrale arbeidsgruppa. På reiselivsområdet er mye av aktiviteten knyttet opp til oppfølgingen av regional plan for opplevelsesnæringer i Hedmark, der Fylkesmannen er deleier i et temabasert satsingsprosjekt sammen med IN og Fylkeskommunen. Fylkesmannen har også initiert forprosjektet "Grenseløs besøksstrategi Fulufjellet" i samarbeid med Länsstyrelsen i Dalarna.

Fylkesmannen har i 2015 utarbeidet "Handlingsplan for Inn på TUNET Hedmark 2015-2017", og med en bredt sammensatt styringsgruppe. Prosessen styrket det regionale samarbeidet, og har gitt en bredere forankring av IPT-arbeidet hos Fylkesmannen.

Pågangen etter de bedriftsrettede BU-midlene i Hedmark er fortsatt stor. Midlene var fullt disponert allerede ved søknadsfristens utløp 1. februar 2015. For 2016 har etterspørselen ytterligere økt. Tilsvarende har etterspørselen etter Fylkesmannens utrednings- og tilretteleggingsmidler tatt seg betydelig opp i de senere år og hadde rekordstor søkning i 2015. I sum vitner dette om stor investeringslyst og -vilje i Hedmarkslandbruket.

Vi legger stor vekt på samarbeidet i det regionale partnerskapet og med andre kompetansemiljø i vårt arbeid med næringsutvikling i og i tilknytning til landbruket. Dette gjelder både i forhold til utviklingen i det tradisjonelle landbruket og innen ulike satsinger innen bygdenæringene. På samme måte brukes den felles skog- og trestrategien for Hedmark og Oppland til å sikre en bedre koordinering og målretting, og derved styrking av den samlede offentlige regionale innsatsen mot skognæringa.

Samfunns- og areaplanlegging

I Hedmark ble det omdisponert 579 daa dyrket mark og 427 daa dyrkbar mark i 2014, noe som innebærer en økning fra året før. Utbyggingspresset er stort nær byene, særlig i Hamarregionen. I de senere år er det imidlertid ulike nasjonale samferdselsprosjekt som har stått for hovedtyngden av omdisponeringen. I andre deler av fylket utgjør begynnende gjengroing den største trusselen mot jordressurser og kulturlandskap.

Fylkesmannen legger stor vekt på å gå i tidlig dialog og være tett på kommunale planprosesser, og å samordne planuttalelsene med andre regionale myndigheter. Det gir økt gjennomslagskraft, samtidig som kommunene får mer entydige tilbakemeldinger. Kommunal kompetanse og/eller kapasitet på planområdet er en utfordring.

Økologisk landbruk

Det økologisk drevne arealet i Hedmark er på samme nivå som foregående år, med totalt 43 000 daa. Dette utgjør 4,2 % av jordbruksarealet i fylket. Det har vært en liten nedgang i antall økologiske melkekyr, mens det øvrige økologiske husdyrholdet er på samme nivå som tidligere år. Fylkesmannen anser det ikke lenger som mulig å nå målet i Hedmark om at 15 % av produksjonen skal være økologisk innen 2020, uten større endringer i

Kompetanse og kapasitet i kommunal landbruksforvaltning

Kompetanse og kapasitet i lokal landbruksforvaltning er en vedvarende utfordring, men med store variasjoner. Fylkesmannen gir rollen som kompetansesenter høy prioritet. Arbeidet er systematisert gjennom en egen handlingsplan for kommunrettede tiltak, og en egen plan for "Kurs og fagsamlinger" som oppdateres årlig ut fra en vurdering av utfordringer og kompetansebehov lokalt.

Ut fra erfaringer fra forvaltningskontroller og tilbakemeldinger fra skognæringa, har Fylkesmannen i 2015 startet opp et arbeid med å utforme en egen handlingsplan for å bevisstgjøre og ruste opp kommunen som skogbruksmyndighet. Det er i 2015 gjennomført til sammen 29 kurs og fagsamlinger på fylkes- eller regionnivå.

Tidstyver

Embetet har fokus på egen drift og forenkling i tilknytning til prosjekt "tidstyver". Det viktigste i det lange løp er kanskje den daglige dialogen mellom embetsledelsen og avdelingslederne, samt innad i avdelingene. Vi opplever at vi bruker mye tid på dette og at det oppleves meningsfylt. Hverdagsutvikling og effektivisering på denne måten driver virksomheten framover. Vi har blant annet endret organiseringen i miljøvernavdelingen, landbruksavdelingen og sosial- og helseavdelingen for å oppnå en bedre saksflyt. Videre har vi tatt i bruk elektroniske verktøy for håndtering av tilskudd. Vi har økt bruken av e-faktura, og har i tillegg laget gode brukerveiledninger til refusjoner av reiseregninger, fakturahåndtering og tidregistering. Vi har også deltatt i forsøk med og la sentralbordet (SSiE) svare på enkle spørsmål knyttet til områdene vergemål, forerforkortsaker, apostiller, separasjon- og skilsmisse. Hensikten med forsøket er å skjerme saksbehandlerne. Effekten av forsøket viste at 20 – 25 % av alle henvendelsene ble besvart av sentralbordet.

Flyktnings situasjonen

I håndtering av flyktningssituasjonen har det vært nødvendig å organisere opp en egen tverrfaglig gruppe. Oppgavene har krevd både intern og eksternt samhandling noe som igjen har medført stort tidsbruk. Dette har ført til omprioritering av oppgaver, bruk av overtid og at noen oppgaver har blitt liggende.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
Arbeids- og sosialdepartementet	kr 1 179 508,49	kr 1 728 417,65
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	kr 2 705 034,50	kr 623 665,72
Helse- og omsorgsdepartementet	kr 11 786 839,02	kr 1 843 892,26
Justis- og beredskapsdepartementet	kr 3 488 483,53	kr 7 487 804,84
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	kr 36 272 222,13	kr 758 292,40
Kunnskapsdepartementet	kr 6 280 739,63	kr 667 268,21
Landbruks- og matdepartementet	kr 15 910 201,74	kr 0,00
Klima- og miljødepartementet	kr 9 743 276,40	kr 1 684 245,35
Andre	kr 150 466,65	kr 0,00
Sum:	kr 87 516 772,00	kr 14 793 586,00

IV - Styring og kontroll i embetet

Embetet lager hvert år en årsplan/virksomhetsplan bestående av Felles virksomhetsplan, del 1, som i hovedsak viser prioriterte tiltak i embetets strategiplan, tverrfaglige satsingsområder/tema og prioriteringer som ikke følger direkte av tildelingsbrev og embetsoppdrag. I tillegg omtales administrative tiltak som berører hele embetet.

Avdelingenes virksomhetsplan, del 2 viser hovedprioriteringer innenfor de forskjellige fagområdene og svarer på embetsoppdraget som er gitt av de forskjellige fagdepartementer.

For å sikre en mest mulig likebehandling, rasjonell og effektiv drift er det utarbeidet styrende dokumenter og rutiner som regulerer embetets drift. Disse er tilgjengelige på vårt intranett.

Del III i årsrapporten viser at resultatkravene er nådd på nesten alle områder. Vi har medarbeidere med høy kompetanse innen sine fagområder. Det er god søkning til ledige stillinger. Vi har 132 dyktige og innsatsvillige medarbeidere i hel- og deltidstillinger.

Embetet har god økonomistyring og effektiv saksbehandling. Vi utnytter aktivt fagsystemene på økonomiområdet og har god oversikt og styring med den økonomiske situasjon. Oppgaveløsning på tvers av avdelingsgrenser, der dette er hensiktsmessig, har fokus. Vi har jevnt over god måloppnåelse i forhold til resultatkravene i tildelingsbrevet og embetsoppdragene. For nærmere beskrivelse vises til rapportering på de ulike resultatområder, jf. vedlegg.

Embetet har en egen administrasjonsordning hvor prinsippene rundt ansvar og roller i embetet er beskrevet. De samme prinsipper gjelder i forhold til risikostyring. Risikovurderinger skal generelt inngå som et element i kvalitetssikring av alle arbeidsprosesser med sikte på å unngå feil og sikre god ressursutnyttelse.

Risikostyring og intern kontroll integrert i mål- og resultatstyringen skal bidra til at virksomheten når sine mål. Målsettingene skal oppnås innenfor de rammene som tildelte bevilgninger og eventuelle andre disponible ressurser setter. Risikostyringen skal sikre proaktiv styring, ressursprioritering og være et beslutningsverktøy for ledelsen.

Avdelingslederne gjennomfører systematiske risikovurdering innen sine ansvarsområder i forbindelse med utarbeidelse av avdelingenes årlige virksomhetsplaner. Gjennom virksomhetsplanleggingen og oppfølging av denne skal risiko for manglende måloppnåelse vurderes. Risikoene dokumenteres i risikostyringsdokumentet.

Risiko som vi har hatt fokus på i 2015 har vært vergemål, rovviltforvaltning, tap av bufe til rovvilt, jordvern og klagesaksbehandling innenfor sosial- og helseområdet. Vi har prioritert sosial- og helseområdet med ulike virkemidler. Vi klarer fortsatt ikke å oppfylle styringskravet da saksmengden har økt betydelig. Også på tilsyns- og rettighetssaker på helse- og omsorgsområdet oppfyller vi ikke kravene til saksbehandlingstid i oppdragsbrevet pga betydelig flere saker enn forventet. Oppfølging av risiko rapporteres halvårlig i ledermøtet.

Vi må prioritere strengt innenfor de rammene vi har til disposisjon. For 2015 har vi som tidligere år måttet nedprioritere noen oppgaver av kapasitetshensyn. Vi har prioritert ut fra den kunnskap vi har om fylket og hvilken risiko unnlattelse av oppgaver vil ha for rettsikkerheten. For å holde rammene har vi en bemanningsplan for perioden 2010 – 2015 som innebærer en nedbemanning på 12 årsverk i perioden. Nedbemanningen fordeler seg på alle områder.

Antall ansatte pr. 31.12.15 utgjør 125 årsverk mot 123 i 2014. I årsverkene inngår alle fast ansatte, engasjementer og lærlinger. Embetet har stabil bemanning.

Vi har rekruttert og tilsatt 11 personer i 2015. Det tilsvarer en utskiftning på 8,3 %, når vi tar med alle som har sluttet og blitt erstattet.

Vi hadde 275 søkere på 11 stillinger. Alle som ble ansatt i 2015 har høyere utdanning. Det har vært mest utfordrende å rekruttere assisterende fylkeslege. Ingen søkere har oppgitt funksjonshemming, 8 har oppgitt at de har innvandrerbakgrunn.

Embetets kompetanse er godt tilpasset oppgavene.

Likestillingen ved embetet er ivaretatt gjennom tilpasningsavtalen til Hovedavtalen. Embetet tilstreber å likestille kvinner og menn. Det er bevissthet rundt dette, ikke minst ved ansettelser og ved lønnsforhandlinger.

IA-avtalens overordnede mål er å forebygge og redusere sykefraværet, styrke jobbnærværet og bedre arbeidsmiljøet, samt å hindre utstøting og frafall fra arbeidslivet. Embetets målsetting er å beholde det lave

sykefraværet og arbeide for at det reduseres ytterligere. Sykefraværet skal samlet sett ikke være over 5 % over en femårsperiode. I 2015 hadde vi et meget lavt sykefravær på 3,84 %. Gjennomsnitt for årene 2011-2015 er på 4,52%. Vi legger stor vekt på at nærvær og dialog knyttet til sykefravær er et gjensidig ansvar for arbeidstaker og arbeidsgiver. Og at fordeling av oppgaver og tilrettelegging er et lederansvar.

Fylkesmannen skal så langt det er mulig legge til rette for at medarbeidere som får redusert sin funksjonsevne fortsatt skal kunne være i arbeid. Embetet tar i mot personer fra Nav som har behov for å prøve seg i jobb. I forbindelse med nytilsettinger har det vært svært få søkere med innvandrerbakgrunn og yrkes/funksjonshemming.

Det er en målsetting å holde gjennomsnittlig pensjonsalder på 65,5 år som var snittet for perioden 2010 - 2013.

Gjennomsnittlig pensjonsalder er økende. For 2015 var den 66,7 år.

Revisjonen

Riksrevisjonen har for revisjonen av 2014 oversendt to brev hvor de ber om uttalelse, samt ett brev av 28.05.2015 hvor det konkluderes med at Fylkesmannens årsregnskap i det alt vesentlige gir et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger og regnskapsopplysninger per 31.12.2014 som er rapportert til statsregnskapet i samsvar med regelverk for statlig økonomistyring i Norge. Om øvrige forhold uttaler Riksrevisjonen at de ikke er kjent med forhold som tilsier at virksomhetens disponering av bevilgningene er i strid med de administrative bestemmelsene om økonomistyring.

De to første brevene ber Riksrevisjonen om uttalelse om følgende:

1. Brev av 26.03.2015: Ber om uttalelse om honorarutbetalinger til medlemmer av kontrollkommissjonen - betaling til advokatfirma istedenfor trekpliktig lønn direkte til medlem. Bruk av belastningsfullmakt på kapittel/post 1144.77.
2. Brev av 16.04.2015: Ber om uttalelse på feilføring av administrative utgifter på postene 60-69.

Pkt. 1: For framtidige utbetalinger utbetales honorarene direkte til medlemmene. For midlene på kapittel 1144.77 belastes ikke lønn og administrative utgifter lengre.

Pkt. 2: Bakgrunnen er belastning av kurs/konferanser på tilskuddspost og belastning av organisasjoner på poster for kommunale tilskudd (60-poster). Førstnevnte belastning gjelder arrangementer for kommunalt ansatte. Saken er tatt opp samlet for alle fylkesmannsembetene. Mens tilskudd til organisasjoner er i henhold til fullmaktsbrevet, men gitt på feil post ut i fra Rundskriv R-101.

V - Vurdering av framtidsutsikter

Fylkesmannsembetene utfører fagoppgaver for 11 departementer og 8 direktorater/tilsyn. Fylkesmannen spiller en viktig rolle i gjennomføringen av nasjonal politikk og oppfølging av rettighetslovgivningen. Kommunene er helt sentrale i produksjon av velferdstjenester for befolkningen. I tillegg har kommunene et viktig samfunnsoppdrag i forbindelse med kommuneplanarbeidet. Sammenhengen mellom nasjonal politikk og lokal gjennomføring, blir derfor avgjørende viktig. Fylkesmannens viktigste oppgave er å være bindeleddet mellom disse. Fylkesmannen har inngående kjennskap til kommunene i fylket, deres situasjon, utfordringer og muligheter. Samtidig er Fylkesmannen i en direkte styringslinje fra departement og direktorater. Slik sett kan Fylkesmannen spille en enda viktigere rolle i samordningen av statlige og nasjonale interesser overfor kommunene framover. Ytterligere kan dette bidra til gjøre forvaltningen enklere og bedre.

Det er store variasjoner mellom kommunene i fylket. Fødselstallene er svært lave i mange kommuner og 13 kommuner hadde reduksjon i folketallet i 2015. Siste 10 år er det 10 av 22 kommuner som har hatt befolkningsvekst perioden sett under ett. Vedvarende befolkningsnedgang gir utfordringer i forhold til å gi et tilfredsstillende tjenestetilbud og skaffe tilstrekkelig kompetanse. De minste kommunene er mer avhengig av veiledning og støtte fra fylkesmannen enn de større kommunene er. Behovet for bistand fra fylkesmannen vil derfor i noen grad være avhengig av hvilke endringer vi vil få i kommunestrukturen framover. Noen av kommunene i Hedmark vil kunne få en stor vekst i årene framover. Store samferdselsinvesteringer kan gjøre det mulig å flytte vekst ut fra Oslo-området. Hedmark er et fylke med store naturressurser og har store muligheter på mange områder. Fylkesmannen ser det som en viktig oppgave, sammen med andre, å bidra til en styrket vekst og utvikling i fylket. Det vil bl.a være viktig at vi sammen med nasjonale myndigheter lykkes med en konkret oppfølging av Innlandsutvalgets innstilling.

Det er viktig at våre oppdragsgivere ser på Fylkesmannen som en sentral medspiller for å gjøre forvaltningen mere effektiv, samtidig som dette også skal bidra til bedre tjenester i kommunene. Samspillet mellom tilsyn, rådgivning og utvikling blir alt mer viktig i Fylkesmannens forhold til kommunene. Fylkesmannen skal også passe på og bidra til en god og fornuftig balanse mellom nasjonal politikk og det lokale selvstyret. Dette stiller store krav til Fylkesmannens evne til godt samarbeid og dialog med kommunene. Et eksempel på dette er evne til sammen å finne gode lokale løsninger i forbindelse med kommuneplanene.

Fylkesmannens kompetanse er godt tilpasset oppgavene. Vi har god søkning til stillinger i embetet til tross for stor konkurranse om høyere utdannet arbeidskraft i regionen. Vi har fokus på å arbeide tverrfaglig og samordne virksomheten der det er nødvendig. Styringssignaler som står i motstrid til hverandre søker vi å løse gjennom god samhandling internt. Samtidig ser vi at det er krevende overfor omverden å få fram hvilke avveininger vi har gjort i slike saker. Vi hadde en turnover på 8,3 % i 2015, det er omtrent på linje med tidligere år. Vi mener dette bidrar til at vi har en god balanse mellom erfarne medarbeidere og nye medarbeidere som bringer med seg nye tanker og ideer. Vi vil derfor slik vi ser det være i stand til å løse våre oppgaver på en god måte også framover.

Leiar sin kommentar til Årsrekneskapen 2015

Formål

Fylkesmannen er statens representant i fylket og skal arbeide for at vedtak, mål og retningsline frå Stortinget og Regjeringa vert følgde opp. Fylkesmannen har innanfor dei rammer som blir stilt til disposisjon i tildelingsbrev, embetsoppdrag, fullmaktsbrev og gjeldene regelverk og avtalar, mynde til å iversetje tiltak innanfor sitt område. Fylkesmannen er underlagt Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Årsrekneskapen utgjer del VI i årsrapporten til Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Stadfesting

Årsrekneskapet er i samsvar med «bestemmelser om økonomistyring i staten», rundskriv R-115 frå Finansdepartementet og krav frå «Virksomhets- og økonomiinstruks for Fylkesmannen» fastsett av Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Rekneskapet gir eit dekkande bilde av Fylkesmannen i Hordaland sine tildelingar, rekneskapsførte utgifter, inntekter, eigendelar og gjeld. Dei talla som er presentert i oppstillinga til årsrekneskapet gjeld ikkje berre embetet sine eigne driftsutgifter, men inkluderer også alle ordningar embetet har administrert og utbetalt på vegne av fagdepartement og direktorat i 2015.

Fylkesmannen skal gjennom sin økonomi- og verksemdstyring sikre at statlege midlar vert nytta i samsvar med Stortinget sine vedtak og føresetnader, at vi når fastsette mål og resultatkrav, at statlege midlar blir brukt effektivt, og forsvarleg forvaltning av materielle verdier.

Vurdering av vesentlege forhold

I 2015 har Fylkesmannen samla disponert tildelingar på drift på kr. 112 026 000,-. Vi har totalt disponert tildelingar og belastningsfullmaktar på utgiftssida på kr. 713 877 911,-. I tillegg kjem opne fullmaktar til m.a. fri rettshjelp, verjehonorar og kontrollkommisjonane.

Vi har i 2015 hatt eit mindreforbruk på kr. 2 637 257,40 på drift kap. 525 post 01 og kr. 100 596,- på kap. 0525 post 21 som vi søkjar overført til 2016.

Det er fleire årsaker til mindreforbruket på kap. 525 post 01. Vi har hatt uventa forseinking/forskyving i fleire leveransar m.a. innkjøp inventar og i planlagt ombygging i resepsjonen i Statens hus. Dette arbeidet var planlagt sett i verk seinhausten 2015 men måtte utsetjast grunna forseinkingar frå leverandør/byggfirma. Dette medfører at vi har fleire store kostnader som må overførast til budsjettet i 2016. Vi har hatt vakanse andre halvår 2015 i fleire stillingar m.a. i legestillingar som det har vore vanskeleg å omdisponere lønsmidlar for. Dette har gitt oss ei uventa innsparing på slutten av året. Prognose 2. halvår viste at det ville bli meirutgifter på verjemål som var planlagt dekkja av driftsbudsjettet. Justisdepartementet har i andre halvår 2015 gitt embetet tilleggsløyvingar på totalt kr. 728 500,- innanfor verjemålsområdet. Embetet fekk seinast i oktober 2015 ei tilleggsløyving på totalt kr. 348 500,-.

Når vi får tilleggsløyvingar og avklaringar seint på året er det var vanskeleg å omdisponere midlane. Vi har tidlegare meldt tilbake at det er ei betydeleg utfordring for økonomistyringa at ikkje alle midlar vert tildelte i budsjettkapittel 0525. Skal Fylkesmannen ha fullt handlingsrom og kunne drive så ressurseffektivt som mogeleg, må alle stillingar inn i kap. 0525, og dei må vere fullfinansierte når dei vert lagt inn. Embetet har i dag omlag 25 stillingar som er finanserte av prosjektmidlar. Tilgang på prosjektmidlar kan vere ujamn og til dels utforsigbar gjennom året. Som følgje av dette kan det bli omposteringar frå fagkapitlane på slutten av året.

Vi har sendt skriftleg anmodning om to omposteringar i statsrekneskapet som gjeld inntekter som er feilført på Fylkesmannen sitt eige inntektskapittel og som skulle vore belasta kap. 761, post 21 og kap. 765, post 61. For kap 761 21 er beløpet kr. 637 961,50 og gjeld eigenandel/deltakaravgift for ein konferanse. For kap 765 61 er det utbetalt kr. 123 008,- for mykje i tilskott til Bergen kommune som er tilbakebetalt. Begge omposteringane er stadfesta og endringane er gjennomført.

Vi har to mindre overskridelser som skuldast feil i ompostering internt:

På kap./post 0761 21 - overskridelse på kr. 9 663,45

På kap./post 0469 01 - overskridelse på kr. 1 377,20

Tilskotsutbetalingane våre har auka. I 2015 utbetalte embetet tilskott for kr. 545 114 607,-. I summen ligg ikkje utbetaling av tilskott for landbruk og bygdeutvikling, da desse blir utbetalt av fagsystemet Saturn.

I 2013/2014 gjennomførte vi ein naudsynt ombyggingsprosess i Statens hus. Ombygginga har ført til ein del høgare kostnader på konto «husleige». 2015 var første år med heilårsvirkning av ny husleige. Vi har ansvar for å drifte Statens hus, og vi er mottakar av alle fakturaer som gjeld Statens hus. Vi fordele og fakturerer desse kostnadene til dei andre leigetakarane.

Embetet ble trekt for meirverdiavgift (MVA) i 2015 på kr. 1 869 000,- Resultatet ble kr. 2 045 280,-. Rekneskapsført meirverdiavgift (MVA) viser eit meirforbruk på kr.176 280,- som skuldast investeringar.

Uteståande med statskassa utgjorde per 31.12.2015 kr. 8 392 345,-. Dette er ein endring frå 2014 på kr. 1 086 664,-. Oppstillinga av artskontorrapporteringa viser kva eigedelar og gjeld det uteståande er samansett av.

Tilleggsopplysningar

Riksrevisjonen er ekstern revisor og stadfester årsrekneskapen for Fylkesmannen i Hordaland. Årsrekneskapet er ikkje ferdig revidert per d.d., men revisjonsrapporten er forventa ferdig i løpet av 2. kvartal 2016.

Revisjonsrapporten er unntatt frå innsyn fram til Stortinget har motteke Dokument 1 frå Riksrevisjonen.

Statens hus 26. februar 2016

Lars Sponheim (sign)

Prinsippnote årsrekneskapen

Årsrekneskapen for Fylkesmannen i Hordaland er utarbeidd og avlagt etter retningslinene fastsett i «Bestemmelser om økonomistyring i staten», fastsett 12. desember 2003, med endringar seinast 18. september 2013. Årsrekneskapen er i samsvar med bestemmelsane punkt 3.4.1, nærare bestemmelsar i Finansdepartementets rundskriv R-115 og i «Virksomhets- og økonomiinstruks» fastsett av KMD.

Oppstillinga av bevilgningsrapporteringa viser bevilgningsrapportering, og beholdninga verksemda står oppført med i kapittelrekneskapen. Oppstillinga av artskontorrapporteringa viser kva som er rapportert til statsrekneskapen etter standard kontoplan for statlege verksemder, og kva grupper av kontoar som inngår i mellomverande med statskassen.

Oppstillinga av bevilgningsrapporteringa og artskontorrapporteringa er utarbeida med utgangspunkt i bestemmelsane punkt 3.4.2 – dei grunnleggande prinsippa for årsrekneskapen:

Rekneskapen følgjer kalenderåret

Rekneskapen inneheld alle rapporterte utgifter og inntekter for rekneskapsåret med bruttobeløp

Rekneskapen er utarbeida i tråd med kontantprinsippet.

Oppstillinga av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeida etter dei same prinsippa, men gruppert etter ulike kontoplanar. Prinsippa samsvarer med krav i bestemmelsane punkt 3.5 til korleis verksemda skal rapportera til statsrekneskapen. Sumlinja «Netto rapportert til bevilgningsrekneskapet» er lik i begge oppstillingane.

Alle statlege verksemder er knytt til statens konsernkontoordning i Noregs Bank i samsvar med krav i bestemmelsane punkt. 3.8.1. Ordinære forvaltningsorgan vert ikkje tilført likviditet gjennom året. Ved årets slutt vert saldo på kvar enkel oppgjerskonto nullstilt.

Bevilgningsrapporteringa:

Bevilgningsrapporteringa viser rekneskapstall som Fylkesmannen i Hordaland har rapportert til statsrekneskapet. Det blir stilt opp etter kapittel og post i bevilgningsrekneskapen som Fylkesmannen har fullmakt til å disponere. Oppstillinga viser alle finansielle eigendelar og gjeld embetet står oppført med i kapitalrekneskapet i staten. Kolonna «samla tildeling» viser kva verksemda har fått stilt i disposisjon i tildelingsbrev for kvar kombinasjon av kapittel og post.

Artskontorrapporteringa:

Artskontorrapporteringa viser kva rekneskapstal vi har rapportert til statsrekneskapen etter standard kontoplan for statlege verksemder. Vi har ein trekkrettigheit for disponible tildelingar på konsernkonto i Noregs Bank. Tildelingane skal ikkje inntektsførast, og viser derfor ikkje som ei inntekt i oppstillinga. Note 7 i artskontorrapporteringa viser forskjellar mellom avrekning og mellomverande med statskassa.

Oppstilling av bevilgningsrapportering, 31.12.2015

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2015	Merutgift (-) og mindretgift
0525	Fylkesmannsembetene - driftsutgifter	01	Driftsutgifter	A,B	112 026 000	110 005 967	2 020 033
0525	Fylkesmannsembetene - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	2 941 000	26 814 411	-23 873 411
0225	Tiltak i grunnopplæringen - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		3 310 000	3 193 941	
0225	Tiltak i grunnopplæringa - særskilde driftsut	21	Spesielle driftsutgifter		12 050 000	12 044 043	
0225	Tilskudd til oppl. av barn og unge i statl. asy	64	Diverse		5 910 000	4 014 899	
0225	Tilskudd til leirskoleopplæring	66	Diverse		4 998 000	4 939 405	
0225	Tilskudd til opplæring innenfor krimomsorg	68	Diverse		256 167 000	256 166 880	
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen - spes	21	Spesielle driftsutgifter		12 487 086	11 829 951	
0226	Kvalitetsutvikling i grunnskolen - videreutde	22	Diverse		29 629 080	29 317 006	
0227	Tilskudd til internatdrift ved Krokeide yrkes	71	Tilskudd		25 427 000	25 427 000	
0231	Barnehager - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		10 827 000	10 542 167	
0231	Barnehager - Tilskudd for svømming i barne	70	Tilskudd		1 822 500	1 786 500	
0310	Tilskudd til tros- og livssynsamfunn	70	Tilskudd		Åpen fullmakt	7 018 068	
0469	Vergemålsordningen - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		17 038 489	17 039 866	
0469	Vergemålsordningen - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		Åpen fullmakt	7 778 517	
0470	Fri rettshjelp- Driftsutgifter	01	Driftsutgifter		Åpen fullmakt	8 245 396	
0500	Kommunal- og moderniseringsdepartemente	21	Spesielle driftsutgifter		1 950 000	1 946 149	
0571	Rammetilskudd til kommuner- spesielle drif	21	Spesielle driftsutgifter		900 000	899 362	
0621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inklud	21	Spesielle driftsutgifter		2 408 120	2 398 177	
0621	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	63	Diverse		11 134 332	11 090 310	
0718	Rusmiddelforebygging - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		588 354	543 943	
0719	Annet folkehelsearbeid - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		25 000	5 286	
0720	Helsedirektoratet - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		1 649 508	1 643 626	
0721	Statens helsetilsyn - Driftsutgifter	01	Driftsutgifter		1 557 000	1 465 981	
0734	Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustilt	01	Driftsutgifter		Åpen fullmakt	4 512 236	
0734	Tvungent psykisk helsevern	70	Tilskudd		Åpen fullmakt	2 830 306	
0761	Omsorgstjeneste - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		1 478 500	1 488 163	
0761	Omsorgstjeneste - utviklings tiltak	67	Diverse		3 360 000	3 225 983	
0761	Omsorgstjeneste - Kompetanse og innovasjo	68	Diverse		27 255 918	23 955 918	
0762	Primærhelsetjeneste - forebyggende helsetje	60	Diverse		1 300 000	1 290 000	
0762	Forebygging av uønsket svangerskap og abor	73	Tilskudd		850 000	850 000	
0765	Psykisk helse og rusarbeid - spesielle driftsut	21	Spesielle driftsutgifter		991 400	958 674	
0765	Psykisk helse og rusarbeid - kommunale tjen	60	Diverse		36 260 000	36 259 999	
0765	Psykisk helse og rusarbeid - kompetansetil	61	Diverse		5 443 808	5 443 808	
0765	Psykisk helse og rusarbeid - rusarbeid	62	Diverse		39 108 432	39 108 432	
0781	Forsøk og utvikling mv - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		Åpen fullmakt	40 419	
0783	Personell - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		1 155 000	1 109 342	
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet - spes. drif	21	Spesielle driftsutgifter		2 742 035	2 546 285	
0854	Kommunalt barnevern	60	Diverse		58 480 000	56 508 890	
1144	Miljørettet prosjektarbeid m.m.	77	Tilskudd		160 000	160 000	
1400	Miljøverndepartementet - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		110 000	109 959	
1410	Miljøovervåking og miljødata	21	Spesielle driftsutgifter		548 400	547 549	
1420	Miljødirektoratet - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		1 562 500	1 562 361	
1420	Statlige vannmiljøtiltak	22	Diverse		6 560 000	6 559 070	
1420	Klima, naturmangfold og forurensing- oppdr	23	Diverse		2 476 729	2 476 728	
1420	Tiltak i verneområder	31	Diverse		1 930 000	1 895 299	
1420	Oppryddingstiltak	39	Diverse		421 720	77 728	
1420	Erstatning for beitedyr tatt av rovvilt	72	Tilskudd		270 000	167 965	
1420	Forebyggende og konfliktdempende tiltak i r	73	Tilskudd		100 000	100 000	
1420	Verdensarvområder, kulturlandskap og verdi	81	Diverse		25 000	25 000	
1420	Tilskudd til prioriterte arter og utvalgte natu	82	Diverse		5 913 000	5 913 000	
1425	Tilskudd til fiskeformål	70	Tilskudd		330 000	330 000	
1425	Tilskot til viltsformål	71	Tilskudd		200 000	200 000	
1633	Nettoordning for mva i staten	01	Driftsutgifter			5 668 863	
Sum utgiftsført					713 877 911	762 078 829	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling	Regnskap 2015	Merinntekt og mindreinntekt (-)
3525	Inntekter ved oppdrag	01	Driftsinntekter		23 974 007	23 974 007
3525	Ymse inntekter	02	Ymse		617 225	617 225
5309	Tilfeldige inntekter, ymse	29	Ymse		867 923	
5700	Arbeidsgiveravgift	72	Arbeidsgiveravgift		16 396 362	
Sum inntektsført				0	41 855 516	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet					720 223 313	
Kapitalkontoer						
60063601	Norges Bank KK /innbetalinger				26 206 990	
60063602	Norges Bank KK/utbetalinger				-745 343 638	
715212	Endring i mellomværende med statskassen				-1 086 665	
Sum rapportert					0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)						
Konto	Tekst			2015	2014	Endring
6260	Aksjer			0	0	0
715212	Mellomværende med statskassen			-8 392 345	-7 305 681	-1 086 665

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter. Se note B for nærmere forklaring.

Virksomhet: A5 - Fylkesmannen i Hordaland

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
0525 01	2 010 000	110 016 000	112 026 000
0525 21	2 941 000		2 941 000

Virksomhet: A5 - Fylkesmannen i Hordaland

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastningsfullmakter (-)	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings-fullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
052501/352502		2 020 033	0	2 020 033	617 225			2 637 258	5 601 300	2 637 258
052521	"kan overføres"	-23 873 411	0	-23 873 411	23 974 007			100 596	[5% av årets tildeling i note A]	100 596
022631	"kan overføres"	137 519	0	137 519				137 519		137 519
022622	"kan overføres"	38 144	0	38 144				38 144		38 144
023121	"kan overføres"	124 907	0	124 907				124 907		124 907
022501	"kan overføres"	116 059	0	116 059				116 059		116 059

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Merknader:

Kap 052501: Vi ber om å få overført mindreforbruk på kr 2 637 258

Kap 052521: Vi ber om å få overført mindreforbruk på kr 100 596

Mottatte belastningsfullmakter

Fylkesmannen har satt opp tre belastningsfullmakter overfor, hvor vi har anmodet det aktuelle fagdepartement om å få overføre restmidler på fullmaktene til 2016. Mulig overføring til neste år er en beregning og Fylkesmannen får tilbakemelding fra overordnet departemet om beløpet kan overføres til neste år.

* Kap 0226 31, 0226 22, 0231 21 og 0225 01: Søknad om overføring er sendt til Kunnskapsdepartementet via Utdanningsdirektoratet

Oppstilling av artskontorrapporteringen, 31.12.2015

	Note	2015	2014
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	0
Salgs- og leieinntekter	1	25 352 201	21 881 491
Andre inntekter	1	0	0
<i>Sum inntekter fra drift</i>		25 352 201	21 881 491
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	133 772 672	130 205 491
Andre utbetalinger til drift	3	75 211 985	77 587 487
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		208 984 657	207 792 978
Netto rapporterte driftsutgifter		183 632 456	185 911 487
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	3 071 673	4 622 787
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8B	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		3 071 673	4 622 787
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		3 071 673	4 622 787
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	612 806	1 514 830
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		612 806	1 514 830
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	545 114 607	514 716 395
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		545 114 607	514 716 395
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler *			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		255 116	241 568
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		16 396 362	15 946 002
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		-5 668 863	0
<i>Sum rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		10 982 616	16 187 570
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		720 223 313	687 548 270
Oversikt over mellomværende med statskassen **			
Eiendeler og gjeld		2015	2014
Fordringer		67 393	32 604
Kasse		0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk		-4 966 396	-4 951 652
Skyldige offentlige avgifter		0	0
Annen gjeld 1)		-3 493 342	-2 386 633
Sum mellomværende med statskassen	8	-8 392 345	-7 305 681

* Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spesifiseres på egne linjer ved behov.

** Spesifiser og legg til linjer ved behov.

Kontrollsum:

720 223 313

720 223 313

0

Differanse

Fotnote 1)

Konto 2900: -3.542.793,38 er prosjektpenger eksternt finansiert. Kr 772,70 er overført fra feilkonto

Note 1 Innbetalinger fra drift

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Byggesaksgebyr	0	0
Tilsynsavgift elsikkerhet	0	0
Gebyrer / avgift omsetning produksjon sprengstoff første omsetningsledd	0	0
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Inntekter fra salg av oppdrag, avgiftfri	0	726
Inntekter av oppdrag, utenfor avgiftsområdet	25 352 201	21 880 765
Sum salgs- og leieinnbetalinger	25 352 201	21 881 491
<i>Andre innbetalinger</i>		
Sum andre innbetalinger	0	0
Sum innbetalinger fra drift	25 352 201	21 881 491

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2015	31.12.2014
Lønn	104 713 941	101 264 067
Arbeidsgiveravgift	16 396 362	15 946 003
Pensjonsutgifter*	0	0
Sykepenger og andre refusjoner(-)	-4 205 842	-3 542 257
Andre ytelser (1)	16 868 211	16 537 678
Sum utbetalinger til lønn	133 772 672	130 205 491
<i>* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK.</i>		
Antall årsverk:	176,4	178,3

Antall årsverk er iht SAP-rapport yhr_aarsverk som tar med hele 2015 inkl ansatte i permisjon, og med fradrag for alt fravær over 1 dag.

Fotnote 1) Gjeld ikkje utbetaling til egne ansatte men m.a honorar til sensorar, kontrollkommisjonar m.fl

Honorar til sensorar utgjør kr 10.555.691,-

Honorar til kontrollkommisjonen utgjør kr 3.750.539,-

Note 3 Andre utbetalinger til drift

	31.12.2015	31.12.2014
Husleie	11 122 129	8 724 172
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	16 349	248 178
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler 1)	7 147 893	8 015 281
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	342 268	406 939
Mindre utstyersanskaffelser	785 480	834 527
Leie av maskiner, inventar og lignende	1 035 997	771 931
Kjøp av fremmede tjenester 2)	34 188 584	35 911 264
Reiser og diett	7 680 678	8 940 918
Øvrige driftsutgifter	12 892 607	13 734 276
Sum andre utbetalinger til drift	75 211 985	77 587 487

Fotnote 1):

Husleige: 15.788.227 (konto 6300)

Refusjon driftsutgifter Statens Hus: -4.666.098 (konto 6302)

Fotnote 2):

Av dette beløpet utgjør:

Fri rettshjelp kr 8.217.371

Verjehonorar kr 7.493.058,-

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	0	0
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	0	0

Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	65 807	153 588
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Beredskapsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	166 483	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	2 839 383	4 469 200
Sum utbetalt til investeringer	3 071 673	4 622 787

<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>		
Kapitalinnskudd	0	0
Obligasjoner	0	0
Investeringer i aksjer og andeler	0	0
Sum utbetalt til kjøp av aksjer	0	0

Note 6 Innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2015	31.12.2014
Tilfeldige og andre inntekter.	612 806	1 514 830
Sum innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten	612 806	1 514 830

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2015	31.12.2014
Tilskudd til kommuner	257 018 794	212 321 159
Tilskudd til fylkeskommuner	236 745 183	254 594 100
Tilskudd til private	31 230 783	8 233 957
Tilskudd til organisasjoner	10 997 310	33 132 279
Tilskudd til statsforvaltningen	9 122 536	6 434 900
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	545 114 607	514 716 395

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2015 Spesifisering av bokført avregning med statskassen	31.12.2015 Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler*	0	0	0
Obligasjoner	0		
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	81 584	0	81 584
Andre fordringer	67 393	67 393	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
Sum	148 977	67 393	81 584
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-278 475	0	-278 475
Skyldig skattetrekk	-4 966 396	-4 966 396	0
Skyldige offentlige avgifter	0	0	0
Annen kortsiktig gjeld	-3 505 042	-3 493 342	-11 700
Sum	-8 749 913	-8 459 738	-290 175
Sum	-8 600 936	-8 392 345	-208 591

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 8 B

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Ervervesdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
Aksjer							
Selskap 1							
Selskap 2							
Balanseført verdi 31.12.2015							0

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.

Innhold

Kongehuset	Side 2
Arbeids- og sosialdepartementet	Side 2
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Side 6
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 10
Justis- og beredskapsdepartementet	Side 18
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Side 24
Kulturdepartementet	Side 35
Kunnskapsdepartementet	Side 36
Landbruks- og matdepartementet	Side 48
Klima- og miljødepartementet	Side 70
Samferdselsdepartementet	Side 76
Statens Helsetilsyn	Side 77
Utenriksdepartementet	Side 80
Andre	Side 81

Fylkesmannsembetene utfører fagoppgaver for flere departementer og direktorater/tilsyn. Hvert departement er faglig overordnet embetene på det aktuelle fagområdet. I årsrapporten del III er det gitt en kort omtale og vurdering knyttet til hvert departementsområde. Nedenfor følger embetets mer utførlig resultatrapportering knyttet til embetsopdraget for de ulike departementene.

Kongehuset

Resultatområde 00 Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

I 2015 hadde vi to besøk fra den Kongelige familie. H.K.H Kronprinsessen med litteraturtoget og stopp på Hamar med program i Kulturhuset. H.M. Dronningen på gjenåpningen av Atlungstad brygge i Stange.

00.2 Saksforberedelse av tildeling av ordener og medaljer

3 innvilget, 4 avslag

Arbeids- og sosialdepartementet

Resultatområde 73 Sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Vi har arrangert "Ny i Nav" kurs i samarbeid med Nav Hedmark. Sosialtjenesteloven med forskrifter og rundskriv har vært del av denne opplæringen. I tillegg har vi hatt opplæring på samlinger i fagnettverk for sosiale tjenester i Nav og på Nav ledermøter. Vi har også gitt Nav-kontorene mulighet til å søke om midler til å arrangere egne kompetanse- eller forbedringstiltak. Dette har resultert i at vi har gitt tilskudd til 4 enkeltkommuner og 4 regionale kompetanse- og forbedringstiltak. Vi har også tilbudt ansatte i Nav-kontorene å delta i opplæring i "Individuell plan" hvor målgruppen var ansatte i tjenester som har plikt til å tilby det.

Vi har gjennomført to møter med Nav-ledere og to samlinger i fagnettverk for sosiale tjenester. Temaer på disse fagarenaene har vært områder hvor det er avdekket behov for veiledning enten gjennom innspill fra kommunene eller ved observasjoner gjort av Fylkesmannen gjennom vårt arbeid med tilsyn og klagebehandling. Vi har også gitt utstrakt veiledning til Nav-kontorene via henvendelser fra ansatte eller ledere i det enkelte Nav-kontor. Henvendelser fra brukere har også ført til at vi har tatt kontakt med det enkelte Nav-kontor og gitt råd/veiledning i enkeltsaker.

Vi har gjennomført planlagt tilsyn med tema: tjenesten opplysning, råd og veiledning og økonomisk stønad til personer mellom 17 og 23 år. Vi har gjennomført 1 systemrevisjon og 7 egenrevisjoner. I tillegg har vi behandlet 8 tilsynssaker som er opprettet etter at vi har mottatt informasjon om mulig svikt i tjenesteytingen og 8 tilsynssaker som er avgjort etter lokal avklaring uten videre tilsynsmessig oppfølging.

Vi har formidlet informasjon om erfaringer og resultater av tilsyn på to møter med Nav-ledere, på to samlinger i fagnettverk for sosiale tjenester i Nav og i koordineringsgruppe for Nav i Hedmark.

73.2 Sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen – formidlingstiltak og kompetanseutvikling

Vi har benyttet aktuelle data for å følge levekårsutviklingen i forbindelse med tilskuddsforvaltning, risikovurdering i forbindelse med planlagte tilsyn og gjennom samarbeidet med Nav Hedmark rundt utarbeidelse av strategisk plan for Nav i Hedmark 2016 - 2020.

Vi har samarbeidet med Nav Hedmark i utarbeidelse av felles kompetansestrategi og synliggjort Fylkesmannens kompetansetiltak på Nav Hedmark sin aktivitetsplan.

Vi har samarbeidet med Nav Hedmark om gjennomføring av "Ny i Nav" kurs, implementering av veiledningsplattformen og ellers deltatt på hverandres arenaer der det har vært ansett som hensiktsmessig. Vi har hatt tre møtepunkter i koordineringsgruppa for Nav i Hedmark, samarbeidet om utredningsarbeid for utarbeidelse av strategisk plan for Nav i Hedmark 2016 -2020 og deltatt på møter med regionale rådmannsutvalg i denne forbindelse. Vi har også deltatt i ressursgruppe for implementering av ny boligsosial strategi "Bolig for velferd".

Tildeling av tilskudd fra Helsedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet er sett i sammenheng med hverandre og med andre relevante tilskudd. Se mer om dette under punkt 73.6 om barn og unge. Ved tildeling av tilskuddene har vi tatt utgangspunkt i Fylkesmannens kjennskap til de ulike kommunenes utfordringer, vi har hatt interne møter hvor vi har sett på søknadene sammen, før vi har prioritert kommuner for tilskudd.

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

Ved utgangen av november 2015 var det i Hedmark 268 deltakere i kvalifiseringsprogrammet. Dette er en økning på 87 i forhold til 2014.

Koordineringsgruppe Nav Hedmark

Status for de kommunale tjenestene, herunder KVP i Nav-kontorene, blir satt på dagsorden i koordineringsgruppa.

Partnerskapsmøter

Fylkesmannen har gitt tilbud til alle Nav-kontor om å delta på partnerskapsmøter. Vi deltok på ett partnerskapsmøte i forbindelse med oppfølging av tilsyn KVP.

Fagnettverket - sosiale tjenester i Nav

Vi gjennomførte to samlinger på to dager der representanter fra alle kontorene har deltatt. Dette er et forum for å fremme gjensidig dialog/bistand med kvalitetsarbeid innenfor sosiale tjenester i det enkelte Nav-kontor. KVP har vært en integrert del av dette. Evalueringene fra samlingene viser at dette er et viktig og nyttig forum.

Nav-ledermøter

Fylkesmannen har heldagsmøter med lederne for Nav-kontorene to ganger i året. På disse møtene er alltid KVP et av temaene.

Klagesaker

Fylkesmannen mottok i 2015 to klagesaker som omhandlet kvalifiseringsprogrammet. Problemstillingen var rett til kvalifiseringsprogram. Fylkesmannen stadfestet kommunens vedtak. Antall avslag på KVP har økt.

Ny i Nav

Fylkesmannen har vært en aktiv bidragsyter i forbindelse med opplæringstiltaket "Ny i Nav". I forbindelse med tre dagers opplæring i MI-vektøyet og arbeidsmarkedsplattformen, var kvalifiseringsprogrammet en integrert del. Opplegget ble gjennomført to ganger i 2015.

Veiledernetverket Innlandet

Fylkesmennene i Hedmark og Oppland har sammen med de tre Høgskolene i Innlandet en intensjonsavtale om samarbeid og styrking av dette feltet. I forbindelse med implementering av Veilederplattformen i Nav, har Nav Hedmark og Nav Oppland også deltatt. Det arrangeres årlig en konferanse som møteplass for veiledningsinteresserte.

Tildeling av kompetansemidler

Fylkesmannen utlyste våren 2015 midler til kompetanse- og utviklingstiltak. Den mest folkerike regionen i fylket, Hedmarksregionen, har etablert et fast regionalt forum for veiledere som arbeider med kvalifiseringsprogrammet. Forumet er godt forankret blant lederne i regionen. Fylkesmannen har derfor innvilget midler til videre faglige samlinger.

Status / erfaringer med programmet

Det er tidligere år gjennomført 5 tilsyn som systemrevisjoner på KVP-området. Det synes som om det landsomfattende tilsynet og oppfølgingen av dette har ført til at Nav-kontorene i større grad har satt KVP på dagsorden. Deltagerantallet i Hedmark har stadig økt. I forbindelse med arbeid med interne rutiner og kvalitetssikring av arbeidet ser vi at kontorene jevnlig gjennomgår og sjekker brukerlister med tanke på mulige deltagere i kvalifiseringsprogrammet. Når det gjelder innholdet i det enkelte program har vi pr i dag for lite kjennskap til dette. Arbeidet med implementering av veilederplattformen har vært et steg i riktig retning. En forutsetning for godt KVP arbeid er imidlertid at rammevilkårene er til stede. Nødvendige rammevilkår er at ledelsen prioriterer KVP, og at veilederne har mulighet til å følge opp deltagerene tett og koordinert.

Vårt inntrykk av Nav-kontor som arbeider godt med KVP kjennetegnes ved at kommunen har et styring/internkontrollsystem som omfatter KVP, klar organisering/rutiner/kvalitetssystem, tydelig oppgavefordeling og dedikerte personer, samt god informasjon til kommunens politikere.

73.4 Økonomisk rådgivning

Fylkesmannen i Hedmark har kontinuerlig fokus på tjenesten opplysning, råd og veiledning etter sosialtjenesteloven (STL) § 17, i sin kontakt med Nav-kontor i Hedmark. Dette er jevnlig tema på årlige samlinger vi har for Nav-ledere og for fagansvarlige for STL ved de enkelte kontor, samt i forbindelse med klage, tilsyn og generell råd og veiledning.

Fylkesmennene i Hedmark og Oppland har i samarbeid gjennomført følgende arrangementer i 2015:

- To-dagers fagsamling for gjeldsrådgivere/økonomiske rådgivere i juni med 53 deltakere. Dette er en viktig årlig arena både for faglig påfyll og nettverk. 800GJELD har vært tema flere ganger.
- To-dager grunnkurs i økonomisk rådgivning i oktober med 51 deltakere, stort sett Nav-veiledere. Det var tilbakemelding fra mange av deltakere om at dette er et kurs alle ansatte i Nav-kontoret bør ha, uavhengig av om de jobber med statlige eller kommunale tjenester.

Det er gjennom flere år samlet inn lokal statistikk for Hedmark på området økonomisk rådgivning. Disse er videresendt Fylkesmannen i Oslo/Akershus som samordner de lokale statistikkene for regionen. Statistikkene brukes aktivt i fagsamling for økonomiske rådgivere, hvor formålet er å se utvikling over tid, samt sammenligning med relevante kommuner for å lære av hverandre. Statistikken for 2015 er ikke klar enda. For 2014 var det rapportert 926 nye saker inn og 886 avsluttede saker hos økonomiske rådgivere i Hedmark, mens tallene for 2013/2012/2011 var 899/916/1015 saker inn og 922/945/941 avsluttede saker. Tallene har dermed vært forholdsvis stabile i Hedmark de siste årene.

I Hedmark har det vært 2 interkommunale prosjekter for økonomisk rådgivning som begge hadde siste år med prosjektmidler i 2015, hhv i Fjellregionen og i Glåmdalsregionen. Vi oppfordrer til interkommunalt samarbeid. Det eksisterer flere regionale nettverk for økonomiske rådgivere/gjeldsrådgivere i Hedmark som kommunene selv står bak. Her drøftes enkeltsaker og generelle problemstillinger, namsmannen er ofte invitert med.

73.5 Boligsosialt arbeid

Fylkesmannen administrerer prosjektmidlene kommunene kan søke til boligsosiale prosjekter fra Arbeids- og velferdsdirektoratet (AVdir). Hedmark har i 2015 gitt midler til videreføring av prosjekter i 6 kommuner (Hamar, Stange, Kongsvinger, Tynset, Ringsaker og Sør-Odal). Det var ikke midler til nye prosjekter. Flere av prosjektene hadde sitt siste år i 2015, og blir videreført i ordinær drift i kommunen fra 2016. Fylkesmannen er representert i de fleste prosjektenes styringsgruppe/ referansegruppe.

I 2015 gjennomførte vi et regionalt søknadsverksted i forkant av søknadsfristen for tilskuddsmidler, hvor vi presenterte ulike tilskudd fra Helsedirektoratet og AVdir. På bakgrunn av gode tilbakemeldinger, har vi besluttet å lage årlige søknadsverksted hvor alle kommuner i Hedmark vil bli invitert.

De boligsosiale prosjektene i Hedmark har gjennom flere år hovedsaklig rettet seg mot oppfølging av rusmisbrukere i bolig. Kommunene er informert om at prosjektene framover vil prioritere Nav-rettede prosjekter og kommunens ansvar etter sosialtjenesteloven, siden Helsedirektoratet har gode tilskuddsordninger som ivaretar

rus/psykisk helsefeltet. Dette er også i tråd med utviklingen vi ser i Hedmark, med at flere og flere Nav-kontor flytter oppfølging knyttet til rus ut av Nav og over til kommunens psykiske helseteam.

4 av tilskuddskommunene har vært med i Husbankens boligsosiale utviklingsprogram (BOSO), og prosjektene er sett i sammenheng med BOSO. Husbankens program ble avsluttet i 2015. Fylkesmannen har i 2015 deltatt på sluttsamlinger med 2 av kommunene sammen med Husbanken, samt hatt eget møte med Husbanken. Tema har vært "veien videre". Fylkesmannen ser at Husbankens program har ført til forankring av det boligsosiale arbeidet hos rådmann og ordfører og fokus på boligsosialt arbeid i vid forstand. Dette har blant annet ført til endring i organisering av arbeidet, samt systemer som ivaretar rettsikkerheten blant annet ved tildeling av kommunal bolig. Vi erfarer også at programdeltakelse er en styrke for implementeringen av de boligsosiale prosjektene etter endt prosjektperiode.

Fylkesmannen i Hedmark har i 2015 deltatt i ressursgruppe "boligsosial veiviser", knyttet til nasjonal strategi "Bolig for velferd". Fylkesmannen har videre i oppdrag å sikre at strategiens mål nås, sammen med de 6 ansvarlige direktoratene. Husbanken har et koordineringsansvar, og Husbanken retter sin oppmerksomhet mot prioriterte kommuner. I Hedmark er det de 4 nevnte "BOSO"-kommunene som har vært prioritert. Fylkesmannen opplever å stå litt alene i jobben med å sørge for at alle kommuner blir kjent med og tar innover seg oppgavene de har etter den nasjonale strategien. Det er dessverre ikke sånn at erfaringer fra Husbankens programkommuner "smitter over" til nabokommunene av seg selv. Enten må "BOSO"-kommunene aktivt dele av sin erfaring til andre kommuner, eller så må nabo-kommunene aktivt ta kontakt og be om å få del i erfaringene. Fylkesmannen forsøker i alle relevante forum å snakke om den nasjonale strategien og erfaringer fra "BOSO"-kommunene, blant annet på ulike kurs og samlinger, i våre dialogmøter med kommunene, samt i Nav-ledermøter og fagnettverk for de som er ansvarlige for sosiale tjenester i Nav-kontorene. Vi får likevel gjentatte ganger bekreftelse på at kommunene ikke kjenner den nasjonale strategien, sist i januar 2016 på søknadsverksted for alle Hedmarks kommuner, hvor kun 5-6 av 40 deltakere hadde sett strategien før de kom. Etter vår vurdering, må det gjøres en større sentral innsats for å implementere den nasjonale strategien i alle landets kommuner.

Fylkesmannen i Hedmark har i samarbeid med Fylkesmennene i Oppland og Sør-Trøndelag, Husbanken, 2 KoRus (kompetansesenteret rus Øst og Midt), RIO (rusmisbrukernes interesseorganisasjon) og NAPHA avholdt den årlige boligsosiale Røros-konferansen for kommunene. Konferansen hadde 10 års jubileum i 2015. Temaet var rus og boligsosialt arbeid, og det var i underkant av 200 deltakere. Formålet er å spre erfaringer og kunnskaper til alle kommuner i de respektive fylkene. "Bolig for velferd" stod selvfølgelig på programmet.

73.6 Barn og unge

Fylkesmannen administrerer prosjektmidlene kommunene kan søke til barnefattigdomsprosjekter fra Arbeids- og velferdsdirektoratet. Fylkesmannen i Hedmark har i 2015 gitt midler til og fulgt opp 8 barnefattigdomsprosjekter. Dett er inkludert noen i avslutningsfase som beholdt overførte midler fra foregående år. Våler fikk i 2015 et nytt prosjekt med en 50% stilling i Nav for å styrke barneperspektivet. I den forbindelse ble de også plukket ut til å være en av 5 piloter i landet for utprøving av et kartleggingsverktøy som skal sørge for økt fokus på barnekonvensjonen "Barneperspektivet i Nav". I 2014 hadde vi 5 barnefattigdomsprosjekter. Tre prosjekter har levert sluttrapport i 2015, disse ble presentert i Nav-ledermøtet. Formålet er at andre Nav-kontor skal kunne lære av erfaringene som er gjort, samt at de skal få tilgang på utarbeidet materiell. Rapportene er sendt Arbeids- og velferdsdirektoratet, og vil bli gjort tilgjengelige på Fylkesmannens nettsider.

Hamar kommune er med i forsøket med Nav-veileder i videregående skole i regi av Arbeids- og velferdsdirektoratet (AVdir), og har siden høsten 2014 hatt 2 slike stillinger fordelt på 2 skoler. Hamar kommune har også et barnefattigdomsprosjekt med lavterskel psykisk helse i videregående skole. Stillingen er besatt av psykolog som jobber tett sammen med de to nevnte stillingene og Nav Hamar. Målet for alle er å hindre frafall i videregående skole. Tilbakemeldinger viser at elevene henvender seg med ulike problemstillinger til hhv Nav-veileder i skolen og psykologen. På bakgrunn av en så tilgjengelig psykolog har det blitt avdekket store utfordringer som skolen ikke visste om, og som det har vært veldig viktig å gripe tak i. I forbindelse med forsøk/prosjekt i Hamar, har det også vist seg at det er viktig å informere om tjenesten individuell plan og opplysning, råd og veiledning etter sosialtjenesteloven. Det er mange ungdommer som "glipper" i ulike overganger fra barn til voksen når de fyller 18 år, og det er lite kunnskap om muligheten for å få bistand fra Nav i en overgangsfase. Både skole og SLT-koordinator har blitt mer bevisst om muligheten for å bistå ungdom med å søke Nav-kontoret om disse tjenestene. Fylkesmannen anser det som et viktig bidrag i å hindre gråsoneproblematikk hvor "ingen" tar ansvar.

Ved vurdering av søknader om prosjektmidler til barnefattigdom, er arbeidet koordinert innad i embetet. Det er blant annet vurdert opp mot tilskuddsmidler fra Helsedirektoratet, de boligsosiale prosjektene (AVdir), og det er vurdert i forbindelse med "Kultur for læring" som er vårt interne samordningsprosjekt rundt barn og unge (se kan

3 for mer informasjon). Fylkesmannen i Hedmark bestreber seg også på å se søknadene i sammenheng med storbymidlene fra BLD, samt Bufdir sine midler til ferie- og aktivitetstiltak.

Sommeren 2015 foretok Fylkesmannen i Hedmark en uformell kartlegging av hvor mange av fylkets kommuner som hadde fattigdomsplaner. Henvendelse med 3 enkle spørsmål ble rettet på e-post til kommunens postmottak og Navs postmottak i alle 22 kommuner. Vi mottok svar fra 16 kommuner, hvorav 6 hadde eller var i ferd med å utarbeidet fattigdomsplaner. De fleste hadde utarbeidet planer i forbindelse med tilskuddsmidler (barnefattigdom). En interessant observasjon i forbindelse med denne kartleggingene, var at det stort sett var Nav-kontor som svarte og ikke andre deler av kommunen. Det hadde stort sett ikke vært kontakt mellom Nav-kontor og øvrig del av kommunen i forbindelse med svar på henvendelsen. Det kan synes som om barnefattigdom er ansett som et Nav-ansvar, og ikke noe som angår resten av kommunen i like stor grad.

I 2015 har Fylkesmannen i Hedmark økt sitt fokus på barnekonvensjonen i kontakten med Nav-kontorene. Dette har vært tema både på vårt Nav-ledermøte og fagnettverk sosiale tjenester med de utpekte fagansvarlige fra alle Nav-kontor i Hedmark.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
73.3 Kvalifiseringsprogrammet	kr 2 580,42	kr 258 312,40
73.9 Andre oppgaver – Sosialtjeneste (rest 73)	kr 370 315,43	kr 1 275 632,22
74 Tilsyn etter lov om sos. tj. i NAV	kr 806 366,64	kr 194 473,03
Andre oppgaver under ASD	kr 246,00	kr 0,00
Sum:	kr 1 179 508,00	kr 1 728 417,00

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 42 Familierett

42.1 Ekteskapsloven

Det er et stort behov for råd og veiledning i disse sakene. Særlig gjelder det separasjonssøknader og i tilknytning til barnefordeling, mekling og skifte mellom ektefellene.

I 2015 ga vi bevilling til 391 separasjoner og 370 skilsmisser. I 9 saker ga vi avslag på skilsmisse.

42.2 Anerkjennelsesloven

Det kom inn 30 søknader om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og fritak for å legitimere skifte.

42.3 Barneloven

Det er behandlet to saker om vedtak om tvangskraft for avtale etter barnevernloven. Det ble fattet vedtak om tvangskraft i en av disse sakene. Det er ikke behandlet saker om fordeling av reisekostnader. Det er ellers gitt betydelig råd og veiledning etter flere henvendelser på området.

42.4 Veiledning og informasjon

Det gis veiledning i enkeltsaker, både på telefon fra publikum og ved saksbehandlingen i anerkjennelsessaker og i separasjon/skilsmissesaker.

Resultatområde 43 Føre tilsyn med kommunenes plikt til å sørge for et krisesentertilbud

Det er gjennomført tilsyn med samtlige kommuner i Hedmark, basert på kartlegging, dokumentinnhenting og egenrapportering. Dette er en pågående prosess, hvor rapporter skrives fortløpende, og hver enkelt kommune blir fulgt opp til evt. avvik blir lukket.

Tilsynet med to kommuner er ferdig avsluttet i 2015. Kopi av rapportene sendes departementet.

Resultatområde 44 Føre tilsyn med familievernkontor

Det er ikke gjennomført noen tilsyn på familievernkontor i 2015. Risiko og sårbarhet anses som liten jf. tilsynserfaring fra 2014.

Resultatområde 45 Barn og unge

Fylkesmannen i Hedmark avsluttet høst 2014 prosjekt *barn og unge*. Dette prosjektet hadde da pågått i flere år. Som en forlengelse av dette arbeidet, og som svar på 0-24-oppgavet er arbeidet *kultur for læring* utarbeidet og satt i gang (jf kap 3 og i vedlegg).

45.1 Veiledning og samordning

Det vises til arbeidet *kultur for læring*, beskrevet bl.a. i kap 3.

45.2 Fritak for taushetsplikt

Fylkesmannen behandlet 20 saker mot 28 i 2014 om fritak for taushetsplikt for ansatte i barneverntjenesten. I alt er det behandlet 30 saker mot 44 i 2014.

Fylkesmannen har videre behandlet saker etter opplæringsloven, barnehageloven og sosialtjenesteloven. Fritak for taushetsplikt etter disse lovene krever ingen rapportering.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid: Barnevernloven: 3,8 dager mot 8,6 i 2014. Det kan nevnes at et fåtall saker trekker opp saksbehandlingstiden på grunn av at etterspurt informasjon kommer sent inn eller ikke kommet inn. Dersom man trekker ut sakene hvor det er ventet på informasjon blir gjennomsnittlig saksbehandlingstid 2,7 dager.

Flere av de overnevnte sakene ble behandlet sammen.

45.4 Biologisk opphav

Vi behandlet 6 saker om ettersøking av biologisk opphav. Også på dette området har publikum behov for veiledning. Vi har i tillegg henvendelser i forbindelse med arveoppgjør.

45.5 Opplæringstilbud i å samtale med barn om vold og seksuelle overgrep i undersøkelser

a) Tverrfaglig opplæringsprogram for relevante faggrupper om å samtale med barn om vold og seksuelle overgrep mot barn

Det ble gitt opplæringstilbud for relevante faggrupper om å samtale med barn om vold og seksuelle overgrep mot barn på en opplæringsdag på Elverum. Det var særlig fokus på eldre barn og ungdom. Det var 160 deltakerne fra skole, helsestasjoner, PPT, BUP, habiliteringstjenesten, barneverntjenesten osv. Fylkeskommunen ble bedt om å formidle invitasjoner til minoritetsrådgivere i videregående skoler, men ingen deltok på opplæringen. Regionalt ressursenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) sto for hoveddelen av det faglige programmet. Det ble også fokusert på samarbeid og samordning av tjenestene rundt utsatte barn. Fylkesmannen

programmet. Det ble også fokusert på samarbeid og samordning av tjenestene rundt utsatte barn. I fylkesmannen sto for organisering og administrering av opplæringsdagen.

b) Nasjonalt opplæringsprogram om undersøkelsessaker i barnevernet

For å styrke kommunebarnevernets håndtering av undersøkelser i barnevernet har det vært gjennomført et nasjonalt opplæringsprogram i kartleggingsverktøyet EuroADAD i regi av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. 5 saksbehandlere fra barneverntjenester i Hedmark deltok på opplæringen som gikk over tre dager. Fylkesmannen sto for organisering og administrering av opplæringsdagen.

Det ble også holdt lokal opplæring for alle barneverntjenestene i Hedmark i forvaltningsrett og saksbehandlingsregler for å styrke kommunebarnevernets håndtering av både undersøkelser og saksoppfølging. Dette ble gjennomført med tre like dagsopplæringer og 127 saksbehandlere og ledere deltok. Fylkesmannen sto for faglig innhold, organisering og administrering av opplæringsdagene.

45.7 Tilskudd til kommunalt barnevern

Fylkesmannen har fordelt midlene til nye stillinger i 2015, og utbetalt midlene til videreføring av de tidligere tildelte stillingene. Behovet for midler til stillinger er fortsatt til stede.

Resultatområde 46 Universell utforming

Vi har i 2015 deltatt i nettverksgruppe med representasjon fra fylkeskommunene i Oppland og Hedmark, Rådet for likestilling, 2 kommuner, NHO Reiseliv og Høgskolen i Gjøvik. Vi har utarbeidet et forslag til strategi for universell utforming i Innlandet 2025. Vår visjon er at Innlandet er universelt utformet i 2025. Denne har vært ute til høring og vi jobber nå med innspillene til strategien. Det skal i etterkant vedtas handlingsplaner som vedtas separat i våre to fylker.

I høringsuttalelser påser vi at kravet til universell utforming er ivarettatt.

Resultatområde 47 Integrering av innvandrere

47.1 Statsborgerseremonier

I år hadde vi arrangementet på Terningen Arena i Elverum. 110 nye statsborgere deltok. Av disse var 28 bosatt i Hamar, 15 i Ringsaker, 12 i Elverum, 16 i Stange og 15 i Ringsaker. De representerte 31 fødeland.

Ordfører Erik Hanstad i Elverum holdt hovedtalen og Torild Fimreite hadde kunstneriske innslag. 12 ordførere var tilstede på arrangementet. Det var 260 personer tilstede inkludert gjester.

Andelen inviterte som takker ja har økt. Vi får gode tilbakemeldinger på arrangementet og dette er et viktig tiltak for å integrere vår nye statsborgere.

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMHE	1	36
Sum	1	

47.2 Bosetting av flyktninger

Fylkesmannen har arrangert flere samhandlingsmøter hvor utfordringer knyttet til flyktnings situasjonen har vært tema. Blant annet ble det faste ordførermøtet brukt til å sette fokus på mottaksplasser, bosetting og integrering. Forhold rundt EMA ble også drøftet. Se for øvrig pkt. 51.2, 54.1 og 55.1.

47.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Fylkesmannen har behandlet fem klagesaker i 2015 og gitt veiledning i henhold til introduksjonsloven (rapportert på resultatområde 47.4). Klagen har gått ut på spørsmål om deltakelse i introduksjonsprogrammet og noen på forlengelse av introduksjonsprogrammet med et tredje år. Ingen av klagen fikk medhold hos Fylkesmannen. Vi har deltatt i nettverket for ledere i voksenopplæringen i fylket.

Tilsynsoppgaven etter denne lov er rapportert under resultatområde 47.5.

47.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkerere

Fylkesmannen har behandlet 5 klager etter introduksjonsloven i 2015. To av klagen omhandlet ønsket deltakelse på introprogram, og tre av klagen omhandlet forlengelse av introprogram. Ingen av klagen fikk medhold. Det er gjennomført egen rapportering på dette.

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn etter introduksjonsloven § 4 annet ledd i to kommuner. Begge kommuner fikk pålegg på helårlig opplegg, men disse ble korrigert i etterkant av foreløpig rapport. De endelige rapportene er dermed oversendt kommunene uten pålegg.

Fylkesmannen deltar på ledernettsmøtene for VO i Hedmark. Her blir behov for kompetansebehov meldt, og behovene danner grunnlaget for tiltakene som blir igangsatt. Det er gjennomført to fagdager sentralt for VO i Hedmark og to lokale kursdager. Fagdage har tatt utgangspunkt i VOX Kurstilbud for 2015, samt musikk som grunnlag for taletrening samt sensorskolering i norsk.

I tillegg har Fylkesmannen veiledet kommuner og voksenopplæringscenter på introduksjonsloven etter henvendelser og gjennom felles fagdag i Hedmark.

47.5 Tilsyn med kommunenes gjennomføring av introduksjonsloven

Beskrivelse av tilsyn etter introduksjonsloven:

Fylkesmannen har gjennomført to tilsyn etter introduksjonslovens § 4 andre ledd i 2015. IMDI har bedt om en særskilt rapportering på dette.

Tilsynene viser for begge tilfeller lovbrudd på temaet *helårlig*. Lovbruddene er rettet opp.

Egenvurdering

Kompetanse

Det er tilstrekkelig kompetanse i embetet til å gjennomføre oppgaven.

Kapasitet

Denne oppgaven ble gitt oss for en del år siden uten at ressurser fulgte oppgaven. Det er derfor ikke tilstrekkelig med ressurser til at vi kan gjøre denne oppgaven på den måten vi ønsker, dvs med tett oppfølging både før og etter at tilsyn gjennomføres.

Måloppnåelse

Oppgavene er gjennomført.

Resultatområde 48 Fremme likestilling og motvirke diskriminering

Arbeidet med likestilling har ikke vært prioritert i 2015 pga ressursmangel.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
41 Tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven	kr 1 227 930,97	kr 436 460,28
42 Familierett	kr 623 034,29	kr 0,00

43.1 Tilsyn med kommunale krisesentertiltak	kr 75 355,45	kr 0,00
43.9 Andre krisetiltak	kr 0,00	kr 0,00
44 Tilsyn med familievernkontor	kr 75 355,45	kr 0,00
45 Barnevern	kr 469 900,18	kr 187 205,44
47 Integrering av innvandrere	kr 229 328,16	kr 0,00
47.5 Tilsyn med introduksjonsloven	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under BLD	kr 4 130,00	kr 0,00
Sum:	kr 2 705 034,00	kr 623 665,00

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 76 Samhandling, kvalitet og helseberdskap

76.1 Samarbeid mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten

Vi har ikke gitt spesifikke opplæringstilbud til kommuner, fylkeskommune og foretak, men det er gjennomført en møteserie med politisk, administrativ og faglig ledelse i kommunene på området psykisk helse og rus der samhandling både innad i kommunen og med spesialisthelsetjenesten er tema. I løpet av 2015 har vi slutført denne møterekken. Det betyr at alle kommuner i Hedmark (22) enten har deltatt i dialogmøte eller har hatt tilsyn på dette området i perioden 2013 - 2015.

Vi deltar i samarbeidsforum med KS, Sykehuset Innlandet HF, Nav og fylkeskommunen der tema er alle sider ved samhandlingsreformen. Dessuten møter vi dem på andre arenaer i løpet av året og får på den måten en god oversikt over utviklingen og gjennomføringen av reformen.

Vi har gjennomført en kartlegging av hvor langt kommunene er kommet i arbeidet med øyeblikkelig hjelp døgnplasser.

Aktuelle samarbeidsprosjekter:

- PsykiØsterdal: Samarbeidsprosjekt mellom kommuner og spesialisthelsetjeneste innen psykisk helse i Østerdalen
- Hjemskaderehabilitering - fokus på kognitive/usynlige vansker. Mellom sykehuset og Ringsaker kommune
- Deltar i samarbeid med Sykehuset Innlandet HF, Fylkesmannen i Oppland og kommunene vedrørende habilitering og rehabilitering. Arrangerte bl.a. en dagskonferanse om (re)habiliteringsfeltet og en annen konferanse om bruken av koordinerende enhet og individuell plan.
- Prosjekt ROS. Rus - Oppsøkende arbeid - Samhandling. Mellom DPS Kongsvinger og Glåmdalskommunene
- Prosjekt kompetansesamarbeid i Glåmdalsregionen. Det er etablert 7 kompetansenettverk innen ulike fagområder. Mellom kommunene i regionen og Sykehuset Innlandet
- SamAks. SAMhandlingsprosjekt mellom Alderspsykiatrisk avdeling, Sykehuset Innlandet og Kommunale Sykehjem. Formål:
 - Bedre undersøkelse og behandling av pasienter i sykehjem
 - Utvikle og evaluere en modell for samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og sykehjem med fokus på kartlegging og oppfølging av pasienter i sykehjem

76.2 Kvalitetsforbedring i helse og omsorgstjenesten

Fylkesmannen har i samarbeid med Utviklingssentrene i fylket fulgt opp de kommunale innsatsområdene i pasientsikkerhetsprogrammet i tre år. Innsatsområdene har vært samstemming av legemiddellister, riktig legemiddelbruk i sykehjem og hjemmetjenester og forebygging av fall både på sykehjem og i hjemmetjenester. Det er ansatte ved Utviklingssentrene som har vært ansvarlig for gjennomføring av læringsnettverkene, mens Fylkesmannen har informert og invitert kommunene, samt deltatt på noen samlinger. Vi har også gitt noe tilskudd til gjennomføring av nettverkene. 17 av 22 kommuner har deltatt i læringsnettverk, 12 kommuner med team i hjemmebasert omsorg og 17 kommuner med team fra sykehjemmene. De største kommunene har deltatt med flere team

Helse- og omsorgstjenesteloven kap. 9

Fylkesmannen i Hedmark har overprøvd 113 kommunale vedtak om bruk av tvang/makt etter helse- og omsorgstjenesteloven kap. 9 overfor 113 personer med psykisk utviklingshemning. Alle vedtak ble godkjent. 5 vedtak er avsluttet/ikke videreført.

Tidsfrister overholdes og gjennomsnittlig saksbehandlingstid for ordinære saker er ca. tre uker.

Det ble søkt om dispensasjon fra utdanningskravet i 109 saker (vedtak). Dette omfatter 1747 tjenesteytere.

Det er innkommet 833 meldinger om skadeavvergende tiltak overfor i alt 67 tjenestemottakere, jf. helse- og omsorgstjenestelovens § 95 tredje ledd, bokstav a.

Det er foretatt 14 stedlige tilsyn knyttet til vedtak etter helse- og omsorgstjenestelovens kap. 9.

Det har vært avholdt månedlige samarbeidsmøter med Habiliteringstjenesten i Hedmark, i tillegg råd og veiledningsvirksomhet inkludert møter med enkeltkommuner.

Vi har deltatt i referansegruppe i forbindelse med revisjon av gjeldende rundskriv til kap. 9.

Virkeområdet (tvangsdefinisjonen) i kapittel 9 er svært vid. En rask gjennomgang av våre tvangsvedtak viser at drøyt halvparten av vedtakene gjelder tvangstiltak som tjenestemottakeren ikke motsetter seg. Dette gjelder ikke minst ulike varslingsiltak og ulike former for begrensning av tilgang til personlige eiendeler. Da reglene på dette området ble gjort gjeldende fra 1999, var det lite søkelys på at også slike tiltak omfattes av bestemmelsene. Dette er etter vår vurdering en viktig faktor når økende antall tvangsvedtak skal forklares. Som kjent (bl.a. Helsetilsynets Tilsynsmelding) er det betydelige fylkesvise forskjeller når det gjelder antall tvangsvedtak. Hedmark er det fylket som har flest tvangsvedtak i 2015 i forhold til befolkningen. Det må understrekes at tvangsbruken ikke øker, men at etterlevelsen av regelverket stadig bedres.

Det har vært en liten økning i meldinger om skadeavvergende tiltak om bruk av tvang og makt overfor barn i 2015. Med bakgrunn i dette, samt ytterligere informasjon fra kommuner og spesialisthelsetjenesten, forventes en økning i antall vedtak om bruk av tvang og makt overfor barn i 2016.

Unntaksvis er det tilfeller med omfattende tvangsbruk der tjenestemottakeren motsetter seg tvangstiltaket og rammene for slike tiltak er marginale/på grensen til det forsvarlige. I tillegg er det tilfeller der hensynet til personens selvbestemmelse på den ene siden og avverging av skade og ivaretagelse av personlig trygghet på den andre siden, innebærer krevende avveininger.

De fleste kommuner etablerer robuste faglige løsninger, mens et fåtall sliter for å sikre lovpålagte krav.

Pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A

Opplæring og veiledning: I 2015 har vi ikke arrangerte egne fagdager om pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A. I mai 2015 arrangerte vi temadager for sykehjemsmedisin. Ett av temaene var vurdering av samtykkekompetanse, samt presentasjon av en dom fra tingretten hvor det var påklaget et vedtak om tilbakeholdelse i helseinstitusjon. Klager fikk medhold av tingretten.

Opplæringstiltak i 2015 har i hovedsak vært oppfølging av enkeltsaker med råd og veiledning. Kommuner som har fått påvist avvik etter systemrevisjon har vi fulgt opp spesielt. Tilbakemelding fra kommunene er da udelt positive. Samtidig har vi sett stor bedring i saksbehandling og omfang av vedtak etter systemrevisjoner.

I 2015 avsluttet vi 172 saker, det er en økning på 65 saker fra 2014. Median saksbehandlingstid er 0,6 måneder. For saker med varighet mer enn tre måneder er saksbehandlingstiden for 50 % av sakene 3-4 måneder, 6 saker har saksbehandlingstid på over 6 måneder og 6 saker under 3 måneder. Lang saksbehandlingstid skyldes forhold hos Fylkesmannen, men i et par saker har vi ikke mottatt kommunens vurdering i rett tid.

I 2015 mottok vi 15 saker fra spesialisthelsetjenesten. 12 saker ble tatt til etterretning, 2 ble opphevet og 1 sak ble endret. Det er en liten økning fra 2014. Tannhelsetjenesten oversendte 35 saker og alle ble tatt til etterretning. Det er en økning på 10 saker. Økningen skyldes at flere har fått tannbehandling i narkose.

16 av 22 kommuner har sendt inn vedtak. Det er i hovedsak vedtak fra sykehjem og noe vedtak fra legekontorer. 117 av 172 saker har en varighet på mer enn tre måneder.

Konklusjon

Antall vedtak har økt betydelig fra 2014 til 2015. Saksbehandlingen er relativt bra og dokumentasjonen har bedret

seg. Vi tror at det fremdeles fattes for få vedtak. Vi har få eller ingen saker fra hjemmebaserte tjenester. I 2016 vil vi derfor gjennomføre systemrevisjoner med pasient- og brukerrettighetsloven kap 4A i hjemmetjenestene i 4 kommuner. Den største utfordringen i disse sakene er grensegangen mot Lov om psykisk helsevern.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

77.1 Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Saksbehandlingstiden trekkes opp på grunn av noen få saker hvor vi ikke har mottatt den nødvendige dokumentasjonen fra politiet.

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittelig saksbehandlingstid
FMHE	8	4
Sum	8	

77.2 Særfradrag

Vi har oppfylt resultatkravet.

Saksbehandlingstiden var 4 dager. 1 klagesak oversendt Helsedirektoratet.

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittelig saksbehandlingstid
FMHE	2	4
Sum	2	

77.3 Førerkortsaker

Resultatkravet oppfylt.

I 2015 behandlet vi 1563 saker. Dette er på samme nivå som i 2014. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var på 14 dager.

Vi bruker omlag 2 årsverk på førerkortarbeidet fordelt på leger, annet helsepersonell, merkantilt personell og administrative lederfunksjoner.

Vi nedprioritere/kutter ut andre oppdrag fra Helsedirektoratet for å kunne ta unna alle førerkortsakene.

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittelig saksbehandlingstid
FMHE	1563	14
Sum	1563	

77.4 Pasientjournaler

Ingen saker behandlet og således ingen pasientjournaler til oppbevaring. Besvart noen få forespørsler på telefon. Ingen praktiske utfordringer med ordningen.

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMHE	0
Sum	0

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

83.1 Folkehelsearbeid generelt

Vi hadde i 2015 to samlinger med veiledning om alkoholloven overfor kommunale saksbehandlere. Deltagerne gir uttrykk for at de synes et slikt nettverk er meget nyttig. Vi har deltatt på Helsedirektoratets årlige samling om alkoholloven for fylkesmannsembetene med to representanter.

Vi hadde våren 2015 en samling for kommunene og fylkeskommunen i etterkant av tilsynet og egenvurderingene, der vi oppsummerte våre funn og gikk gjennom nasjonale forventninger og gode eksempler og bistod kommunene på veien videre når det gjelder oversiktsarbeidet. Her hadde vi også fokus på ny folkehelsemelding med besøk fra departementet. Tilbakemeldingene i etterkant av samlingene var gode.

På ordfører og rådmannsmøte i mai hadde vi innlegg om folkehelse og om status for arbeidet med oversiktsarbeidet i kommunene i Hedmark.

Det ble funnet ett avvik etter tilsynet. Dette ble lukket tidlig i 2015, da kommunen hadde en plan for hvordan arbeidet med oversiktsarbeidet skulle organiseres, styres og forankres bedre.

Vi hadde gjennom hele året hatt tett og god kontakt med fylkeskommunen. De har gjennomført kunnskapsdialoger i de ulike regionene, vi har vært representert på noen av de. Vi har samarbeidet om folkehelsekonferansen som samlet ca 130 deltagere over 2 dager med tverrsektorielle tema som favnet det brede folkehelsearbeidet. Kommunene setter pris på denne konferansen både som et treffpunkt blant "folkehelsearbeiderne" og som motivasjon til videre arbeid gjennom økt kunnskap.

Vi har også et samarbeid med KS som har drevet et nettverk for folkehelseplan, som i 2015 resulterte i en konferanse for Hedmark og Oppland.

Gjennom høringsuttalelser har vi påsett at folkehelsehensyn har blitt ivaretatt i kommunale og regionale planer. Vi oppfatter fremdeles at det er variasjon i kommunenes forståelse av samfunnsplanleggingens betydning for befolkningens helse, spesielt hva angår forebygging av sosial ulikhet i helse, men at dette har bedret seg.

Det er 10 av 22 kommuner som etter vår kjennskap har god oversikt over befolkningens helsetilstand og påvirkningsfaktorer og som også har et systematisk folkehelsearbeid. 8 kommuner er i gang med arbeidet og har en delvis oversikt. 4 kommuner har kommet kort og har lite på plass hva gjelder organisering, oversiktsdokument og planforankring av folkehelsearbeidet. Disse vil bli fulgt opp ekstra i 2016.

Hovedutfordringer fremover er å få til et tverrsektorielt folkehelsearbeid med en god struktur og forankring i de kommunene som har kommet for kort, og hos de som delvis har dette på plass. I tillegg mener de aller fleste (foruten de tre største kommunene i Hedmark) at de har behov for mer kompetanse når det gjelder analyse av kunnskapsgrunnlag, herunder årsak/konsekvens.

83.2 Barn og unge: forebygging, oppfølging og behandling

Vi har etablert et godt samarbeid på tvers av sosial og helse- og oppvekst- og utdanningsavdelingen. Viser til rapportering i Oppvekst kap. 3 om "Kultur for læring".

Resultatområde 84 Kommunale helse- og omsorgstjenester

84.1 Allmenhelsetjenesten

Vi har ingen systematisk oversikt over hvordan samhandlingen mellom fastlegene og den øvrige helse- og omsorgstjenesten er tilrettelagt i den enkelte kommune. Dette er tema i alle tilsyn der det er aktuelt. Det er

dessuten tema i møter vi har med kommunene i andre sammennenger. Det ble gjennomført LO1 Samhandlingsreformen mellom 2 avdelinger i Sykehuset Innlandet og de to største kommunene i fylket.

Vi har en løpende vurdering av kapasitet i fastlegeordningen. Vi har oppmerksomhet rettet mot muligheten for å kunne velge kvinnelig lege og reell mulighet for bytte mellom fastleger.

Vi har ikke gitt noen samlevurdering av legevakten i kommunene. Det er planlagt møter med alle kommuner der tema vil være informasjon om den nye akutforskriften og presisering av daglegevakt.

Ingen kommuner har midlertidig dispensasjon fra fastlegeordningen.

Det er ikke gjennomført noen oppfølging av pakkeforløp for kreft.

84.2 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

Det er ikke iverksatt tiltak på dette området.

84.3 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

Vi har ikke planlagt eller gjennomført tiltak på dette området i 2015, bortsett fra å svare på eksterne henvendelser. Området er nedprioritert på grunn av ressursituasjonen.

84.4 Forebyggende helsetjenester

Det er i 2015 foretatt kartlegging av kommunenes ressursbruk og endring av denne som følge av regjeringens økte satsning på området. Alle kommuner har svart. I 12 av 22 kommuner har det ikke vært økning av ressursbruk i helsestasjons- eller skolehelsetjenesten.

Det synes som regjeringens økte midler til å øke kapasiteten i helsestasjons- og skolehelsetjenesten i Hedmark ikke har lyktes i særlig grad. Dette til tross for at lederne for tjenesten rapporterer om behov for styrking av helsetjenestene til barn og unge. På bakgrunn av at det i fylket er relativt stor dropout fra videregående skole og at det rapporteres om økende grad av psykiske problemer blant ungdommene, er det spesielt urovekkende at det er så mange kommuner som ikke øker innsatsen på skolehelsetjenesten til elever i 8.-10. klasse.

Vi har pr. i dag 13 frisklivssentraler, hvorav en interkommunalt (Solør, Våler og Åsnes) og en fortsatt er på utprøving (Alvdal). I Tynset kaller de seg folkehelsesentral da treningssenteret heter Tynset Friskliv. En ny sentral (Rendalen) er etablert i 2015. Frisklivssentralene drives godt. Vi har gjennomført en kartlegging blant alle sentralene og har oversikt over organisering, tilbud, resepter og satsing fremover.

Frisklivssentralene driver egne nettverk som de drifter selv, i tillegg til at vi har en samling i året. Vi gjennomførte i samarbeid med Fylkesmannen i Oppland en fagsamling for ansatte i frisklivs-, lærings- og mestringstilbud i desember der tema var PEPP-kurs. Kurset ga opplæring i anvendelig og praktisk metode for atferdsendring. 11 kommuner var representert.

Tidlig i 2015 ble det opprettet kontakt med de regionale utviklingssentralene og kommunene i Hedmark ble oppfordret til å benytte seg av kompetansen disse sentralene sitter på.

Det er fordelt kr 950 000 til 8 sentraler til økt kapasitet og kompetanse.

84.5 Tannhelse

I 2015 hadde Fylkesmannen et samarbeidsmøte med Fylkestannlegen. Hensikten var gjensidig informasjonsutveksling og etablere naturlige samarbeidsarenaer med tannhelsetjenesten i fylket.

84.6 Habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator

- Deltatt i arbeidsutvalg for koordinerende enhet i Sykehuset Innlandet (AU for KE i SI), blant annet for å evaluere ReHabkonferansen 2015 og planlegge Rehabforum 9. – 10. mars 2016.
- Gjennomført ReHabkonferanse 4. mars 2015. Over 90 deltakere.

- FMHE og FMOP har utarbeidet og sendt ut en spørreundersøkelse om individuell plan og koordinerende enhet til alle kommuner i Hedmark og Oppland.
- Arrangert kurs i individuell plan og koordinatorrollen 03.09.2015 i Hamar.
- FMHE og FMOP har i samarbeid bearbeidet svarene fra spørreundersøkelsen nevnt ovenfor og svarene fra gruppearbeidet på kurs i individuell plan og koordinatorrollen. Materiale skal legges frem på Rehabforum 2016 der ca. 170 er påmeldt.
- Opprettet kontakt med IP-nettverket i Hedmark og er åpen for samarbeid og deltakelse i nettverksmøter dersom kommunene ønsker det.

84.7 Omsorg 2020

Oppgavene innenfor Omsorg 2020 er ivaretatt på alle områder. Vi har informert kommunene om sentrale føringer i Meld. St 29 – Morgendagens omsorg - og bistått kommunene når de har etterspurt veiledning. Noen kommuner har fremdeles et forbedringsområde i å beskrive utfordringene på helse- og omsorgsområdet i det kommunale planverket.

Kompetanse- og innovasjonstilskuddet er kjent i alle kommuner og vi mottok søknader fra 20 av 22 kommuner. De to kommunene som ikke har søkt, har deltatt i prosjekter og opplæring finansiert av andre midler. Fylkesmennene skal sende egen rapport på kompetanse- og innovasjonstilskuddet til Helsedirektoratet innen 1.4.2016.

Demensplan 2015 hadde konkrete målsettinger for tiltak som skulle etableres innen 1.1.2016. I følge kartleggingen av oppfølgingen av Demensplan 2015, som ble gjennomført høsten 2014 har kommunene i Hedmark etablert tilrettelagte tjenestetilbud til personer med demens. Det er imidlertid en del variasjoner. Fylkesmannen har fulgt opp Demensplan 2015 med årlig kurs, oppfordret til å jobbe i regionale nettverk og gitt støtte til videre- og etterutdanningstiltak.

Fylkesmannen har regelmessig kontakt med Husbanken både i enkeltsaker og med to faste møtepunkter pr år. Vi har også tett samarbeid med Utviklingssentrene i fylket.

84.8 Psykisk helse og rus

Alle kommuner i Hedmark har deltatt i ulike nettverksarenaer, opplæringstiltak eller annet samhandling initiert av Fylkesmannen og/eller Korus-øst. Samarbeidet med kommunene om kompetanse- og kvalitetsutvikling er godt men variabelt fra kommune til kommune. Vi var ikke fornøyd med søknadsmengden til våre utlyste kompetansemidler i 2014, men vi fikk til en mye bedre koordinering og markesføring av midlene i 2015, slik at våre målsetninger ble nådd.

Hedmark har lang tradisjon på nettverkløsninger. Her er utviklingsarbeid og kompetanseheving sentrale temaer, fokus ligger på samhandling mellom de ulike tjenestenivåene med vekt på brukermedvirkning. Utvikling av kvalitetssystem og internkontrollrutiner er tema i dette samarbeidet.

Fylkesmannen samhandler godt med fagmiljøene. I Hedmark har det vært utfordringer knyttet til store omorganiseringer i kommunene når det gjelder tjenestene til de med rus og/eller psykiske lidelser. De fleste kommunene i Hedmark har nå opprettet egne rus/psykisk helseenheter organisert under pleie- og omsorgstjenestene.

Rusforum Innlandet arrangeres hver høst, og hovedtema i 2015 var "Brukeren som viktigste aktør". Målet er å informere kommunene og spesialisthelsetjenestene om utviklingstrekk innenfor rus- og psykiskhelsefeltet. Vi presenterte hovedtrekkene i ny veileder for tvangsbestemmelsene i kapittel 10 i Helse- og omsorgstjenesteloven, samt ny gjennomføringsforskrift for rusomsorgen. Veilederen "Sammen om mestring" var hoveddrammen for konferansen. Rusforum Innlandet er et samarbeid mellom fylkesmennene i Oppland og Hedmark, KoRus-Øst, Sykehuset Innlandet og brukerorganisasjonene.

Røroskonferansen er en årlig boligsosial konferanse som arrangeres i samarbeid mellom RIO, fylkesmennene i Sør-Trøndelag, Oppland, KoRus-Øst og Husbanken. Målgruppe er kommunene.

Fylkesmannen har gjennomført 10 systemrevisjoner rettet mot kommunale helse- og omsorgstjenester til

mennesker med langvarig rusmiddelmissbruk og psykiske lidelser mellom 2012 og 2015. I tillegg er det gjennomført dialogmøter med samme tema med de resterende 12 kommuner. Dette for å få kjennskap til de utfordringer som kommunene har innenfor dette fagfeltet og for å gi tilbakemelding på nasjonale føringer og anbefalinger.

Det er arrangert 3 ulike regionale eller kommunale rusforum i 2015 hvor 13 kommuner har vært med. I tillegg har vi gjennomført 3 regionsamlinger for implementering av ny veileder for lokalt rus- og psykisk helsearbeid "Sammen om mestring". Disse tiltakene har inkludert deltagelse fra brukerorganisasjonene, sykehusene, spesialisthelsetjenestene og alle kommunene.

Fylkesmannen har saksbehandlet tilskuddsordningene til kompetanseheving gjennom videre-/etterutdanningsmidlene, tilskudd til voksne med langvarig og sammensatte behov og barn og unge med sammensatte hjelpebehov, i tillegg til midlene øremerket til kommunalt rusarbeid. Kvalitetssikringen er gjennomført etter helsedirektoratets veiledende krav til rapportering og etter maler som er utarbeidet. Internt har Fylkesmannen sikret seg gode rutiner rundt saksbehandling ift innvilget beløp og utbetaling av midlene gjennom god internkontroll og samhandling på tvers.

Fylkesmannen har koordinert innsamling av, og kvalitetsgjennomgått IS-8 og IS-24 rapporteringen etter Sintef sine anbefalinger i 2015.

Brukermedvirkning er hovedtema for rus og psykisk helsearbeidet hos Fylkesmannen i Hedmark. Vi samhandler godt med brukerorganisasjonene gjennom egne VIP-møter og gjennom tett dialog med Sagatun Brukerstyrt senter på Hamar. Brukerorganisasjonene inviteres til alle våre tiltak. Utvikling av brukerstyrte sentre og brukerstyrte tiltak er klare mål.

Fylkesmannen i Hedmark har hatt et godt samarbeid med KoRus-øst i mange år. Vi samarbeider om drift og utvikling av de kommunale, interkommunale og regionale arenaene som vi samhandler på. Våre opplæringstiltak rettet mot tjenesteapparatet blir utviklet og gjennomført i samarbeid. Rusforaene og nettverksarenaene er samarbeidstiltak hvor vi fordeler ansvar etterhvert som vi avtaler dem. I tillegg har Fylkesmannen etter hvert utviklet et godt samarbeid med NAPHA og Nasjonal kompetansetjeneste-ROP.

Det er etablert tettere samarbeid med Fylkesmannens oppvekst og utdanningsavdeling når det gjelder arbeidet rettet mot barn og unge. Vi har etablert "Kultur for læring" og vil koordinere innsatsen rettet mot barn og unge utført av Fylkesmannen og fylkeskommunen.

Samarbeid med Husbanken er blitt tydeligere formalisert i 2015 og vi har startet med arbeidet med å være høringsinstans for Husbanken i lokale byggeprosjekter som kommunene ønsker Husbankens bistand til.

Fylkesmannen har mottatt 9 rapporter fra spesialisthelsetjenesten når det gjelder innleggelse etter helse- og omsorgstjenestelovens § 10-2 og § 10-3. Av disse var ett vedtak etter § 10-3: de andre 8 var etter § 10-2. Av disse 9 var 7 etter midlertidige vedtak.

Resultatområde 85 Spesialisthelsetjenesten

85.1 Abort- og steriliseringsnemndene

Søknader om sterilisering behandles fortløpende i steriliseringsnemnda. Vi fikk i 2015 inn 5 saker. Fire ble behandlet og innrapportert til Helsedirektoratet. Én sak kom inn sent på året og behandles i 2016. Én sak ble påklaget og vår beslutning ble opprettholdt i Steriliseringsrådet.

Vi har ikke fått spørsmål om godkjenning av private sykehus for å utføre sterilisering.

Vi har godkjent to spesialister til å utføre sterilisering av menn utenfor sykehus.

Fylkesmannens medlemmer i abortnemndene ble oppnevnt for fire nye år i 2015.

85.2 Lov om transplantasjon

Ingen saker behandlet i 2015.

Antall saker

Embeter	Antall
FMHE	0
Sum	0

85.3 Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep

Ingen saker behandlet i 2015.

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMHE	0	
Sum	0	

85.4 Behandling av klager etter psykisk helsevern

Vi behandlet 16 klager på vedtak etter § 4-4 (Behandling uten eget samtykke) i psykisk helsevernloven i 2015. Det normale er mellom 10 og 20 slike saker per år. Ingen klager gjaldt ernæring. Sakene ble behandlet raskt av avdelingens egne leger.

85.5 Øvrige oppgaver knyttet til det psykiske helsevern

Har behandlet søknader og fattet vedtak om godkjenninger og dispensasjoner mv. fortløpende. Kopier er oversendt Helsedirektoratet.

85.6 Kontrollkommisjonsoppgaver

Fylkesmannen i Hedmark har i 2015 hatt tre kontrollkommisjoner. Det er henholdsvis Kontrollkommisjonen for Sanderud sykehus, Vest-Hedmark og Øst-Hedmark. Fylkesmannen har i 2015 kun hatt utskifting av varaformann for Kontrollkommisjonen for Sanderud. Kontrollkommisjonen for Vest-Hedmark er ikke lenger i virksomhet fra 1. januar 2016.

85.7 Hjemsendelse, hjemhenting og gjennomføring av tvungen psykisk helsevern for pasienter som ikke har bosted i riket

Ingen saker på dette området i 2015.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
82 Tilsyn og klagesaksbeh. etter helsetj. loven	kr 5 894 414,91	kr 547 737,91
83 Folkehelsearbeid	kr 253 028,27	kr 0,00
83.1 Folkehelsearbeid generelt	kr 277 643,58	kr 0,00
83.2 Tilsyn etter folkehelseloven	kr 26 222,67	kr 0,00
84 Kommunale helse- og omsorgstjenester	kr 2 811 417,23	kr 16 720,20
85 Spesialhelsetjenesten	kr 351 864,42	kr 1 000 814,26
76 og 77 Kvalitet og samhandling og Andre oppdrag	kr 2 005 011,46	kr 278 619,89
Andre oppgaver under HOD	kr 167 236,48	kr 0,00
Sum:	kr 11 786 839,00	kr 1 843 892,00

Justis- og beredskapsdepartementet

Resultatområde 51 Siviladministrasjon og borgerrettigheter

51.2 Vergemålsloven og utlendingsloven kap. 11 A

Embetet mottar et stort antall saker på vergemålsfeltet og det er høy produksjon ved avdelingen som har ansvaret for vergemålssakene. I 2014 var samlet antall inngående dokumenter og utgående dokumenter 14 178, tilsvarende tall i 2015 var 17 200. Nesten halvparten av dokumentproduksjonen ved embetet er knyttet til vergemål.

Arbeidsbelastningen har også i 2015 vært stor. Embetet økte antall årsverk på vergemålsområdet fra 10 til 11,1 ved å omfordele ressurser internt og ved å ansette personer på engasjement.

Også i 2015 har vi opplevd ustabilitet og nedetid i vergemålsapplikasjonen ARVE. Dette har særlig vært tilfellet for siste halvår.

Ved årsskiftet 2014/2015 hadde vi store restanser og dermed lang saksbehandlingstid på flere saksområder. Arbeidet har derfor vært preget av nedbygging av restanser. Vi har redusert saksbehandlingstiden, men fortsatt har vi lang saksbehandlingstid i saker på enkeltsaker, herunder oppretting av vergemål som er blant de prioriterte sakene.

Ved inngangen av 2015 var det 66 enslig mindreårige asylsøkere på mottak i Hedmark. Etter økningen i ankomster 2. halvår 2015 var det over 700 enslig mindreårige asylsøkere på det meste, fordelt på 29 transittmottak, avlastningstransitt, akuttmottak, omsorgssenter og ordinære mottak. Ved utgangen av 2015 var tallet på enslig mindreårige redusert til 600. Flere akuttmottak ble lagt ned ved utgangen av 2015.

Alle EMA-transittmottak er som følge av «transittansvaret» underlagt Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Det er således Fylkesmannen i Oslo og Akershus som har ansvaret for å oppnevne representanten når enslig mindreårige asylsøkere kommer til Norge. Slik som situasjonen har vært i 2015 med betydelig økning i ankomster har transittmottakene rundt Oslo-området vært overfylte, og man har derfor åpnet transittmottak i andre fylker som Hedmark, og flyttet barna til disse mottakene. Oppnevnte representanter bosatt i Oslo har som følge av lang reisevei til mottakene i Hedmark bedt seg fritatt fra representantoppdraget, og Fylkesmannen i Hedmark har oppnevnt nye lokale representanter for barna.

Vi har hatt store utfordringer med å holde oversikt over hvor barn til enhver tid oppholder seg, om barnet har fått oppnevnt representant, om oppnevnt representant ønsker å bli fritatt osv. Dette fordi vi ikke har et system som gir oversikt over dette. All kommunikasjon har gått gjennom e-poster og telefonhenvendelser fra de representantene som ønsker å bli fritatt, og e-poster eller kopi av vedtak fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Vi har hatt store restanser på oppnevninger, og barna har ofte flyttet ut av fylket før vi har begynt på saken. Vi har videre opplevd at det har blitt foretatt dobbeltoppnevninger, to representanter som for eksempel har møtt opp på samme asylintervju, at feil representant blir fritatt. Vi har også flere tilfeller der barn ikke er registrert inn i systemet, slik at vi mangler opplysninger som navn, fødselsdato osv.

Med den store økningen av ankomster til Hedmark har vi også hatt utfordringer med å skaffe nok representanter helt sør og nord i fylket. På grunn av lang saksbehandlingstid ved søknad om politiattester, har vi i noen tilfeller oppnevnt representanter uten at det foreligger slik attest.

Alt dette har medført en betydelig økning i arbeidsoppgavene uten at ressursene har økt tilsvarende. Da vi har hatt store restanser på dette området, og sakene gjelder sårbare barn og unge, har vi måttet prioritere disse sakene foran andre oppgaver.

Nedenfor følger en redegjørelse for oppfyllelse av resultatkravene:

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for opprettelse av vergemål

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid på de ovennevnte sakene er 62 dager. Høsten 2015 ble det satt inn en ekstrainsats for å få saksbehandlingstiden ned på disse sakene. I desember 2015 var saksbehandlingstiden på 36 dager.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for hasteoppnevning av:

- *midlertidig verge (setteverge) for barn (ved f.eks. dommeravhør og barnevernssaker)*
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i de ovennevnte sakene er 6 dager. Vi understreker at vi er i stand til å kunne treffe vedtak innenfor fristen på 2 timer i saker som gjelder tilrettelagte avhør dersom det er behov for en så rask oppnevning. Disse sistnevnte sakene tar vi fortløpende med en gang de blir mottatt ved embetet.
- *midlertidig verge (setteverge) for voksne*
Dette har vi ikke mulighet til å rapportere på, da statistikken i ARVE ikke skiller ut disse sakene.
- *representanter til enslige mindreårige asylsøkere*
I følge månedsstatistikken er gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 12 dager.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid per embete for utbetalinger og godtgjøringer

Embetet har en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 15 dager for å behandle søknad om Fylkesmannens samtykke i 2015. Denne statistikken skiller imidlertid ikke ut sakene som gjelder søknad om bruk av kapital. Fylkesmannen behandler imidlertid disse sakene fortløpende og vil anslå at gjennomsnittlig saksbehandlingstid på disse sistnevnte sakene er på ca. 1 uke.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for behandling av søknad om godtgjøring og utgiftsdekning var i 2015 på 16 dager.

Trygghet i kapitalforvaltningen

Kapitalforvaltningen fungerer ikke fullt ut tilfredsstillende. Systemet er svært omstendelig og arbeidskrevende. Det tar lang tid for å opprette en kapitalkonto og dermed innkreving av midler.

Søknader om uttak fra kapital er som nevnt blant de prioriterte sakstypene og vi har her kort saksbehandlingstid. Se ovenfor.

Minst 15 % av alle vergeregnskap skal kontrolleres, og dersom det avdekkes avvik skal vergen følges opp. Fylkesmannen skal rapportere på antall verger under oppfølging

Vi gjennomførte regnskapskontroll på de sakene som SRF påla oss innen fristen. I 2015 ble 14 regnskap fra verger ikke godkjent av Fylkesmannen. Disse sakene er under oppfølging.

Vurdering av måloppnåelse

Som nevnt i våre tertialrapporteringer mener vi at vi ikke fullt ut klarer å oppnå målene i vergemålsreformen. Vi mener fortsatt at vi ikke i tilstrekkelig grad får anledning til å arbeide med kvaliteten i sakene. Vi skulle ha vært mer tilgjengelige og ytt bedre service overfor de vergetrengende og vergene. Saksbehandlingstiden i flere saker er fortsatt for lang, selv om det har bedret seg noe. Vi har videre i for liten grad gjennomført systematisk opplæring av verger. Vi har imidlertid gjennomført halvårlige møter med de faste vergene i fylket. I tillegg har vi ved hjelp av Fylkesmannen i Oslo og Akershus hatt opplæring av representantene i fylket.

Tilstand og særlige risikomomenter i den lokale vergemålsforvaltningen

Lang saksbehandlingstid kan føre til at vergetrengende og enslige mindreårige asylsøkere ikke får den nødvendige hjelp til rett tid, og kan bli satt i en vanskelig eller uheldig situasjon. I tillegg mener vi at vi burde ha fått gjennomført kurs og opplæring av de alminnelige og nærstående vergene. Disse forhold kan innebære en viss fare for krav om erstatning fra vergetrengende.

Antall saker som gjelder helt eller delvis fratakelse av rettslig handleevne og som bringes inn for tingretten. Det skal rapporteres om utfallet av sakene dersom dette er kjent på rapporteringstidspunktet

Vi har foreløpig ikke hatt slike saker.

Skjemaet er ikke fylt ut, da vi ikke lenger har tilsynsmyndighet.

Oppgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
FMHE		
Sum	0	0

51.3 Forliksrådene

Det har ikke vært gjennomført tilsyn i 2015. Fylkesmannen har fulgt opp henvendelser fra forliksrådene i Nord-Østerdal. Forliksrådene i Nord-Østerdal innledet i 2015 en prosess med sikte på sammenslåing av seks forliksråd i kommunene Rendalen, Alvdal, Folldal, Tynset, Tolga og Os. Fylkesmannen veiledet på regelverk, og var i noe kontakt med Justis- og beredskapsdepartementet i den forbindelse. De seks forliksrådene er sammenslått fra

1.1.2016. Valg av nye medlemmer til det sammenslåtte forlikrådet for neste periode kan by på visse valgtekniske utfordringer.

51.5 Tomtefesteloven

Fylkesmannen har ikke mottatt saker til behandling etter tomtefesteloven i 2015.

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

Ca. 1000 saker ble behandlet og den totale utbetalingen på rettshjelpkapitlet var på ca 5,2 mill kr som er 2,4 mill kr mindre enn i 2014. Omlag 68 % av alle saker og 47 % av all utbetaling gjelder utlendingssaker (advokat- og tolkeutgifter). Vi viser for øvrig til kvartalsvis rapportering til SRF i henhold til statistikkskjema for fri rettshjelp.

52.3 Navneloven

I 2015 behandlet embetet en klagesak om avslag på melding om endring av navn. Fylkesmannen stadfestet Skatt Øst sitt vedtak i denne saken.

I tillegg mottok embetet en ny klagesak. Denne er nå under behandling.

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnsikkerhet

De siste årenes hendelser har medført økt fokus på samfunnsikkerhet og beredskap generelt i samfunnet. Fylkesmannens øvelser, tilsyn og veiledning i kommunene, samt rutinemessige oppfølging av alle typer samfunnsplaner har ført til økt forståelse og fokus på forebyggende samfunnsikkerhet, beredskap og krisehåndteringsevne i kommunene.

Det tverrfaglige samarbeidet med regionale samfunnsikkerhetsaktører, bl.a. ved utarbeidelse av Regional plan for samfunnsikkerhet og beredskap, FylkesROS og møter i Fylkesberedskapsrådet har også gitt økt fokus og forståelse for samfunnsikkerhetsarbeidet regionalt.

Resultatområdene innen samfunnsikkerhet og beredskap er ivaretatt av 5 personer/3,5 årsverk. I tillegg er 20% av kommunikasjonssjefens stilling avsatt til samfunnsikkerhet og beredskap.

53.1 Oversikt over risiko og sårbarhet

a) Regional plan for samfunnsikkerhet og beredskap i Hedmark, inklusive FylkesROS ble vedtatt i Hedmark fylkesting høsten 2013. Regionalplanen skal revideres hvert fjerde år.

b) Handlingsprogram til Regional plan for samfunnsikkerhet og beredskap (plan for oppfølging av funn i FylkesROS med angivelse av ansvarlige for oppfølging) er utarbeidet i samarbeid med regionale aktører og vedtatt i Hedmark fylkesting høsten 2015. Handlingsprogrammet rulleres hvert år.

c) Regionalplanen, FylkesROS og handlingsprogrammet er godt forankret gjennom å ha vært tema i fylkesmannens ledergruppe og i Fylkesberedskapsrådet.

53.2 Samfunnsikkerhet i planlegging etter plan – og bygningsloven

1. Oppstart av planprosessen

Ved uttalelse til varsel om oppstart av arbeid med reguleringsplaner, påpeker vi i alle saker plan- og bygningslovens krav om risiko- og sårbarhetsanalyse.

2. Gjennomføring av ROS

Følges opp gjennom uttalelse til oppstartvarsel, jf. pkt 1, samt til alle arealplaner som Fylkesmannen har til uttalelse.

3. Hvordan funn fra ROS følges opp i plansaker

Følges opp og sjekkes i forbindelse med at Fylkesmannen har alle arealplansaker på høring.

Vi har i henhold til ovennevnte pkt. 1 – 3 gitt uttalelse til arealplansaker fra 19 av Hedmarks 22 kommuner. Dette omfatter detaljplaner, områdereguleringsplaner og kommunedelplaner. Det er gitt veiledning til gjennomføring av ROS til enkelte kommuner.

Ringsaker kommune har fått innsigelse på grunn av manglende ROS-analyse i forslag til endring av en reguleringsplan.

53.3 Tilsyn

a) Det ble gjennomført tilsyn i 5 kommuner (Grue, Løten, Tolga, Alvdal, Hamar).

Etter endt tilsyn får kommunene rutinemessig en skriftlig tilsynsrapport. Samtlige er rapportert inn i DSBs innmeldingsløsningen. Kommunene skal innen 6 uker gi en skriftlig tilbakemelding med en plan på hvordan evt avvik skal lukkes. Et evt avvik blir fulgt opp rutinemessig gjennom veiledning, øvelser og generell kontakt med kommunene.

b) Det har ikke vært behov for å gjennomføre oppfølgingstilsyn.

Resultatområde 54 Beredskapsplanlegging

Fokus på beredskapsøvelser og tilsyn, samhandling på regionalt nivå, bl.a. i forbindelse med håndtering av flyktnings situasjonen, samt samarbeid og øvelser med svenske myndigheter i *Grenseredningsrådet for Dalarna, Värmland og Hedmark* gjør at beredskapsplaner på alle nivåer blir testet og videreutviklet. Prosjektet "*Grenseløs krisehåndtering*" har satt fokus på risiko og sårbarhet og samarbeid om beredskapsplanlegging og krisehåndtering i områdene ved riksgrensen mot Sverige. Prosjektet skal være sluttført i 2017.

Siste halvår 2015 har håndtering av flyktnings situasjonen hatt prioritet og håndteringen har bidratt til at egen kriseorganisasjon har fått god øvelse/trening.

Fylkesmannens beredskapsplan med tiltakskort er utarbeidet i CIM og SBS-Hedmark er oppdatert og lagret på egen gradert PC.

54.1 Fylkesmannens egen beredskapsplanlegging

a. Største utfordring er utholdenhet om en situasjon eller en uønsket hendelse skulle strekke seg over lang tid.

b. Beredskapsplanverket holdes løpende oppdatert og er gjenstand for en årlig hovedgjennomgang.

c. Nytt gradert samband er installert, opplæring er i gang og sambandsplan er integrert i vårt beredskapsplanverk.

d. Embetet har personell med tilstrekkelig kompetanse i bruk av SBS.

e. Embetet har god kompetanse og tilstrekkelig personellmessig robusthet i bruk av CIM.

f. Embetet har meget god kompetanse til å veilede kommunene i bruk av CIM.

g. Øvelse for egen kriseorganisasjon var planlagt gjennomført høsten 2015. Håndteringen av flyktnings situasjonen er å anse som årets øvelse/trening for store deler av beredskapsorganisasjonen. Håndteringen av flyktnings situasjonen har gitt god øvelse/trening innenfor flere områder. Håndteringen av flyktnings situasjonen vil bli evaluert.

54.2 Regional beredskapsplanlegging

a) *Øvelser for Fylkesberedskapsrådet de siste fire år:*

2012 - Ingen øvelse spesielt for rådet, men orientering og gjennomgang av HV-05s Øvelse Mjøsa II.

2013 - Ingen øvelse spesielt for rådet, men involvert i håndtering av flom på Østlandet, NVEs *Øvelse Østlandet* (ekstremvær) og Grenseredningsrådets *Grenseøvelse 2013* (stor, fullskala redningsøvelse med bred deltakelse fra Sverige og Norge).

2014 - Atomberedkapsøvelse for Fylkesberedskapsrådet

2015 - Planlagt øvelse kanselert pga prioritet på håndtering av flyktings situasjonen. Imidlertid så ble det gjennomført 2 koordingsmøter i Fylkesberedskapsrådet for å fremskaffe status og å drøfte utfordringer knyttet til flyktningssituasjonen.

b) Fylkesmannen har i 2015 vært involvert i planlegging og gjennomføring av Øvelse Tynset, en fullskala øvelse i regi av Øvingsutvalget i Hedmark

Øvingsmål: å øve redningsledelsen, beredskap og krisehåndteringsevne gjennom samspill med samvirkepartnere, herunder Tynset kommune, samvirke mellom aktører på skadested, øke kunnskapen om muligheten til å hente og yte bistand over kommune- og fylkesgrenser, koordinering av informasjon, etablering og drift av evakuerings- og pårørendesenter (EPS). Det ble gjennomført evalueringsseminar etter øvelsen.

Erfaringer og funn fra øvelser og håndtering av hendelser vil bli fulgt opp i den årlige gjennomgangen og fornyelsen av handlingsprogrammet (oppfølgingsplan) til Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap (fylkesROS).

54.3 Kommunal beredskapsplikt og kommunenes samfunnssikkerhetsarbeid

a) Alle fylkets 22 kommuner er veiledet i oppfølging av kommunal beredskapsplikt gjennom fagseminar for kommunenes beredskapskoordinatorer der også enkelte rådmenn og ordførere deltok.

b) Fylkesmannen har gjennomført beredkapsøvelser i følgende kommuner: Engerdal, Folldal, Os, Elverum, Trysil, Tynset (Fullskala øvelse i regi av Hedmark øvingsutvalg).

c) Samtlige kommuner i Hedmark har tatt i bruk CIM.

d) Fylkesmannen har gjennomført 2 varslingsøvelser i CIM.

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

Øvelser og reelle hendelser, lokalt og regionalt har vist at Hedmark er godt rustet og i stand til å håndtere uønskede hendelser. Bevisstheten omkring samfunnssikkerhets- og beredkapsarbeidet og det vi opplever som god krisehåndteringsevne må kunne tilskrives satsingen Fylkesmannen har hatt på veiledning, tilsyn og øvelser gjennom en årrekke.

55.1 Håndtering av uønskede hendelser

Flyktningssituasjonen

Fylkesmannen har høsten 2015 vært involvert i håndteringen av flyktningssituasjonen. Håndteringen samordnes internt på embetet og regionalt av Beredkapsstaben. Det er gjennomført 2 koordineringsmøter i Fylkesberedskapsrådet hvor status er gitt og hvor utfordringsbildet er diskutert.

Utover dette har ikke Fylkesmannen vært involvert i regionale hendelser av betydning.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
51.2 Vergemålsloven	kr 599 518,96	kr 7 281 580,49
51.9 Annen siviladministrasjon (rest 51)	kr 0,00	kr 0,00
52.1 Fri rettshjelp	kr 760 341,70	kr 206 224,35

53 Forebyggende samfunnsikkerhet	kr 757 718,51	kr 0,00
54 Beredskapsforberedelser	kr 1 102 047,57	kr 0,00
55 Regional og kommunal krisehåndtering	kr 261 151,53	kr 0,00
Andre oppgaver under JD	kr 7 705,26	kr 0,00
Sum:	kr 3 488 483,00	kr 7 487 804,00

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Resultatområde 60 Ledelse, virksomhetsstyring og administrasjon

Se kap IV.

60.1 Helhetlig ledelse

Embetets strategiplan for perioden 2013 - 2016 er førende for vår aktivitet både internt og eksternt. I 2015 har vi fortsatt arbeidet med våre strategimål. Vi har gjennomført 6 ledersamlinger med utvidet ledergruppe hvor hvert av de 6 strategimålene har vært tema. I tillegg har tillitsvalgte og verneombud deltatt på to av samlingene knyttet til strategimål 5 og 6. Vi hadde både eksterne og interne innledere. Strategiplanen var også ett av temaene på den årlige embetsamlingen. Gjennom disse samlingene har vi gått grundig inn i hva hvert av strategimålene bør gi oss av føringer for vår planlegging og vår handlemåte i alt vi gjør. Ledermøtet er den viktigste arenaen for helhetlig ledelse og virksomhetsstyring. Tema som er på dagsorden er budsjett, virksomhetsplaner, risikostyring, regnskapsstatus, personaloppfølging, arbeidsoppgaver på tvers av fagområdene og kommunikasjon. Vi har også fokus på egen drift og det å jobbe "smartere".

Inkluderende arbeidsliv

Fylkesmannen og arbeidstakerorganisasjonene i embetet undertegnet ny IA avtale i 2014.

Delmål 1: Sykefravær

Vi skal ha et sykefravær under 5 % i gjennomsnitt over en periode på 5 år.

I 2015 hadde vi et samlet sykefravær på 3,84 %. Langtidsfraværet utgjorde rundt 47 % av alt sykefravær og 65,9 % av det legemeldte sykefraværet. Gjennomsnittlig sykefravær de siste 5 års er: 4,52 % (2011– 2015). Å oppnå målet krever fokus både på selve fraværet og svingningene fra år til år. Sykefravær er tema på hvert møte både i AMU, Samarbeidsutvalget og personalforum for direktørene.

Delmål 2: Hindre frafall og øke sysselsetting av personer med nedsatt funksjonsevne

Vi skal legge til rette for at ansatte kan arbeide redusert som alternativ til full uføretrygd. Vi skal til enhver tid ha tilbud til minst en på arbeidstrening i regi av NAV.

De siste 5 årene har 4 personer gått over på helt eller delvis uførepensjon etter å ha vært langtidssykemeldt. Vi har i dag 8 ansatte med delvis uførepensjon. Ingen sluttet som følge av uførhet i 2015.

De siste 5 årene har vi hatt 4 personer i arbeidstrening, i samarbeid med Nav eller andre aktører. Varigheten har vært fra 1 år til noen uker. Fylkesmannen hadde i løpet av 2015 to personer med nedsatt arbeidsevne i arbeidstrening, hvorav en fortsatt er engasjert. I tillegg kommer 4 elever i arbeidspraksis og 2 lærlinger.

Delmål 3: Yrkesaktivitet etter fylte 50 år forlenges med tolv måneder

Fylkesmannen skal ha høy gjennomsnittlig pensjonsalder. Målet er å opprettholde snittet fra forrige avtaleperiode (65,5 år)

Gjennomsnittlig pensjonsalder for perioden 2011 – 2015 var 66,4 år. Gjennomsnittlig for 2015 er 66,7 år. 8 personer gikk av med pensjon i 2015.

Lærlinger

Fylkesmannen i Hedmark er medlem i, og hovedansvarlig for, lærlingordningen Løvene. Det var i 2015 et samarbeid mellom 4 av etatene i Statens Hus på Hamar: Fylkesmannen, Forsvarsbygg, Utdanningsdirektoratet, og Jordskifteoverretten. Sistnevnte gikk ut av samarbeidet høsten 2015 som følge av at de flyttet fra Statens Hus. Ved årsslutt hadde vi 2 lærlinger, 2 menn. En lærling besto fagprøve våren 2015, og avsluttet læreperioden i august. Vi samarbeider med Hamar katedralskole, og deres 1. års elever på salg og service er på besøk på Statens

hus. I tillegg har vi fast samarbeid om praksis plasser. Det er etter hvert en utfordring å finne gode nok tiltak og oppgaver innenfor kontorlaget. Det er få merkantilt ansatte i etatene. Opplæringsringen har derfor ikke sett det som aktuelt å øke antall lærlinger.

Samhandling med organisasjonene

Arbeidet med medbestemmelse er nedfelt i våre personalpolitiske og lønnspolitiske dokumenter, samt tilpasningsavtalen til Hovedavtalen. Det er på virksomhetsnivå etablert samarbeidsutvalg med fagforeningene (SU) og med verneombudene (AMU). I tillegg til egne møter, har AMU og SU to fellesmøter i året med tema i tilknytning til oppfølging av IA-avtalen. Møte 1 hadde oppfølging av sykmeldte og oppfølging av IA-avtalens delmål 2 som tema. Møte nr 2 ble kombinert med miniseminar knyttet til strategidokumentet. Se egen omtale av dette. Seminaret var også en del av fellesopplæring i hht til Hovedavtalen. I tillegg kommer avdelingsvise møter med fagforeningene og arbeid i tilsetningsrådet. Fagforeningene er alltid representert ved stillingsintervju. Medbestemmelse utøves også gjennom partssammensatte utvalg, allmøter og en årlig embetssamling.

Fylkesmannen er leder av Nettverk Innlandet som følger opp "Samarbeidskompetanse og medbestemmelse". Nettverket arrangerte i 2015 en konferanse; *Hovedtariffavtalen, rammeplan skift og turnus i staten*.

Direktørene har ansvar for oppfølgingen av ansatte og for samarbeid med tillitsvalgte og verneombud i egen avdeling. Det er etablert personalforum der alle direktørene samt personalrådgiver deltar. Dette sikrer erfaringsutveksling, felles informasjon og opplæring.

Samhandling på tvers

Internt har vi etablert flere tverrfaglige grupper for å kunne samordne oppgaveløsningen internt. En sideeffekt av dette arbeidet er at saksbehandlere lærer av hverandre både når det gjelder forståelse for hverandres fag og arbeidsmetoder. Videre har vi etablert egne grupper for faglig utvikling innenfor områdene rettssikkerhet, arkiv og personal. Eksternt så er vi med i 5-fylkesmannssamarbeidet (FMNT, FMST, FMMR, FMOP, FMHE) som dekker flerer fagområder og embetsledelsen og i Østlandssamarbeidet "G7" (FMOS, FMVE, FMTE, FMBU, FMOA, FMOP, FMHE) på samfunnsikkerhets- og beredskapsområdet. Hensikten med disse møtene er å lære av hverandre, drøfte felles utfordringer og skape nettverk innenfor de forskjellige fagområdene.

60.2 Likestilling

Likestilling og rekruttering

Embetets kompetanse er godt tilpasset oppgavene.

Vi har rekruttert og tilsatt 11 personer i 2015. Det tilsvarer en utskiftning på 8,3 %, når vi tar med alle som har sluttet og blitt erstattet.

Vi har god søkning til alle stillinger. 275 personer søkte på 11 stillinger, 92 menn og 183 kvinner. Vi har tilsatt 9 kvinner og 4 menn. Flertallet av søkerne, 166, er i alderen 30 - 50 år. Alle vi ansatte i 2015 har høyere utdanning.

Det varierte mellom 7 og 89 søkere. Det har vært mest utfordrende å rekruttere til stillinger som assisterende fylkeslege. Ingen søkere har oppgitt funksjonshemming, 8 har oppgitt at de har innvandrerbakgrunn.

Tabell 1, Tilstandsrapport - kjønn

År	Kjønnsbalanse		Månadslønn - Total sum lønn pr. heltidsekvivalent		Deltid - antall av hvert kjønn		Midlertidig ansettelse - antall av hvert kjønn		Foreldrepermisjon - antall av tatt uttak av permisjon		Legemeldt sykefravær - Menn		Legemeldt sykefravær - Kvinner	
	M	K	M(KR)	K(KR)	M	K	M	K	M	K	Sykedager	Avtalte Arbeidsdager	Sykedager	Avta Arbeidsdager
2015	57	75	50969	46076	2	14	2	6	84	456	166	12711	512	16046
2014	56	68	50627	45725	3	18	3	8	143	172	559	12756	798	14385

Tabell 2, Tilstandsrapport - nivå delt

	Kjønnsbalanse	Månadslønn - Månedsfortjeneste pr.
--	---------------	------------------------------------

	År	M%	K%	Total	M(KR/%)	K(KR/%)
Totalt i virksomheten	2015	611632	552911	100	100	90,4
	2014	619692	545292	100	100	88
Toppleidelse, kategori 1	2015	944350	933000	100	100	98,8
Embetsledelse/direktør	2014	938067	931200	100	100	99,3
Mellomledelse, kategori 1	2015	721667	698600	100	100	96,8
Seksjonssjef, ass dir	2014	720300	690425	100	100	95,6
Kategori 3	2015	570013	570795	100	100	100,1
Saksbehandler 1	2014	569069	565589	100	100	99,4
Kategori 4	2015	519600	510532	100	100	98,3
Saksbehandler 2	2014	517363	505298	100	100	97,7
Kategori 5	2015	467400	455593	100	100	97,5
Kontorstillinger	2014	451200	449412	100	100	99,6
Kategori 6	2015	0	0	100	100	0
Fagarbeiderstillinger	2014	0	0	100	100	0
Kategori 7	2015	158400	0	100	100	0
Unge arbeidstakere, inkl. lærlinger	2014	150756	150756	100	100	100

Tabell 3, Ansatte

År	Ledere med personalansvar i %			Ledere - lønn i forhold til kjønn		Medarbeidere uten personalansvar			Medarbeidere - lønn i forhold til kjønn	
	M%	K%	Antall Totalt	M%	K/M%	M%	K%	Antall Totalt	M%	K/M%
2015	70	30	10	100	91,1	41	59	122	100	91,3
2014	70	30	10	100	91,4	40,8	59,2	120	100	87,8

60.3 Informasjonssikkerhet og IKT

Embetet har rapportert på bruk av offiselisenser, ADbrukere, e-postkonti og operativsystemlisenser innen fristen.

AD brukere: 138
 Epostkontoer: 142
 OS: 164

Enterprise SQL:

1 stk SQL server Enterprise edition, 2 virtual sockets, 2 core pr. socket, total 4 cores
 1 stk SQL server standard edition, 2 virtual sockets, 1 core pr. socket, total 2 cores

Informasjonssikkerhet

Embetet har rapportert status på arbeidet med informasjonssikkerhet innen fristen.

60.4 Embetsspesifikke oppdrag på IKT-området

Fylkesmannen i Hedmark har driftsansvaret for FRI. Det har ikke vært større endringer i infrastrukturen på Hamar siste år. Alle embeter er migrert over til IP-telefoni. FmOp og FmVe er flyttet fra Trio enterprise til SSIE. 12 embeter er tilknyttet SSIE. Det er etablert tre nye driftsgrupper, Riskmanager, Bcomm SAP og fjernaksess. Driftsnettverkgruppene har nå 29 medlemmer, fordelt på 14 embeter. FRI drifter nå ca. 120 ulike nett hos embetene og tjenesteleverandørene. CheckPoint-servere til embetene og tjenesteleverandørene er ferdig konfigurert og sendt ut etter avtale. 7 embeter er i ordinær drift på ensone/DLP. 3 fylker er i test. FRI har to deltagere i prosjektet felles ePhorte.

Nødstrøm

I forbindelse med tavleombygging for leveranse av nødstrømsaggregat 28. august, ble embetene uten nettforsyning til FRI i ca 3 timer. Arbeidet med ombyggingen var planlagt til 4-5 timer, men ble til en 9 timers jobb. FRI har drifts- og vedlikeholdsavtale på nettverksutstyr med 1 times responstid 24/7-365. Responstiden på nødstrøm er 16 sekunder fra strømbrydd til full opetid.

Felles lisenspool (kart)

Lisensserveren har gjennom hele året fungert stabilt. Ny versjon av lisensmanageren er lagt inn. Selve arbeidet med drift av serveren er på et akseptabelt nivå. Informasjon fra lisensmanageren benyttes også for å undersøke

med grunn av serveren er på et akseptabelt nivå. Informasjon fra lisensmanageren benyttes også for å vurdere bruken av de ulike verktøyene og som grunnlag for justeringer.

Det har også i 2015 vært 2 møter med KMD og Geodata as. Ut fra bruksmønstre og planen om å utprøve virtuell programvareplattform, er det ikke foretatt justeringer av antall lisenser.

Nye versjoner av desktop-programvaren er lastet ned og tilgjengeliggjort etter hvert som nye versjoner er lansert.

ArcGIS Online produktet er blitt ytterligere grad tatt i bruk. Dette har gjort GIS enda mer tilgjengelig. Her er det fortsatt et uutnyttet potensiale.

Info til fylkene skjer primært gjennom FM-nettportalen.

Investeringer i programvare og vedlikeholdskostnader føres og rapporteres i henhold til oppdrag.

Nettverkstjenester

VPN: Bæretjeneste for sikker kommunikasjon mellom embetene og eksterne tjenesteleverandører (Helsetilsynet, DFØ, Udir, Miljødirektoratet). Kommunikasjon mot Landbruksdirektoratet (landbrukssystemene) og Vergemål går ikke over VPN mellom embetene og FRI, men over andre typer sikrede nettverk mellom FRI og tjenesteleverandørene.

Naturparkforvaltere/vergemålsreformen/endringer i reindriftsforvaltningen medfører at FRI vokser "i høyden", VPN'et øker med antall nye lokasjoner.

Fjernaksess løsning: Løsning for sikker benyttelse av interne tjenester (hjemmekontor).

E-post: E-post gateway (spam/antivirus/malware) for alle embeter.

DNS: navnetjeneste for ca. 150 domener.

Registrarfunksjon for .no domener: i all hovedsak begrenset til embetenes interne behov, prosjekter m.m.

Katalogtjeneste (Active Directory -AD): felles system for administrasjon av brukere og maskiner.

Felles Exchange (e-post/kalender/talemeldinger): Gruppevareløsning bygget på Active Directory. Omfatter også tjenester publisert over internett, så som Active Sync (synkronisering til mobile enheter), Outlook Anywhere og Outlook Web App.

Felles Lync samhandlingsplattform: Bygget på felles AD. Omfatter tilstedeværelse, øyeblikksmeldinger, video, telefoni, filoverføring og delingsfunksjoner. Lync tjenestene er også publisert over internett.

Det nyttes 2 sentralbordløsninger i Lync telefoniløsning: Trio Enterprise som er integrert med Lync serverplattform i FRI, og SSiE's Connect løsning.

Lync telefoni: IP telefoni levert over 2 ulike nettverkløsninger terminert i FRI (TDC og Telenor). 90% av volumet vil være TDC.

Video: FRI drifter video løsninger på Lync plattformen. FRI forvalter også en avtale for standard video systemer basert på leide tjenester hos Videonor/Seevia. Omfatter ca 100 endepunkter og VPN løsning mot leverandør. Drift av endepunktene er ikke FRI ansvar.

GIS-installasjoner: Geoport og Oslofjord-GIS er hostet i FRI, men driftes hovedsakelig av de berørte embetene. Innlandsgis driftes av Oppland fylkeskommune, men nytter FRI som bæretjeneste.

FRI drifter en felles GIS lisensserver for FM som gjelder lisenser for GIS programvare på ESRI plattform (ArcView, ArcInfo, ArcEdit m.fl). Tilgjengeliggjort i FM lokalnett og over egen fjernaksesløsning.

Lagring/backup/sikkerhet: Særlig Exchange og GIS løsningene har medført betydelig økt lagring. Vi har nå 4 ulike lagringsløsninger fordelt på 3 datarom, kapasitet til sammen ca 70 TB netto. Backup løsninger er bygd ut tilsvarende.

Som følge av økt tjenesteportefølje er de mest kritiske tjenestene duplisert på datarom på Statens hus og hos Hedmark Fylkeskommune, med ulike nettaksesser på de 2 lokasjonene. Sentrale brannvegg-noder, fjernakses-noder, ulike servere for epost ut/inn og servere for telefoni vurderes som mest kritisk.

Resultatområde 61 Samordning og modernisering

Fylkesmannen har løpende kontakt og dialog med kommunene i fylket gjennom hele året. Dette er avgjørende for å ha tilstrekkelig innsikt i de utfordringene kommunene står overfor. I tillegg er det gjennomført mange enkeltmøter med kommunene i ulike faglige sammenhenger.

Fylkesmannen innkaller hvert år ordførere og rådmenn til et fellesmøte på våren. Et slikt fellesmøte er en god arena for å ta opp det som er felles for kommunene, klargjøre og skape forståelse for nasjonal politikk og avstemme forventninger. Av faglige saker er kommuneproposisjonen en gjenganger på disse møtene. I tillegg arrangerer vi et møte med ordførerne på høsten. Fagtemaene varierer, men slik at alle fagområder har vært på dagsorden over tid.

61.1 Kommunerettet samordning

Fylkesmannen har løpende dialog med KS om bl.a Nav, samhandlingsreformen, kommunereform og tilsyn. I tillegg deltar vi på KS sin høst og vårkonferanse og de deltar på våre ordfører/rådmannsmøter vår og høst. Vi samarbeider også om konferanser på faglige temaer. I 2015 arrangerte vi sammen med KS en konferanse der kommuneøkonomi var tema.

Vi arrangerer hvert år en plan- og bygningslovkonferanse for kommunene sammen med fylkeskommunen hvor flere statsetater deltar. Planforum i regi av fylkeskommunen er også en viktig arena for samordning på planområdet.

Vi har etablert tilsynskalender og utarbeidet kommunebilder til bruk i det interne samordningsarbeidet. Vi samordner fagavdelingene sine faglige oppfølgingsbehov slik at kommunene ikke blir utsatt for flere oppfølgingsmøter fra Fylkesmannen. Slike møter har vi gode erfaringer med.

61.2 Modernisering i kommunene

I 2015 ble det holdt tilbake totalt 13,5 mill kroner i skjønnsmidler, hvorav 3,5 mill kroner var tilbakeholdt til ROBEK-kommunen (Åsnes) i påvente av nye forpliktende planer. Dette betyr at 10 mill kroner var avsatt til prosjekter og tiltak.

Også i 2015 prioriterte vi utviklings- og forbedringsprosjekter innen oppvekst, helse og omsorg ved utlysning av skjønnsmidler, samt arbeidet med kommunereformen. Vi mottok 44 søknader og innvilget 22 prosjekter til en samlet sum på på vel 7 mill kr. De resterende 2,975 mill kr ble disponert til arbeidet med kommunereformen.

I flere av prosjektene har Fylkesmannen vært inne som rådgiver og fulgt arbeidet tett gjennom året. Vi mener dette er en effektiv måte å stimulere til målrettet utviklings- og forbedringsarbeid på.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

Embetet har samordnet og utarbeidet egen intern tilsynskalender for 2015. Vi avholdt også et møte om koordinering av tilsyn med Arbeidstilsynet og Mattilsynet. Vi har jevnlig tilsyn som tema i møter med kommunene. Tilsynsoppdragene gis sektorvis med klare krav knyttet til tema, antall og metodikk.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

Generelt er den økonomiske situasjon i kommunene i fylket stram. Driftsbalansen ble ytterligere svekket i løpet av 2014 (regnskapstall). 13 av våre 22 kommuner hadde svakere netto driftsresultat i 2014 enn året før. De opprinnelige budsjett-tallene for 2014 var også noe svakere enn tilsvarende tall for 2013. Mange kommuner har svært knapp driftsmargin. Generelt er det få reserver i budsjettene til å møte evt uforutsette utfordringer. Den økonomiske handlefriheten er begrenset. De fleste kommuner i fylket har lave korrigerede frie inntekter. Gjennomsnittlig utgjør disse inntektene i fylket 97 % av landsgjennomsnittet (2014), jf. kommuneproposisjonen 2016.

I løpet av 2015 ble det ingen endringer i ROBEK-status. Det er pr. i dag en ROBEK-kommune i Hedmark

Kommunen har en krevende økonomisk situasjon med udekkede underskudd tilsvarende 14,5 mill kroner ved utgangen av 2014. Kommunen er på etterskudd med inndekking av underskuddene, og det vil bli sendt en sak til departementet om godkjenning av forlenget underskuddsinndekning.

Slik det ser ut nå, er det mye som tyder på at vi vil få en ny ROBEK-kommune når regnskapet for 2015 er avlagt. Dette er Grue kommune som melder om problemer med å følge planlagt inndekking av underskudd i 2015.

Flere kommuner i fylket har nedgang i folketallet. Elleve kommuner har negativ utvikling i folketallet i perioden 2005-14, og dette fortsatte inn i 2015. Dette fører til reduserte inntekter, og er utfordrende for økonomien i de kommuner det gjelder. Det forhold at flere av kommunene også har en noe skjev demografisk utvikling med en stor andel personer over 67 år medfører lavere skatteinngang og økte utgifter til helse- og omsorgssektoren.

Kommunene melder generelt om betydelige utfordringer i forhold til å håndtere pensjonskostnadene.

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i kommuneloven

Antall budsjetter behandlet som munnet ut i eget brev fra Fylkesmannen: 1

Antall budsjetter underkjent pga. formelle feil:	0
Antall budsjetter underkjent pga. økonomisk innhold:	0
Påpekt forhold i andre budsjetter:	0
Behandlede lånesøknader:	1
Av disse ble avslått:	0
Behandlede lånesøknader IKS:	1
Av disse ble avslått:	0
Behandlede garantisøknader:	4
Av disse ble avslått:	1

62.2 Økonomiforvaltning - veiledning

Fylkesmannen går grundig gjennom budsjettene for alle kommunene. Vi driver utstrakt veiledning gjennom den omfattende kontakten med kommunene som denne gjennomgangen gir.

I tillegg deltok Fylkesmannen på en dagskonferanse om kommuneøkonomi i samarbeid med KS i januar 2015. Det har også vært møter med flere kommuner der økonomi er tema.

Det var også i 2015 en betydelig innsats fra Fylkesmannens side i forhold til ROBEK-kommunene. Embetet har i flere år fulgt opp disse kommunene for å dekke inn underskudd, skape balanse og sunn økonomi. Det er nå en ROBEK-kommune i fylket, det laveste antall siden innføringen av ordningen i 2001. Denne følges spesielt opp. Fylkesmannen holdt tilbake deler av skjønnskuttet for å påse at tilfredsstillende forpliktende plan forelå fra ROBEK kommunen. Fylkesmannen har videre et ekstra fokus på kommuner som er i "faresonen" for å komme inn i ROBEK.

KOSTRA-tall brukes aktivt i møter med kommunene.

For bruk av skjønnsmidler vises til rapporteringen under pkt. 61.2.

I samråd med kommunene har vi sluttet med spesielle informasjonsmøter om statsbudsjettet, men vi gir mye muntlig informasjon i forbindelse med framleggelsen av budsjettet.

Vi arrangerer en konferanse for ordførere og rådmenn i mai hvert år der økonomi, først og fremst kommuneproposisjonen, er tema. I tillegg arrangeres en høstkonferanse for ordførerne.

Resultatområde 63 Kommunalrett, forvaltningsrett, kommuneinndeling og valg

Det har vært mange henvendelser på telefon og e-post fra kommunale saksbehandlere, ordførere og rådmenn, særlig om habilitet, men også andre spørsmål innenfor kommunalretten herunder valg. Antallet henvendelser blir ikke registrert.

Vi erfarer at de alminnelige regler om saksbehandlingen (Fvl kap III) ikke alltid følges, og søker her å bistå

privatpersoner samt veilede kommuner.

Det ble truffet et vedtak etter inndelingslova § 6 om grensejustering mellom Hamar og Ringsaker kommune.

63.1 Kommunalrett

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMHE	5	4	1	0	0	0	0	0
Sum	5	4	1	0	0	0		

63.3 Kommuneinndeling

Høsten 2015 og etter valget har Fylkesmannen besøkt samtlige formannskap / kommunestyre. Alle avdelinger har levert oppdaterte kommunebilder og dette legges til grunn for besøkene.

Fylkesmannen har lagt vekt på å presentere kommunens utfordringsbilde i sluttinnspurten på kommunereformen. Følgende trender og utfordringer er omtalt:

- Befolkningsutviklingen og befolkningssammensetningen.
- Eldrebølgen - endringen av antall arbeidstakere pr pensjonist i dag og fram til 2040.
- Kommuneøkonomi
- Kvalitet og sårbarhet i de ulike tjenestetilbudene vurdert etter ulike nasjonale måleparametre og tilsynsbesøk.
- Klimaendringer

Fylkesmannen har fulgt opp skrivet fra KMD datert 29.4. 2015 om planstrategi. Vi har påpekt at utfordringsdokumentet i planstrategien bør være det samme for reformarbeidet, og eget brev er sendt til alle kommuner. Fylkesmannen har deltatt og delt på regionale samlinger med fylkeskommunen om planstrategi.

Fylkesmann ser det er en utfordring og involvere ulike grupper og har derfor tatt initiativ til samarbeid med Ungdommens fylkesting for å få innspill fra ungdommen på kommunereformen. Planlegging utført i 2015, og gjennomføring skjer i februar 2016.

Kommunereformen settes på dagsorden i hvert ledermøte. Vi har lagt vekt på delaktighet fra alle fagavdelinger. Ledergruppa har utarbeida et eget internt dokument der sårbarheten i kommunene er vurdert. Fagavdelingene har vurdert følgende:

- Leveres det likeverdige tjenester i de ulike regionene?
- Hvordan fungerer det i den enkelte kommune med /uten interkommunalt samarbeid?
- Hva er problemet og hvordan kan det løses?
- Er dagens løsning god nok?

Rapporten er en forberedelse til vurderingen i fase 2 og er lagt til grunn i kommunebesøkene. I forbindelse med stortingsmeldingen om fremtidens primærhelsetjeneste har vi startet med regionale samlinger. Fylkesmannen i Hedmark ser dette arbeidet i sammenheng med kommunereformen.

Fylkesmannen har i tillegg jevnlig møter med KS slik at det i fellesskap planlegges temaer om reformen i KS-møter.

Hamar regionen

Fylkesmannen utarbeidet allerede i november 2014 forslag til en strategisk plan for utviklingen i Hamarregionen. Fylkesmannen la vekt på at kommunene burde ta spesielt tak i samfunnsutviklingsrollen da Hamar regionen er gitt nye vekstmuligheter gjennom jernbane- og veiutbygging inn mot regionen. Fylkesmannen har utfordra regionen til å posisjonere seg slik at den får sin del av veksten som vil skje i Oslo-regionen de nærmeste årene.

Utviklingsplanen ble presentert for kommunene allerede i november 2014. Saken ble behandlet i formannskap og kommunestyrene våren 2015. Med bakgrunn i kommunevalget og stor utskiftning av kommunestyremedlemmer, ble saken om kommunereformen behandlet på nytt i de nye formannskapene /kommunestyrene høsten 2015.

Løten, Stange, Hamar og Ringsaker utreder blant annet en storkommune i Hamarregionen. Her har Løten og Ringsaker forutsatt rådgivende folkeavstemning. Endringer av kommunegrensene sitter langt inne, men de vil legge vekt på å finne en felles plattform for samfunnsutviklingsrollen.

- Regionen har ca 91.015 innbyggere i 2015.
- Det er ca 43.000 arbeidsplasser i regionen.
- Kommunene har hatt positiv befolkningsvekst i siste 10 år med 8,2 % i Hamar, 7,6 % i Stange, 5,3 % i Ringsaker og 3,6 % i Løten. I 2015 har det vært en relativt svak utvikling i befolkningsveksten samlet sett.
- Kommunene klarer godt tjenesteytingsrollen, men har utfordringer i samfunnsutviklingsrollen og innenfor helhetlig areal- og transportplanlegging.

Glåmdalen

De 7 kommunene i Glåmdalen har gjennomført god prosess, utredningsarbeid og spørreundersøkelser. Regionrådet i Glåmdalen kjører også et felles By- og regionprosjekt og dette bidrar positivt inn i arbeidet med reformarbeidet. Regionen har utredet dagens alternativ, inndeling i en regionkommune og to og tre nye kommuner. Konsulentselskapet BDO anbefalte regionkommunen etter en vurdering av hovedmålene i reformen. I spørreundersøkelsen er det flertall for større kommuner med unntak av i Eidskog og Nord-Odal.

- Glåmdalen har ca 53 213 innbyggere.
- Regionen har ca 12 900 arbeidsplasser og har mistet over 400 arbeidsplasser siden 2000. Regionen har stor netto utpendling på ca. 15 %.
- Våler hører til Elverum som bo- og arbeidsmarkedsregion, mens de øvrige kommuner hører til Kongsvinger.
- Våler, Åsnes og Grue har hatt befolkningsnedgang de siste 10 år. Nedgangen har vært størst i Grue med -7 %. Regionen skårer lavt på grunnskolepoeng.

Sør-Østerdal

4 av 5 kommuner i Sør-Østerdal hadde flere folkemøter våren 2015. I april 2015 vedtok de ulike kommunestyrene utredningsalternativer: 1. Regionkommunen med og uten Elverum. 2. Stor-Elvdal, Engerdal og Rendalen. 3. Engerdal og Trysil. Åmot kommune har gjort vedtak i forbindelse med budsjettbehandlingen i 2016 om ikke å fullføre reformprosessen. I Sør-Østerdal er det så langt ingen ledende politikere som går foran og påpeker behovet for endring i kommunegrensene, men flere kommuner har beskrevet et ærlig utfordringsbilde i forbindelse med kommunestyrebehandlinger.

- Regionen har ca 35.797 innbyggere, hvorav halvparten i Elverum.
- Fylkesmannen påpeker at Sør-Østerdal er en sammensatt region med 3 bo- og arbeidsmarkedsregioner. Det er 1: Trysil/Engerdal. 2: Stor-Elvdal. 3: Åmot, Elverum og Våler
- Stor – Elvdal, Trysil og Engerdal er store i areal og små i folketall. Store avstander gir noen utfordringer for disse kommuner.
- Befolkningsnedgangen i Stor-Elvdal og Engerdal har vært på - 6,4% og -9,2% de siste 10 åra. Elverum derimot er kommunen i Hedmark med høyest vekst i 10 årsperioden med 9,5 %

Nord-Østerdal

Nord-Østerdalen har gjennomført analyser og intervjuet 200 politikere og administrative ledere. Spørreundersøkelsen viser ulike interesser blant administrasjon og politikere. I Os og Tynset har ledergruppa tillit til en større kommune, mens politikerne sier nei. Nord-Østerdalen utreder/forhandler om en regionkommune med bistand fra Østlandsforskning. I tillegg utreder Os kommune alternativet Røros, Os og Holtålen kommuner.

- Regionen har ca 15.100 innbyggere
- Det er totalt ca 7.300 arbeidsplasser i regionen.
- Os hører til Røros som bo- og arbeidsmarkedsregion.
- Rendalen har hatt en befolkningsnedgang de siste 10 år på - 9,2 %, Folldal -7, 3 % og Tolga -5,6 %. Tynset

som regionsenter har en vekst på 3,6 %. I Rendalen er det i dag 6,4 arbeidstakere pr pensjonist, men dette vil endres til 2,9 i 2040.

- Regionen skåret høyt på grunnskolepoeng
- Regionen har 50 ulike interkommunale ordninger

Folkeavstemninger

Flere kommuner i Hedmark vil ha rådgivende folkeavstemninger. Fylkesmannen har sagt at følgende forutsettes for folkeavstemning:

- Bred og inkluderende prosess der positive og negative sider ved ulike alternativer er belyst.
- Prosessen forut må ha fokus og dialog rundt utfordringsbildet som dreier seg om tjenester, økonomisk utvikling, befolkningsutvikling, næringsutvikling med mere. Folk må forstå hvorfor en endring er nødvendig; hvis ikke stemmer de ut fra egne behov.
- Fokus på målene for en framtidig utvikling og i hvilken grad man vil løse felles utfordringer.
- Kommunestyret må gi en klar anbefaling før avstemning.

Oppsummert

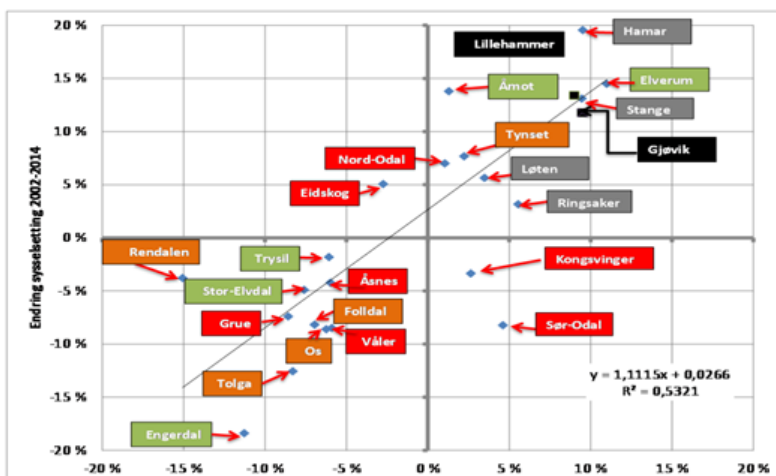
Fylkesmannen følger vedtatt prosjektplan.

Fylkesmannen legger til grunn at reformen er frivillig og jobber derfor med å få framdrift, innbyggerinvolvering og debatt om reformen i kommunene. Det er hele tiden ønske om mer debatt og involvering, men Fylkesmannen kan i denne fasen ikke gå lenger enn det kommunene sjøl vil. Det er lagt vekt på å hente inn erfaringer, foredragsholdere fra andre fylker for å inspirere kommunene i Hedmark (Eksempelvis ordfører i Andebu og prosessveileder i Vestfold Petter Lodden, Distriktsenteret med flere).

Fylkesmannen ser at det i varierende grad er politisk vilje i Hedmark til å ta tak i utfordringsbildet og sette det inn i konteksten med kommunereformen. Det ble imidlertid en merkbar endring i Hedmark etter valget. Det betyr at alle kommuner unntatt Åmot er i prosess med nabodiskusjoner. For og lykkes med kommuneendringer i Hedmark må det legges opp til at rådgivende folkeavstemninger skjer etter 1. juli og slik at folkeavstemninger får den forberedelsen den fortjener; jamfør avstemningen i Gran og Lunner. Der var alt gjort riktig, men intensjonsavtalen var ikke godt nok forankret hos de som stemte. Dette vil vi ta lærdom av og anbefaler folkeavstemning til høsten for de kommuner som har politisk vilje til en ny og større kommune og som vedtar intensjonsavtale innen 1. juli.

Oppsummert bilde av Hedmark - Østlandsforskings notat 18/2014:

Figur 2 Befolknings og sysselsetningsvekst kommuner i Innlandet 2002 – 2014.

63.4 Valg

Det har vært relativt få henvendelser knyttet til valg gjennomføringen i 2015. Noen henvendelser på e-post og

63.5 Forvaltningslovens og offentleglovas anvendelse i kommunesektoren

Klager etter offentleglova gis høy prioritet og søkes behandlet innen 3 - 5 virkedager. Det er behandlet 6 klagesaker om innsyn etter offentleglova. 3 klager ble tatt til følge og innsyn gitt.

Vi har mottatt mange henvendelser fra kommuner om forvaltningsrettslige spørsmål, særlig rundt habilitet.

Resultatområde 66 Planlegging, bolig- og bygningsrett

66.1 Byggesaker

Det er rapportert for hvert tertial i Sysamregisteret.

Totalt ble 71 klagesaker avgjort i 2015. 12,6 % av klagenes førte frem – helt eller delvis. Av de behandlede klagenes gjaldt 25 vedtak i byggesak, 29 gjaldt dispensasjonsvedtak og 17 klager gjaldt vedtatt reguleringsplan. Saksbehandlingstiden varierte i løpet av året, men i siste tertial var gjennomsnittlig behandlingstid 79 dager, dvs innenfor kravet om 12 uker. Det innkom 66 saker i løpet av året og 17 saker var ubehandlet ved årsskiftet.

Det ble behandlet 4 klagesaker etter matrikkelloven.

66.2 Saker om ekspropriasjon

Det er ikke mottatt saker om ekspropriasjon i 2015.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven og lov om kommunal forkjøpsrett til leiegårder

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMHE	0			
Sum	0	0		

66.5 Planlegging, byutvikling og geodata

I 2015 har vi gitt uttalelse til 70 detaljplaner, en arealdel (Løten), tre samfunnsdeler (Os, Rendalen og Tolga), 6 kommunedelplaner, 2 områdeplaner, 73 meldinger, 33 planprogram og til 45 endringer av planer.

Fylkesmannen fremmet innsigelse til kommuneplanens arealdel i Løten knyttet til plassering av to nye næringsarealer i strid med tidligere avklaringer i departementet, nytt boligområde, sykkelveg gjennom naturreservat, samt to innsigelser knyttet til mangelfulle planbestemmelser. Fylkesmannen avventer kommunens initiativ for å avklare innsigelsene.

Fylkesmannen fremmet innsigelse til reguleringsplan for Løten skytebane fordi anbefalte grenseverdier for støy i støyretningslinje T-1442/2012 overskrides for et stort antall bolighus. Det har vært avholdt arbeidsmøte mellom administrasjonen i kommunen og Fylkesmannen, og det er enighet om en mulig løsning for å kunne vedta planen.

Større samferdselsprosjekt gjennom fylket har også i 2015 tatt mye ressurser, dette gjelder rv.3, E16, E6 og Dovrebanen. Med samferdselsutbyggingene følger også mange planer for utvidelser av eksisterende og for nye massetak.

Første halvår 2015 var det intenst arbeid med utarbeiding av reguleringsplan E6 med kompensasjonsplan og verneforslag for Åkersvika i fellesprosjektet E6 - Åkersvika. Dette arbeidet har vært nybrottsarbeid og hatt høy prioritet hos Fylkesmannen i Hedmark. Samarbeidet med vegvesenet har fungert godt og framdriftsplanen ble

prosjektet hos Fylkesmannen i Hedmark. Samarbeidet med vegvesenet har fungert godt og handlingsplanen er holdt.

Andre halvår 2015 har det vært roligere med E6 - Åkersvika, men det har gått mye ressurser til møter og prosess i forbindelse med kommunedelplan for utbygging av Dovrebanen på strekningen Sørli - Brumunddal. Dette er en strekning som går gjennom tre av fylkets mest folkerike kommuner og som også har store interesser knyttet til jordvern, naturvern (Åkersvika naturreservat, Furuberget naturreservat mm.), kulturminner og landskap. Fylkesmannen har brukt mye ressurser på å formidle grunnlagsinformasjon, registreringer, rapporter og erfaringer fra E6 - Åkersvika til Jernbaneløst og deres konsulenter. Det har vært avklaringer med Miljødirektoratet om enkelte spørsmål i løpet av året.

Ni driftskonsesjoner for massetak har vært på høring fra Direktoratet for mineralforvaltning.

Vi har deltatt med to representanter på de to plannettverksmøtene som Mdir har arrangert i 2015.

66.5 Planlegging, byutvikling og geodata - Faste oppgaver

Planveiledning, opplæring i samarbeid med fylkeskommunen

I samarbeid med Hedmark fylkeskommune ble det tradisjonen tro en to-dagers konferanse for kommunene med tema plan- og bygningsloven. Det var 115 deltakere og generelt veldig gode tilbakemeldinger på gjennomføring og utbytte. Vi har inntrykk av at "planfolkene" i kommunene ser fram til denne konferansen og vi ser det som viktig å kunne fortsette å invitere til denne årlige samlingen. Det er også viktig at vi fortsatt kan få midler slik at konferansen kan gjennomføres uten for store kostnader for kommunene.

Som del av plankonferansen arrangerte vi en temadag for kommunenes «talspersoner for barn og unges interesser i planleggingen». Litt under halvparten av kommunene var representert. Det var stort engasjement og gode tilbakemeldinger fra deltakerne. Vi gjennomfører i etterkant av dette en undersøkelse for å sjekke status i kommune på dette feltet, som grunnlag for vår veiledning framover. Dette vil også gå inn i evalueringen av plan- og bygningsloven «EVA –plan».

Vi har også avholdt to fagdager i 2015 – en om massetak og en om grunnverv, innløsning og ekspropriasjon.

Fylkesmannen behandlet 17 klagesaker på vedtatte reguleringsplaner. En av klagen medførte opphevelse av planvedtak.

Fylkesmannen er fast representert i regionalt planforum, og stiller på en rekke møter for å bidra til å formidle nasjonal politikk på et tidligst mulig stadium i prosessen. Fylkesmannen besvarer alle oppstartsmeldinger og planprogram. For å følge opp gjeldende lover, regler og nasjonal politikk er det likevel nødvendig å fremme innsigelse i noen få saker. De fleste innsigelsene kan løses relativt raskt gjennom dialog med kommunene.

Antall høringssaker

Antallet plan –og disp.saker er litt høyere i 2015 enn 2014, men litt under snittet for de siste 10 år. Antall planer behandlet: 242.

I tillegg 22 saker som vi legger i kategorien «andre høringer» som driftsplaner massetak, forskrifter, veiledere, detaljplaner vindkraft mv.

Innsigelser

Antall innsigelser (temafordelt): Innsigelse ble fremmet i 12 saker (5 % av sakene). Fylkesmannen i Hedmark har i løpet av de 10 siste år fremmet innsigelse til i gjennomsnitt 8 % av sakene.

Tema for innsigelsene var jevnt fordelt over flere av våre fagområder: støy, jordvern, barn- og unge, areal og transport er gjengangere. Til kommuneplaner/større planer har det blitt fremmet innsigelser til flere tema/arealer i samme sak. I løpet av året er innsigelsene til 4 av de 12 sakene avklart lokalt uten mekling. Se også KLD 12.1.

Dispensasjoner

234 dispensasjonssaker behandlet. Av sakene frarådet vi at det ble gitt dispensasjon i 22 saker (9 %). Til 79 av sakene hadde vi ikke vesentlige merknader. Vi behandlet flest dispensasjoner fra Ringsaker (52), Rendalen (27) og Stange (23). En sak i Ringsaker er påklaget (ikke vilkår for disp. og ikke i tråd med overordna plan). Faglig tema ved fraråding var: 4 strandsone, 3 støy, 3 jordvern og ellers villrein, biologisk mangfold, barn og unge, ROS, og areal og transport, presedenshensyn.

Mekling

Det var berammet 4 meklingsmøter i 2015. En sak førte mekling ikke frem og denne ble oversendt

Det var behandlet i meklingsmøter i 2015. I en sak ble mekling ikke holdt og gikk til overlegen departementet i januar 2016 (JBV – Løten kommune). I to saker har mekling medført oppfølgingsmøter og det ligger an til å oppnå en lokal løsning, men det endelige resultatet er foreløpig ikke avklart (JBV – Tynset kommune og Statsbygg og SVV – Eidskog kommune). I en sak ble innsigelsen trukket rett før meklingsmøte (SVV – Alvdal kommune).

Resultatområde 68 Samepolitiske hensyn

Vi har formalisert årlige møter med Svahken sitje (Elgå reinbeitedistrikt) og Engerdal kommune hvor vi har dialog om relevante faglige temaer. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag deltar på disse møtene da de har ansvar for reinsdriftsforvaltningen. Samtidig er nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia nasjonalparker representert. I 2015 var hovedfokus reindrift i et område med store rovdyr og kongeørn.

Resultatområde 69 Partistøtte

Fylkesmannen godkjenner rolleforespørsler og opplysninger om kommuneparti, fylkesparti og ungdomsparti for søknad om statstilskudd til politiske parti behandles. Papirsøknader må registreres elektronisk av oss og godkjennes før økonomisk støtte kan utbetales. Partistøtte utbetales fra Fylkesmannen i Sogn og Fjordane.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
Ressursbruk knyttet til adm/felles oppg./drift	kr 26 403 891,18	kr 0,00
Embetsspesifikke landsdekkende oppgaver (f.eks. FRI og trippelnett)	kr 5 087 320,38	kr 0,00
62 Kommuneøkonomi	kr 624 672,70	kr 0,00
66 Planlegging, bolig- og bygningsrett	kr 3 875 880,21	kr 0,00
Konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sameting	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under KMD	kr 280 457,66	kr 758 292,40
Sum:	kr 36 272 222,00	kr 758 292,00

Kulturdepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

Det er registrert 27 trossamfunn, hvorav 1 er nytt.

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Det er innvilget 69 askespredningssaker og ingen avslag.

Resultatområde 97 Lov om helligdager og helligdagsfred

Søknad fra Os kommune om at hele kommunen skulle bli å regne som typisk turiststed ble stilt i bero på grunn av forslag om lovendring. Ut over dette ble 4 søknader om søndagsåpent behandlet i henhold til vanlig praksis. Fylkesmannen avga videre høringsuttalelse til regjeringens forslag vedrørende søndagsåpne butikker.

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Forvaltningsoppgaver - barnehagen og grunnsopplæringen

Fylkesmannen i Hedmark har et sterkt fokus på å utføre alle tildelte forvaltningsoppgaver med høy kvalitet. Vi har også en målsetting om at kommunene/fylkeskommunen skal se de detaljerte oppgavene i en større sammenheng og at de stadig skal utvikle seg. I samlinger med skoleeiere har vi jevnlig på programmet sammenhengen mellom regelverksetterlevelse og kvalitet i sektoren. Utdanningsdirektøren og underdirektøren er begge delaktige i *regelverk i praksis*. Dette vil øke forståelsen for viktigheten av lovverket for den enkelte elevs tilbud.

Ansatte i sektoren er opptatt av å følge reglene. Det er manglende kapasitet og/eller kompetanse som fører til regelbrudd. Vi etterstreber å ha dialog med de ansvarlige i kommunen både under og etter behandling av saker for å øke regelverksforståelsen og bedre framtidig saksbehandling.

31.1 Tilsyn

Generelt

Utvalget av tilsynobjekter skjer etter målrettede risiko- og vesentlighetsvurderinger, der vi har utarbeidet et skjema - dvs en Excel-bok - hvor vi registrerer samtlige klagesaker, henvendelser vi mottar og veiledning vi gir. I dette skjemaet legger vi også inn rundt 50 indikatorer vi henter fra GSI, BASIL og Skoleporten. Deretter vurderer vi kommunene hver for seg, der også annen kunnskap - blant annet en egen informasjonsinnhenting fra barnehagemyndighetene - kommer frem. Avslutningsvis gjør vi en risiko- og sårbarhetsanalyse. Dette skjemaet har vi også delt med samarbeidende fylker.

Alle tilsynene våre er gjennomført etter gjeldende metodehåndbok og instruksjoner for å sikre likebehandling og ensartet tilsynspraksis. I tillegg har vi startet en intern jobb på å kalibrere både vurdering av faktum og rapportskrivning bedre enn det vi har fått til så langt. Vi kommer til å ha stort fokus på dette i 2016.

Når det gjelder funn i tilsynene er tendensen fortsatt at store skoleeiere har bedre systemer enn mindre skoleeiere. Dette synes ved antall avdekkede lovbrudd, og er noe vi vil følge opp gjennom det tverrsektorielle arbeidet *kultur for læring (jf kap 3)*

Veiledningsfasen etter gjennomført tilsyn er kritisk i forhold til målsettingen om å bidra til bedre regelverksetterlevelse i sektoren. Dette vil også bli fulgt opp gjennom *Kultur for læring*, der det er og videre vil bli skapt gode arenaer for samhandling på tvers av kommunegrenser.

Beskrivelse av tilsynsarbeidet på barnehageområdet

Tilsynsobjektene og tema er valgt ut etter ROS-vurderingen beskrevet innledningsvis. Ut fra denne har barnehageteamet også gjort en vurdering der vi særlig har prioritert pedagogtetthet i forhold til antall barn og alder, styrerressurs og antall dispensasjoner.

På dette grunnlag ble det valgt kommuner med flere barnehager med lav pedagogbemanning og styrerressurs. Vi vurderte også hvor lang tid det er gått siden forrige tilsyn i kommunen.

Det ble gjennomført stedlige tilsyn i fem kommuner. I alle tilsynene var et av temaene § 8.1, 1.ledd. I samtlige tilsyn omhandlet tilsynet også flere av følgende paragrafer: §§ 8.16, 8.17, 8.18, 8.21 og 8.22.

Det ble innhentet dokumenter i god tid før åpningsmøte og intervjuer. Gjennomgang av foreløpig tilsynsrapport ble gjort i sluttmøte.

Beskrivelse av tilsyn med grunnskole og videregående opplæring

Tilsynsobjektene og tema er valgt ut etter ROS- og vesentlighetsvurderinger beskrevet innledningsvis i rapporteringen. Ut over dette har vi kartlagt enkeltskoler, blant annet i form av egenevaluering fra samtlige skoler i kommunen vi har valgt. Dette for å kunne velge den skolen hvor vår analyse har sagt at det har vært mest påkrevet.

Vi har også fått meget gode tilbakemeldinger fra kommuner hvor vi har gjennomført FNT. Derfor valgte vi i 2015 å være meget ambisiøse med tanke på omfang av FNT - fordi vår vurdering har vært at de har hatt behov for fokuset på spesielt *elevenes utbytte*. Vi klarer ikke å opprettholde et slikt aktivitetsnivå, da vi ikke har kapasitet til dette.

Som en konsekvens av det ovennevnte valgte vi å gjennomføre ni felles nasjonale tilsyn, hvorav sju av disse har tatt for seg to av de tre mulige temaene.

Videre har vi brukt 2015 på å komme ajour i forhold til tilsyn knyttet til kapittel 9a. Det har vært et stort etterslep av tilsyn som ikke er lukket på dette kapitlet. Sju kommuner er blitt fulgt opp i så måte. Dette gjør at vi i løpet av 2017 vil ha gjennomført tilsyn knyttet til kapittel 9a i samtlige kommuner i Hedmark, og med nødvendig oppfølging for å lukke tilsynene.

Vi har også gjennomført ett hendelsesbasert tilsyn vedørende spesialundervisning for en elev på institusjon.

Egenvurdering

Ressurser

Som beskrevet har vi vært meget ambisiøse i tilsynsvirksomheten på skoleområdet, der vi har gjennomført tilsyn tilsvarende 62 tilsynspoeng.

Vi mener det var et viktig grep i et fylke som har hatt behov for et fokus på *elevenes utbytte* av opplæringen selv om dette har vært arbeidskrevende. Tilbakemeldingene fra kommunene har også vært at dette har vært meget positivt.

Totalt fordeler tilsynsvirksomheten seg på følgende måte:

FNT: 60 poeng

Kap 9a: 0 poeng. 7 kommuner er fulgt opp.

Hendelsesbasert: 2 poeng.

Barnehage: 18 poeng.

Kompetanse

Underdirektør har ansvaret for tilsynsarbeidet. Tilsynsgruppa har deltatt på alle samlinger og kurs i tilsyn og metode som Utdanningsdirektoratet har arrangert. Kompetansen hos medarbeiderne er høy med utdanning fra høyskole/universitet og relevant yrkeserfaring fra hele sektoren. Bemanningen i avdelingen er relativt stabil. Avdelingen har også en representant i arbeidsgruppa som reviderer det felles nasjonale tilsynet.

Vurdering av oppfølging etter lovbrudd

Det ble avdekket avvik i fire av barnehagetilsynene. Alle gjaldt forståelsen av pedagognormen.

Gjennomgående funn i barnehagetilsynene over tid er uklarheter om kommunenes eier- og myndighetsoppgaver, ofte relatert til kommunens organisering og delegering av ansvar. Videre er anvendelse av forvaltningslovens regler i saksbehandlingen et forbedringspotensial i flere kommuner.

For skolesektoren er det, spesielt i forhold til tilsyn på kapittel 9A, varierende oppretting av avvikene som er gitt. I forhold til FNT ser vi at de må starte prosesser det tar tid å innarbeide. Derfor har vi i flere tilfeller blitt enige om en dato et stykke frem i tid.

Skoleeiere som har fått avvik har gjennomgående for lav kunnskap om og praksis i opplæringsloven og forvaltningsloven. Fylkesmannen prioriterte derfor med bakgrunn i dette å ha fokus på å følge opp kommuner med tidligere avdekket lovbrudd i forhold til kapittel 9A i 2015.

Vi vil fortsatt ha fokus på å utarbeide prinsipper for tilsynsarbeidet vårt, alt fra utvelgelse av tilsynsobjekter, kompetanse på de ulike tilsynene og hvordan tilsynsarbeidet kan føre til læring hos kommunene.

Måloppnåelse

Fylkesmannen i Hedmark har innfridd poengkravene.

Videre har Fylkesmannen:

- formidlet generelle funn på samlinger for skole- og barnehageeiere.
- publisert endelige tilsynsrapporter fortløpende og innenfor fastsatte frister på nettsidene våre.
- varslet om et konkret tilfelle i forhold til risikoområder på privatskolefeltet

- deltatt på metodekurs for ny tilsynsmetodikk, samt møter om tilsyn.

31.2 Klagesaksbehandling

Egenvurdering

Kompetanse/ressurser

Avdelingen har hatt to jurister med hovedansvaret for klagesaker i hele 2015.

Saksbehandlingstid

Klagesaksbehandlingen er en viktig oppgave og det legges vekt på en rask og grundig saksbehandling. Vår saksbehandlingstid i de fleste saker er 2-4 uker, vi sender foreløpig svar, jf. forvaltningsloven § 11a ved behov. Større og mer kompliserte klagesaker krever mer tid.

Totalt antall klagesaker i 2015 var 131, en nedgang fra 152 i 2014. Det er en nedgang i klager på standpunkt karakter fra 76 til 56 saker og en økning i klager på skolebytte og permisjon fra opplæring. I 2014 hadde vi to klagesaker på elevenes psykososiale skolemiljø, mens det i 2015 var seks klagesaker.

Fylkesmannen har sørget for at klagebehandlingen har blitt gjennomført ved sentral sensur i matematikk, jf. resultatområde 31.5. Resultatene fra klagebehandlingen er ført inn i tabellen.

Måloppnåelse

Oppgaver er utført i samsvar med oppdraget.

Klage i grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Permisjon fra opplæringen, § 2-11	10	1	9	0	0	
Bortvisning, § 2-10	2	1	1	0	0	
Spesialundervisning, § 5-1	4	3	1	0	0	
Skyss, § 7-1	22	4	16	2	0	
Skoleplassering, § 8-1	14	2	5	7	0	
Psykososialt skolemiljø, § 9a-3	6	4	0	2	0	
Spesialundervisning for voksne, § 4A-2	3	2	0	1	0	
Standpunkt i fag	56	0	21	35	0	
Sentralt gitt skriftlig eksamen	217	34	183	0	0	
Sum	334	51	236	47		

Klage i videregående opplæring (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Rett til ett/to ekstra år i vgo, § 3-1 femte ledd	4	1	3	0	0	
Sum	4	1	3	0		

Klage i private grunnskoler (privatskoleloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Skyss, § 3-7	5	0	1	4	0	Tre klagesaker sendt tilbake til Hedmark trafikk for ny vurdering, bl.a. av forsvarligheten av skyssopplegget som HT tilbyr elevene.
Sum	5	0	1	4		

Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder (opplæringsloven)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Spesialpedagogisk hjelp, § 5-7	1	1	0	0	0	
Sum	1	1	0	0		

Type Klage	Medhold/delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Sum
Barnehageloven § 10	1	0	0	0	1
Barnehageloven § 16	0	0	0	0	0
Forskrift om familiebarnehager § 7	0	0	0	0	0
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0	0	0	0	0
Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd	2	1	0	0	3
Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak frå utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4	0	0	0	0	0
Forskrift om pedagogisk bemanning § 3	0	0	0	0	0
Forskrift om regnskapsplikt for godkjente ikke-kommunale barnehager § 6	0	0	0	0	0

31.3 Statistikk og kvalitetsvurdering

GSI, Skoleporten og Statistikkportalen

Skolering av kommunene/privatskolene gjennomføres hvert år. Fylkesmannen får henvendelser fra skoleeier og skoleledere om funksjonalitet og praktisk bruk av innholdet i skoleporten. Det arrangeres en felles kursdag for samtlige skoleeiere i forkant av GSI-innsamlingen, der både GSI og Skoleporten er temaer. I tillegg gir vi brukerstøtte og veiledning ved behov. Vi har også innarbeidede rutiner på å følge opp kommuner/skoler som har utfordringer med fastsatte frister. Tilbakemeldingene er at kontakten med skoleeierne er god, det gjelder også privatskolene. Vi deltar i årlige samlinger der evaluering av GSI-skjemaer er tematikk.

Vi har også gitt skoleeiernivået en innføring i Statistikkportalen på vår kommunesamling.

UBAS

Vi gir fortløpende tilganger til verktøyene gjennom UBAS ved skifte av personer i de ulike kommunene.

BASIL

Når det gjelder BASIL følger Fylkesmannen opp de kommunene som vi ser har utfordringer med å ferdigstille sine data innen fristene. Samt at vi er aktive med å tilby veiledning til barnehagene/barnehageeierne. Når vi gjennomgår innsamlet data og ferdigstiller for fylket, utarbeider vi en evaluering, som formidles til Udir ved forespørsel.

Tall fra skoleporten, GSI, BASIL og KOSTRA brukes som grunnlag for embetets ROS-arbeid. Fylkesmannen i Hedmark utarbeider kontinuerlige kommunebilder. Disse inneholder relevante data på skole- og barnehageområdet, og brukes bl.a. i embetsledelsens møter med kommunene.

Egenvurdering

Ressurser

Avdelingen har en egen statistikkgruppe for skole og barnehage. En saksbehandler har hatt spesielt ansvar for GSI og Basil. Alle ansatte har tilgang til skoleporten, en saksbehandler har hatt hovedansvaret og har detaljkunnskapen.

Teamet som arbeider med arbeidsfeltet teller i dag tre personer.

Kompetanse

Kompetansen til ansatte i avdelingen er god.

Måloppnåelse

Vår vurdering er at arbeidet er utført i samsvar med oppdraget og at målene er nådd.

BASIL er et sårbart system ved endringer i kommuneadministrasjonene, kompetansen er veldig

personavhengig. Vi tar sikte på å arrangere kurs for kommuner med endringer i administrasjonen i 2016 for å oppdatere kompetansen.

De ulike verktøyene brukes i varierende grad i kommunene. Alle kommunene bruker verktøyene i skoleporten ved utarbeidelse av den årlige tilstandsrapporten som Fylkesmannen mottar. De store kommunene bruker skoleporten i tillegg til egne systemer i analysearbeidet. Kommunene gir uttrykk for at det er nødvendig med egne systemer i tillegg, da skoleporten ikke dekker alle behov i kvalitetsarbeidet.

31.4 Informasjon, veiledning og kunnskapsinnhenting

Innenfor barnehageområdet har embetet brukt mye ressurser på å markedsføre og informere om kompetansehevingstiltak. Dette har foregått via samlinger, ved direkte kontakt, nettpublisering og utsendelse av invitasjoner elektronisk.

Embetet sender årlig ut et skjema med spørsmål til kommunen som barnehagemyndighet for å få svar på spørsmål som ikke fremkommer via BASIL.

Embetet har brukt mye tid og ressurser på å veilede kommuner, barnehager og enkeltpersoner i saker på barnehageområdet. Dette er saker som i hovedsak gjelder forvaltning og lovforståelse.

I flere år har vi gjennomført skoleeiersamlinger med temaer på barnehage- og grunntidningsområdet. Dette er arenaer der vi får gjennomført flere av våre oppgaver fra embetsoppdraget, og hvor vi når alle skoleeiere med vårt budskap. Det gis blant annet informasjon om de nye nasjonale strategiene, kompetansestrategier og veiledning innen de ulike lovverkene, barnehageloven, opplæringsloven og forvaltningsloven. Det fokuseres også på overordnede temaer for å se de enkelte tiltakene i en større sammenheng.

Vi deltar på kommunenes regionale samlinger for å få tett dialog med barnehage- og skoleeier. På barnehageområdet har temaene vært likeverdig behandling, saksbehandling og enkeltvedtak. På skoleområdet har det vært temaer knyttet til FNT på områdene elevenes læringsutbytte; arbeidet med lokale læreplaner, individuell vurdering, skolebasert vurdering, saksbehandling og enkeltvedtak innen spesialpedagogikk og særskilt språkopplæring. I tillegg aktuelle temaer fra nasjonale myndigheter.

Vi har inneværende år hatt regionale samlinger med tema "*Inkludering*" - forholdet mellom tilpasset opplæring og spesialundervisning, jf. res. 31.6. Målgruppen her var skoleeiere, skoleledere, lærere og PPT ansatte. Dette har ført til økt kompetanse og endringsvilje for skolene i Hedmark, og at andel elever med vedtak om spesialundervisning har gått ned i Hedmark.

Fylkesmannen har sammen med KS i Hedmark/Oppland gjennomført etterutdanning for politisk nivå, skoleeiere og saksbehandlere i kommuner/fylkeskommuner "*Den gode skoleeier*". Etterutdanningen ble avsluttet høsten 2015. Tilbakemeldinger fra deltakere og eksempler på tilstandsrapporter viser at denne satsingen har hevet kompetanse, fokus og satsing på skole i den enkelte kommune/fylkeskommunen i Hedmark.

Fylkesmannen har i flere år arbeidet med å utvikle en modell for samordning - *Kultur for læring* - i Hedmark. jf. kap 3. Vi har gjennomført en samling med barnehage-/ skoleeiere og PPT hvor Avis Glace orienterte om sitt arbeid med skoleutvikling i Canada. Vi har fått tilbakemelding om at kommunene fikk økt bevissthet om vieren videre for oppvekstområdet i fylket.

Innad i embetet har vi også utarbeidet og igangsatt en samordningsmodell under paraplyen *kultur for læring*, jf kap 3. Målet er å bedre forholdene rundt utsatte barn og unge. Målet er videre å øke læringsutbytte og gjennomføring i videregående opplæring. Vi har gjennomført en intern kompetanseheving innenfor området inntak til videregående skole. Dette har ført til at saksbehandlere i embete er blitt kjent med lovkravene, og konsekvenser for utsatte ungdom som flytter fra en kommune til en annen eller på tvers av fylker.

Vi har god erfaring med dialogmøter med Hedmark fylkeskommune knyttet til ulike temaer, som f.eks. opplæring knyttet for barn- og unge som bor i barnevernsinstitusjon og lovverk knyttet til eksamen, lokalt læreplanarbeid og vurdering. Det er vår vurderingen at disse møtene har medført større bevissthet i de ulike etatene om kravene i opplæringsloven til retten til grunnopplæring, systemet rundt å søke om evt. fritak for opplæring grunnet sykdom/atferdsproblemer/rus og saksbehandling.

Vi har deltatt på rektorsamling i Hedmark fylkeskommune hvor erfaringer fra felles nasjonalt tilsyn ble presentert. Bevisstheten rundt lokale læreplaner og vurderinger er styrket hos skoleeier og rektorene i de videregående skolene.

Vi har i år gjennomført dialogmøter med noen kommuner rundt tema elevenes psykososiale miljø, jf. res. 31.1. Dette har medført en større bevissthet og regelverkforståelse i kommunene.

Vi har varslet Udir på risikoområder knyttet til privatskolene. Vi har gitt veiledning til privatskolene knyttet til regelverket.

Innen voksenopplæring har vi bistått VOX i gjennomføring av etterutdanningskurs for lærere i VO grunnskoleopplæringen og opplæring i norsk og samfunnsfag. Fylkesmannen møter fast i ledernetverket og gir fortløpende veiledning innen feltet. Videre har vi hatt fortløpende veiledning til ulike voksenopplæringssettene særlig knyttet til enkeltvedtak om spesialundervisning. Arbeidet voksenopplæringssettene gjør i forbindelse med å fatte enkeltvedtak har bedret seg.

Høgskolen i Hedmark har knutepunktfunksjonen for veilederutdanning og koordinerer arbeidet omkring veiledning av nyutdannede. I samarbeid med høgskolen bidrar embetet med informasjon om dette til kommunene.

Vi har bistått Udir i forbindelse med nominasjoner og informert om statlige strategier og tiltak innen kvalitets- og kompetanseutvikling i barnehage og grunnsopplæringen.

Det er en utfordring med fremmedspråklige elever som ikke har tilfredsstillende norskferdigheter ved oppstart i videregående skole. Elevene får tilbud om særskilt norskopplæring, samtidig med at de følger opplæringen i de andre fagene. Den manglende kompetansen i norsk fører til dårlige prestasjoner i andre fag. Dette kan være en årsak til frafall eller lav måloppnåelse i fagene. Dette er et område det bør gjøres et større arbeid med.

Egenvurdering

Ressurser

Det er flere ansatte som har arbeidet på området 31.4. Vi har hatt tilstrekkelige ressurser til å utføre våre oppdrag.

Kompetanse

Avdelingen har godt kvalifiserte medarbeidere med høgskole-/universitetsutdanning innen barnehagefeltet, pedagogikk, spesialpedagogikk, ledelse og jus, som blant annet har ansvar for å gjennomføre tiltak på dette området

Måloppnåelse

Det er vår vurdering at oppdraget er gjennomført i samsvar med resultatkravene, og at en meget stor innsats rundt tverrfaglighet, samhandling og helhet vil gi gode resultater i årene fremover.

31.5 Eksamen og prøvelfeltet

Sentralt og lokalt gitt eksamen

PAS/PGS har fungert veldig bra, og brukerne er fornøyd. Vi er godt fornøyd med samarbeidet med Fylkesmannen i Oppland om gjennomføringen av eksamen i grunnskolen. Embetet har deltatt på fellessensur i videregående skole. Eksamen i grunn- og videregående skole i Hedmark er gjennomført etter gjeldende retningslinjer.

Vi har deltatt på fylkeskommunens eksamensmøter med de videregående skolene, og vi har arrangert eksamenskonferanse for ungdomsskolene og voksenopplæringssettene. I samarbeid med Fylkesmannen i Oppland arrangerer vi fagdager i norsk, engelsk og matematikk for lærere i ungdomsskolen og voksenopplæringssettene. Høsten 2015 var det rekordstor deltakelse fra begge fylkene. Fagdage gir god og relevant oppdatering for lærerne og gir motivasjon til å ta på seg sensoroppdrag. Udir deltar på fagdage med informasjon om sentrale føringer for eksamen og vurdering, noe vi mener er veldig viktig.

Nasjonale prøver

Fylkesmannen har identifisert kommuner med høy andel av elever som enten er fritatt eller ikke har deltatt. Videre har embetet gitt opplæring i nytt poengsystem til alle skoleeiere, både private og offentlige. Vi ser imidlertid at det fortsatt er behov for kompetanseheving også av lærerne i forhold til intensjonen med den nye grafikken/presentasjonen på enkeltelevnivå.

Kartleggingsprøver

Vi har fulgt med i PAS og sett til at grunnskolene og de videregående skolene har meldt på elever i Vg1 til de obligatoriske kartleggingsprøvene. I de tilfeller skoler ikke har meldt opp elever, har vi tatt direkte kontakt og minnet dem om fristen for gjennomføring.

Klagebehandling i grunnskolen og grunnskoleopplæring for voksne

Embetet gjennomførte landsdekkende klagesensur i matematikk etter eksamen i grunnskolen og

Vi har ikke utført noen rettkjennelser av vitnemål i 2015.

Egenvurdering

Ressurser/kompetanse

Vi har tilstrekkelig med ressurser på området og er 4 personer med høy faglig kompetanse som jobber i team, bl.a. for å redusere sårbarheten på området.

Måloppnåelse

Vår vurdering er at oppgavene våre knyttet til eksamen, nasjonale prøver og kartleggingsprøver er gjennomført på en tilfredsstillende måte i 2015.

Fylkesmannen i Hedmark

Særskild Rapportering	Spesifiser dersom avvik fra landsgjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver	Hedmark har færre i "fritak-kategorien" enn landssnittet. Når det gjelder "ikke deltatt" ligger dette marginalt over landssnittet, med unntak av lesing. Dette spesifiseres over.	Det er store variasjoner i kategorien "ikke deltatt" i lesing. Grunnen til dette er at flere skoler ikke har fulgt opp rutiner for registrering av resultater i PAS. Vi har hatt dialog med disse kommunene i etterkant.	Manglende kommunale og skolevise systemer for å følge opp at resultater på de ikke-digitale prøvene blir ført inn i PAS.	Vi hadde fremstøt mot 8 kommuner i fjor (kommuner med høye tall). Tallene for Hedmark er betraktelig redusert etter dette. Følgelig anses tiltaket som effektivt.

31.6 Barn og unge – tidlig innsats, spesialpedagogisk hjelp, tilpasset opplæring og økt gjennomføring

Fylkesmannen i Hedmark viser også her til samordningsarbeidet *kultur for læring* jf. kap 3.

Fylkesmannen har et sterkt fokus på *inkludering*. Gjennom våre arenaer hvor vi møter PPT og skoleeiere og skolene, får vi informert om mål og strategier for tilpasset opplæring, spesialundervisning, spesialpedagogisk hjelp og samordning av tjenester. Kommunene, i samarbeid med PPT, arbeider med å gi god tilpasset opplæring slik at behov for spesialundervisning kan reduseres og at flere gjennomfører videregående opplæring. Fylkesmannen har bidratt til kompetanseheving for PPT innen systemrettet arbeid.

Vi har i forbindelse med samlinger, møter og henvendelser informert om regler for tilpasset opplæring, spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder og spesialundervisning. Videre har vi i vår informasjon og veiledning lagt vekt på at arbeidet innenfor det spesialpedagogiske området ses på i sammenheng med prinsippet om tilpasset opplæring og at tilpasset opplæring skal være et virkemiddel for at elevene skal få økt læringsutbytte.

Fylkesmannen har arrangert 4 regionale samling under tema Inkludering, jf. 31.4. Deltakere var skoleeiere, rektorer, lærere og PPT. Dette er en oppfølging av studieturen med kommunene forrige år.

I samarbeid med Likestillingssenteret har Fylkesmannen gjennomført en konferanse med tema «*God læringskultur for gutter og jenter- systematisk arbeid nytter*», (jf. vedlegg 32.2).

Fylkesmannen har videreført samarbeidet med lederne av PPT og deltar i nettverk for PP-ledere. Det ble avholdt fire nettverkssamlinger. Statped deltok i to av samlingene. Tilpasset opplæring, spesialundervisning, spesialpedagogisk hjelp og samordning av tjenester for barn og unge var tema på disse møtene, i tillegg til informasjon av prinsipiell karakter og regelverk, forskning og signaler fra Utdanningsdirektoratet. Fylkesmannen har vektlagt prinsippet inkludering og tilpasset opplæring som virkemiddel for at eleven skal få økt læringsutbytte, men også nødvendigheten av solid arbeid i PPT for å sikre rettighetene for de som skal ha spesialundervisning. Dette gjelder ikke minst konkretiseringsgraden i sakkyndig vurdering og nødvendigheten av at PPT er i nært samarbeid med barnehage og skole i den sammenheng.

PPT Hedmark har et fellesmål om å heve kvaliteten på tjenesten og å få en mer lik praksis i PPT. I forbindelse med satsing på etterutdanning av PPT, har PPT Hedmark valgt å gjennomføre felles kompetanseheving for alle PPT-ansatte i kommunene/ fylkeskommunen. Tema har vært systemrettet arbeid, systemisk tenkning og tilnærmingen til dette arbeidet. Samlingen ble ledet av Arktisk Universitet i Tromsø. Fylkesmannen har bistått PPT i de to samlingene som er gjennomført.

Fylkesmannen legger til rette for en nettverksgruppe av PPT-ansatte som arbeider med minoritetsspråklige/flerspråklige. De avholder to møter i året hvor de utvikler materiale, utveksler og diskuterer erfaringer.

Fylkesmannen får gjennom samarbeidet med PPT og annet samarbeid med kommunene og fylkeskommunen en god oversikt over tiltak og utviklingsarbeid innenfor spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning. Vi gir tilbakemelding på dette til kommunene i de sammenhenger der dette er naturlig.

Skjønnsmidler er tildelt til prosjekter som kan vise til målsetting innenfor *kultur for læring*. I tillegg har vi hatt fokus på hvorvidt kommunene setter i gang prosjekter som kan føre til bedre samordning og helhet for det enkelte barnet/familien.

Vi har gjennomført veiledning/arrangert samling i to kommuner med tema "tverrsektorielt samarbeid og samordning".

Egenvurdering

Ressurser

Det har vært avsatt tilstrekkelige ressurser.

Kompetanse

Personalet som har gjennomført tiltakene har god formell pedagogisk og spesialpedagogisk kompetanse fra høyskoler og universitet, juridisk kompetanse og lang erfaring på området.

Måloppnåelse

Arbeidet er utført i samsvar med embetsoppdraget, med en helhetlig og langsiktig strategi og vi mener med dette at vi har innfridd resultatkravene.

Fylkesmannen har tro på at den samordningsmodellen man har etablert i fylket vil være hensiktsmessig fremover.

Etableringen av det interne samarbeidet i embetet fungerer hensiktsmessig (jf. kap 3), og vi utarbeider felles virksomhetsplan for samarbeidsområder.

31.7 Tilskuddsforvaltning

Kap 231 post 63 Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder

Vilkårene for tilskuddet er kontrollert og funnet i orden.

Kap. 225 post 60 Tilskudd til landslinjer

Søknad fra fylkeskommunen er mottatt og kontrollert etter retningslinjene før oversending til Utdanningsdirektoratet.

Kap 225 post 64 Tilskudd til opplæring av barn og unge asylsøkere i mottak

Det er foretatt kontroll av søknadene. Evt. feil eller mangler er tatt opp med kommunen før tilskudd er utbetalt. Antall elever i mottak er kontrollert mot lister fra UDI. Disse tallene stemte ikke alltid med kommunens tall. En kommune hadde flere elever enn de som sto på listene fra UDI, kommunen kunne ikke forklare avviket. Kommunen skulle kontakte UDI og gi oss tilbakemelding. Når vi ikke lenger får navnelister fra UDI, har dette vanskeliggjort vår kontroll. Budsjetttrammen for 2015 var tilstrekkelig til at alle søknadene ble utbetalt i budsjettåret.

Kap 225 post 64 Tilskudd til opplæring av barn og unge asylsøkere i omsorgssenter

Det er foretatt kontroll av søknadene. Barn som bor i omsorgssenter har vi ikke kunnet kontrollere om stemmer med lister fra BUF-etat, da BUF-etat sier at de ikke har oversikt over disse. Budsjetttrammen for 2015 var tilstrekkelig til at alle søknadene ble utbetalt i budsjettåret.

Kap. 225 post 66 Tilskudd til leirskoleopplæring

Det er kontrollert at mottatte søknader inneholder den foreskrevne dokumentasjon. Det har i 2015 i liten grad vært nødvendig med direkte kontakt med kommunene for å få på plass den foreskrevne dokumentasjon. Dokumentasjon fra leirskolene er kontrollert opp mot søknadene. Dataene fra søknadene er lagt inn i en database (excelark) som omhandler flere år. Dette gir god oversikt i et lenger tidsperspektiv enn det enkelte budsjettår. Det er 2 kommuner som ikke har søkt om tilskudd i 2015.

Alle kommunene har fått utbetalt tilskuddet de har søkt om.

De utførte kontrollhandlinger anses å være tilstrekkelige i forhold til risiko og vesentlighet.

Kap. 227 post 62 Tilskudd til Fjellheimen leirskole

Det er i 2015 gjennomført økonomikontroll. Fjellheimen leirskole har et aktivitetskrav på 900 deltakere pr. år. For 2015 er kravet oppfylt.

Kap 253, post 70: Økonomikontroll tilskudd til folkehøgskoler

Det er gjennomført økonomikontroll og rapportert på dette til Udir. Vår vurdering er at kravene er oppfylt.

Egenvurdering

Ressurser

Arbeidet er utført av 3 medarbeidere.

Kompetanse

Fylkesmannen har god faglig kompetanse gjennom formell kompetanse fra høyskole og/eller relevant praksis.

Måloppnåelse

Oppdraget er utført i samsvar med retningslinjene for tilskuddsforvaltningen. Søknadene er kontrollert i forhold til nødvendig dokumentasjon. Det er foretatt kontroll i tråd med retningslinjene. Foruten skriftlig innrapportering og søknad har saksbehandlere hatt telefonkontakt med kommunene. Fylkesmannen har gode rutiner for å kunne sammenligne utviklingen på området.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen og grunnopplæringen

Barnehageområdet

Fylkesmannen gjennomfører årlig en informasjonsinnhenting fra kommunene for å få bedre kunnskap om aktiviteter og tilstand i barnehagesektoren. Denne informasjonen gir oss et godt grunnlag for det arbeidet som gjennomføres på 32 området.

I 2015 har Fylkesmannen prioritert å stimulere til regionalt samarbeid og etablering av nettverk for å realisere strategien Kompetanse for framtidens barnehage 2014-2020 og Fylkesmannen i Hedmarks eget *Kultur for læring* jf. kap 3.

Fylkesmannen legger vekt på å ha god dialog med og å være tilgjengelige for kommunene på barnehageområdet. Vi har hatt tre samlinger for barnehagemyndighetene i løpet av året, i tillegg til samlinger for både barnehage- og skoleområdet og samlinger/tiltak for barnehagesektoren generelt.

Fylkesmannen har videre fulgt opp arbeidet gjennom informasjon og veiledning om statlige tiltak, tildeling av kompetanseutviklingsmidler, erfaringsdeling og samarbeid med ulike aktører i sektoren og rapporteringer til Udir.

Fylkesmannen har over tid vært bekymret for kommunens kompetanse som barnehagemyndighet. Stadige omorganiseringer som resulterer i at en kommunalsjef får ansvar for mange områder, svekker kompetansen og reduserer kapasiteten på barnehageområdet.

Skole

Fylkesmannen innhenter tilstandsrapporter fra alle kommuner. Informasjonen her, sett i sammenheng med annen informasjon, gir oss en god oversikt over status i den enkelte kommune, og for det arbeidet som gjennomføres på 32 området.

Fylkesmannen legger vekt på å ha god dialog og være tilgjengelige for kommunene.

Fylkesmannen har hatt samlinger og fulgt opp arbeidet knyttet til informasjon og veiledning om statlige tiltak, erfaringsdeling og samarbeid med ulike aktører i sektoren.

Fylkesmannen har over tid vært bekymret for kompetanse og kapasitet i noen kommuner.

32.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Barnehageområdet

Kompetanseutvikling

Fylkesmannen har vært en aktiv pådriver overfor kommunene i kompetanseutviklingsarbeidet for å tydeliggjøre deres roller og ansvar som barnehagemyndighet. Fylkesmannen har lagt vekt på å være en tydelig premissleverandør for å videreføre statlige føringer i de tiltakene vi igangsetter, blant annet ved å sikre at valg av tema i utdanningstilbudene er i tråd med gjeldende strategi. Det er lagt vekt på å skape sammenhenger i kompetanseutviklingsarbeidet gjennom den kunnskapen Fylkesmannen har om kommunene, ved å bidra til etablering av regionale nettverk, utnytte synergieffekter og sikre kontinuitet og forankring i barnehagene. Målet om økt kvalitet i barnehagesektoren vurderes samlet sett som oppnådd.

Embetet har valgt å fortsette arbeidet i det tidligere såkalte GLØD-nettverket i Hedmark. Gjennom dette samarbeidet oppnår Fylkesmannen å formidle og informere om statlige satsingsområder og oppgaver. Samtidig er dette en god arena for å drøfte strategier og videre arbeid på barnehagefeltet med viktige aktører på området.

Kompetansetiltak barnehageassistenter

Fylkesmannen samarbeider med Elverum videregående skole for å tilby kurs for praksiskandidater i barne- og ungdomsarbeiderfaget. Kursrekken er organisert som et desentralisert og nettbasert tilbud. Deltagerne er fordelt i grupper på ulike steder i fylket og til hver gruppe er det knyttet en veileder som deltar på nettforelesninger og i kollokvie-arbeidet. I tillegg til nettbaserte forelesninger og oppfølging av veileder i lokale grupper er det fellessamlinger lokalisert til skolen. For å involvere kursdeltagernes arbeidsplass og bidra til organisasjonslæring inviteres styrerne til første samling og avslutningen. Kursansvarlig avholder også møter med veilederne underveis i kurset.

For å stimulere til økt læring og videre kompetanseheving og for å skape gode ambassadører i assistentgruppen tilbys alle som har deltatt på kurs, arrangert av Fylkesmannen, deltakelse i en lukket gruppe på Facebook; *Barnehagepilotene*. Gruppen administreres av kursansvarlige på Elverum videregående skole og er en arena for å dele fagstoff, informasjon, kurstilbud, oppmuntring før eksamen etc. Gruppen består nå av ca. 120 medlemmer. Det arrangeres fagdager hvert år for denne gruppen. I 2015 var tema på denne fagdagen «Tilknytning». I tillegg sendes det ut nyhetsbrev jevnlig. Fylkesmannen erfarer at disse tiltakene gir assistent-/fagarbeidergruppen økt stolthet for eget yrke og ekstra motivasjon i det daglige arbeidet og for å fortsette egen faglig utvikling.

Assistentnettverket benyttes også til å markedsføre og rekruttere søkere til barnehagelærerutdanningen og studietilbud for barnehageassistenter.

I tillegg har Fylkesmannen også støttet regionalt tiltak i en region for å heve grunnkompetansen her.

Studietilbud for fagarbeidere

I samarbeid med Høgskolen i Hedmark har embetet gjennomført videreutdanning for fagarbeidere i barnehagen som ble startet for jul i 2014. I studiet ble det lagt vekt på at studentene skulle utvikle evnen til å reflektere selvstendig over praksiserfaringer, lære å støtte seg til teori og hjelp til å finne mer teoretisk støtte. Målet med studiet har vært å gi fagarbeidere en innsikt i barnehagetradisjonen, yrkesetikk og erfaring med pedagogisk refleksjon. Styrer i studentens barnehage har blitt invitert til å delta på samlinger for å bidra til helhet og sammenheng mellom studietilbudet og det daglige arbeidet i barnehagen, og sikre at studentene gis tid og rom for sin kompetanseutvikling. Tilbudet har fått svært gode tilbakemeldinger fra deltagerne, og det er gjort forespørsel om nytt studietilbud.

PUB – studiet

Embetet igangsatte høsten 2014 studiet "Pedagogisk Utviklingsarbeid i Barnehagen" i samarbeid med Høgskolen i Hedmark. Studiet har bygd på temaene «Danning og kulturelt mangfold» og «Et godt språkmiljø for barn» fra kompetansestrategien. PUB-studiet er organisert med nettstudier, samlinger ved høgskolen, veiledning og gjennomføring av utviklingsarbeid i egen barnehage. I november 2015 startet et nytt kull.

Kompetanseutviklingsmidler

I 2015 har Fylkesmannen samarbeidet med kommunens barnehagemyndigheter for å stimulere til regionalt samarbeid. Målet for samarbeidet har vært å realisere kompetanseutviklingsstrategien Kompetanse for framtidens barnehage. Fylkesmannen har ved hjelp av statlige midler bidratt med økonomisk støtte til de regionale nettverkene, slik at disse kan utvikle felles kompetanse- og rekrutteringsplaner for sin region, dele kompetanse og iverksette tiltak i fellesskap. Nettverksarbeidet er i gang i alle regioner. Dette blir en viktig samhandlingsarena både for det barnehagebaserte utviklingsarbeidet, kompetanseheving for barnehagehagemyndigheten og som informasjonskanal når Fylkesmannen skal informere om statlige tiltak.

Fylkesmannen arbeider ut fra et årshjul for disponering av kompetanseutviklingsmidler til barnehagebaserte kompetanseutviklingstiltak og tiltak for å heve grunnkompetansen. Alle søknader må sendes via kommunen som barnehagemyndighet. I 2015 ble det tildelt kompetanseutviklingsmidler både på region-, kommune- og barnehagenivå.

Likestilling

Jf. 31.6, embetet har samarbeidet med Likestillingssenteret om konferansen *God læringskultur for jenter og gutter - systematisk arbeid nytter!* Evalueringen ga gode tilbakemeldinger. Temaet ble valgt med bakgrunn i erfaringer og statistikk som viser at guttene faller ut av opplæringstilbud og i gjennomsnitt har dårligere skolerestultater. Konferansen ble derfor arrangert for ansatte både i barnehage og skole.

Veiledning av nye barnehagelærere

Fylkesmannen ser til at arbeidet finner sted og har en representant i samarbeidsgruppe med Høgskolen i Hedmark.

Egenvurdering

Ressurser og kapasitet på barnehageområdet

Vi har benyttet erfarings- og kunnskapsdeling i fem-fylkesamarbeidet, og i tillegg tilrettelagt for deltagelse fra våre kommuner på konferanser arrangert av andre samarbeidspartnere for å øke kapasiteten på området.

Måloppnåelse barnehageområdet

Fylkesmannen mener at oppdraget er løst i henhold til embetsoppdrag og resultatkrav. Godt samarbeid og dialog med kommunene har bidratt til at alle ansatte på en eller annen måte har fått økt sin kompetanse. Vi ser det som viktig at kommunene og regionene selv har kartlagt og vurdert lokale behov, og planlegger strategier og tiltak ut fra dette. Dette er langsiktig planlegging som vil være betydningsfull for framtidens barnehager og en viktig faktor i *Kultur for læring*-arbeidet som drives i Hedmark.

Fylkesmannen anser at målene i barnehagesektoren samlet sett er oppnådd.

Skoleområdet

Informasjon

Fylkesmannen har stimulert og bidratt til deltagelse og regionalt samarbeid, både gjennom tenkningen *Kultur for læring* (jf. kap 3) og gjennom utviklingsveiledernes innføring av lærende nettverk i deltakende regioner i ungdomsskolesatsingen.

Kompetanse for kvalitet. Strategi for etter- og videreutdanning

Embetet har fulgt opp og utført oppgaver gitt av direktoratet. I tillegg har vi deltatt i samarbeidsgruppa for denne satsingen, på vegne av alle embetene.

258 lærere er i gang med videreutdanningsstudier i 2015. Alle fylkets 22 kommuner deltar i ordningen. Vi ser imidlertid at enkelte kommuner ikke har prioritert dette. Disse har vi fulgt opp.

Fylkesmannen har videreformidlet og kontrollert bruken av videreutdanningsmidler, samt gitt mye veiledning til kommuner vedrørende avklaringer og spørsmål knyttet til strategien.

Oppgavene rundt videreutdanning er utført i henhold til oppdraget.

Ungdomstrinn i utvikling

Hedmark fikk to stillinger til utviklingsveiledere. Elverum kommune ble valgt til å være arbeidsgiver for disse. Styringsgruppen ledet av Fylkesmannen legger føringer for arbeidet deres. Utviklingsveilederne brukes aktivt og de har blant annet innført lærende nettverk som metodikk i de regionene de har arbeidet i. Det er gode tilbakemeldinger fra deltakende kommuner hvor disse har jobbet.

Fylkesmannen arbeider for at tenkning, mål og arbeidsmåter skal overføres til andre områder der det er naturlig. I

vårt samordningsarbeid ser vi at utviklingsveilederne har opparbeidet seg god kompetanse som vi ønsker å benytte ut over denne satsingen.

Vurdering for læring

Vi er aktive i veiledningssituasjonen overfor skoleeiere og enkeltskoler. Vi ser at det lokale arbeidet med læreplaner blir revidert som en konsekvens av satsingen *vurdering for læring*.

Pulje 5: Stange og Stor-Elvdal kommuner er deltakere. Stange kommune har med tre skoler og Stor-Elvdal kommune alle sine skoler i satsingen (fra grunnskole til VO). Høgskolen i Hedmark (SePU) er involvert i arbeidet i Stange kommune.

Pulje 6: Løten og Nord-Odal kommuner er deltakere. Alle skolene i kommunene er med i satsingen.

Pulje 7: Invitasjon til pulje 7 ble sendt til kommuner og private skoler i Hedmark som ikke tidligere har deltatt i satsningen. Vi har foreløpig fått søknad fra to kommuner og tre privatskoler.

Skoleeiere som har deltatt, og deltar på satsningen *Vurdering for læring*, gir meget gode tilbakemeldinger på opplegget. Samlingene som blir gjennomført, har relevant og meget godt faglig innhold og gir god, faglig støtte til ressurspersonene i satsingen. Foreleserne viser til forskningsbaserte resultater, som samtidig er godt forankret i skolens kjernevirksomhet. Skoleeiere og ressurspersoner gir også tilbakemelding om målrettet arbeid på skolene når det gjelder vurderingsarbeid og arbeid med lokale læreplaner. Det er avgjørende at skoleeiernivå og ledernivå er involvert i arbeidet.

Strategi for etter- og videreutdanning PPT

Etterutdanningsmidlene:

PPT Hedmark har gjennomført felles kompetanseheving av hele PPT for de etterutdanningsmidlene de er tildelt. Tema har vært systemrettet arbeid og systematisk tenkning.

Videreutdanningsmidler:

10 PP-ansatte i PPT Hedmark deltar på videreutdanning for PPT.

Nasjonale prøver

Resultater fra elevenes læringsmiljø er hentet fra Skoleporten og videre bearbeidet. Resultater for fylket er hentet ut fra nasjonale prøver og eksamensresultater og videre bearbeidet som grunnlagsmateriale for embetet. Materialet er, og vil videre bli brukt som grunnlag for nasjonale tilsyn og andre tilsyn etter opplæringsloven. Resultatene er også tatt opp under regionmøter og veiledningsmøter. Skolenes arbeid med vurdering ift. fagplaner, kompetansemål og kriterier er etterspurt gjennom veiledningsmøter på skoler og i etterkant av tilsyn. Regionmøter er gode arenaer der Fylkesmannen kan innhente opplysninger om kommunenes oppfølging av nasjonale satsinger, og samtidig informere og veilede om dette.

Opgaver gitt til Fylkesmannen vedrørende nasjonale prøver er utført i henhold til krav.

Dronning Sonjas skolepris

Fylkesmannen i Hedmark har videreformidlet informasjon om Dronning Sonjas skolepris. I 2015 ble det nominert to skoler i Hedmark: Tolga skole i Tolga kommune og Jønsrud skole i Løten kommune. Fagerlund skole i Ringsaker kommune var spesielt invitert til jubileumskonferansen for Dronning Sonjas skolepris der de informerte om skolens arbeid med involvering og fellesskap.

Fagdager

Embetet har i samarbeid med FM Oppland arrangert fagdager i norsk, engelsk og matematikk for lærere i ungdomsskolen og voksenopplæringssettene. Det er stor deltakelse på disse dagene.

Kompetanse for mangfold

Fylkesmannen har gjennomført to konferanser i satsingen Kompetanse for mangfold i 2015. Det er lagt opp til kompetanseheving på regelverket som er knyttet til flerspråklige elever, og det ble satt fokus på gjeldende regelverk for barnehage, grunnskole, videregående skole og voksenopplæring. På en av samlingene ble introduksjonsloven prioritert. Konferansene ga også rom for tilbakemelding fra gjennomførte prosjekter på barnehage- og grunnskolenivå, samt voksenopplæring.

Veilederkorps

Fylkesmannen i Hedmark rekrutterte ingen deltakere i 2015. Vi har argumentert for at det er lettere å få med deltakere dersom Hedmark får en plass til rådighet. Vi deltar likevel på alle møter knyttet til satsingen.

Læringsmiljøprosjektet

Vi formidlet tallene fra NTNU til kommunene og oppfordret til refleksjon. Ut fra dette var det tre kommuner som ville delta i satsingen. To kommuner fikk være med, mens embetet følger opp kommuner med behov ut over dette. Fylkesmannen har vært med på alle møter mellom veiledere og deltakerkommuner. Videre har Fylkesmannen rekruttert en deltakende kommune til satsingen for 2016.

Veiledning av nyutdannede lærere

Vi deltar i dialogmøter med Høgskolen i Hedmark rundt tema. Vi har informert om tema i barnehage-/skoleeiersamling. Flere kommuner har satt i system veiledning av nyutdannede lærere. Det er et regionalt samarbeid på området. Vi ser at det er en utfordring knyttet til videregående opplæring på dette området, da det er kun en skole som arbeider aktivt med tema og deltar på nettverkssamlinger. Det ser ut til at det jobbes mer systematisk med dette arbeidet på barnehageområdet i fylket.

Prosjekt implementering av regelverket

Fylkesmannen leder en delgruppe i *Regelverk i praksis*. Videre er regelverksetterlevelse et fokusområdet i alle møter med kommunene.

Sensorskolering

Jf. 31.5. Embetet rekrutterer og følger opp fagpersoner, slik at vi får tilstrekkelig antall sensorer. Vi vurderer nå å koble på skoleeierne i rekrutteringen, da vi registrerer at det er utfordrende å få tak i tilstrekkelig antall sensorer i enkelte fag.

Egenvurdering

Ressurser og kapasitet på skoleområdet

Det har vært satt av tilstrekkelig ressurser.

Måloppnåelse skoleområdet

Fylkesmannen anser at målene samlet sett er oppnådd.

Fylkesmannen har hatt kompetanseutvikling som tema på møter og samlinger for skoleeiere. Det har vært god dialog med skoleeierne og jevnlig møtevirksomhet i regional sammenheng hvor kompetanseutvikling har vært tema. Fylkesmannen har satt *Kultur for læring* på dagsorden som en viktig faktor i *kompetansehevingen*.

32.6 Urfolk og nasjonale minoriteter

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
31.1 Tilsyn	kr 2 076 108,03	kr 312 598,61
31.9 Andre forvaltn.oppg. - barnehagen og grunnopplæring (rest 31)	kr 2 237 205,72	kr 196 580,63
Økt kvalitet i barnehage og grunnopplæringen	kr 1 967 425,88	kr 158 088,97
36 Landsdekkende oppgaver KD	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 6 280 739,00	kr 667 268,00

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Matsikkerhet

Hedmark er landets største jordbruksfylke målt i jordbruksareal, og har derfor en viktig rolle for at de nasjonale målene om økt matproduksjon og verdiskaping skal nås. Store variasjoner i naturgitte forhold setter høye krav til regional tilpasning i virkemiddelbruk og oppfølging dersom vi skal lykkes med å mobilisere hele fylket.

Fylkesmannen legger derfor stor vekt på lokal forankring og samspill med næringen og andre myndigheter i

Det Regionale Bygdeutviklingsprogrammet (RBU) har som hovedmål at Hedmark skal ha et livskraftig og attraktivt landbruk av høy kvalitet som bidrar til vekst og utvikling i hele fylket. Det Regionale Næringsprogrammet (RNP) har som overordnet mål at matproduksjonen i Hedmark skal øke med minst 20 % innen 2030. Sammenlignet med tidligere programmer innebærer RNP en viss dreining i virkemiddelbruk mot det tradisjonelle jordbruket og volumproduksjon.

For jord- og husdyrbruket er det samlet sett vekst i produksjonene, men med store variasjoner innen fylket og mellom produksjoner. For planteproduksjonene er det viktigste utviklingstrekket at nedgangen i kornarealet har fortsatt også i 2015. På husdyrsiden har det vært en positiv utvikling i ammekuproduksjonen, som har mer enn oppveid nedgangen i antall melkeku. Kyllingprodusentene har slitt med overproduksjon og manglende kapasitetsutnyttning, mens svineprodusentene har nytt godt av at forholdet mellom produksjon og etterspørsel har vært mer i balanse i 2015. Sauetallet har hatt en forsiktig vekst siste 3 år.

21.1 Økt matproduksjon og trygg mat

Landbruket er en viktig næring i Hedmark. Den jordbruksbaserte verdikjeden står for en brutto verdiskaping på ca kr 3,2 mrd, tilsvarende ca 7 % av samlet verdiskaping i fylket (jfr. NILF-rapport 2012-2). Videre gir primærjordbruket grunnlag for ca 9.000 arbeidsplasser i fylket.

Sentrale utviklingstrekk og drivkrefter i utviklinga av jordbruket

For fylket som helhet har produksjon og verdiskaping økt de senere åra, men de regionale forskjellene øker. I Nord-Østerdal og på Hedmarken er utviklingen stort sett positiv. I Sør-Østerdal har det vært en negativ trend, og nedgangen i det grovførbaserte husdyrholdet er i liten grad kompensert av økning i øvrige husdyrproduksjoner. I Glåmdalen har også mjølkeproduksjonen og saueholdet gått ned, mens det har vært en positiv utvikling i antall ammekyr og i fjørfeholdet.

Ved søknadsomgangen pr. 31.07.15 var det 3.246 søknader om produksjonstilskudd i Hedmark, en nedgang på 100 fra året før. I 2006 var det 4.008 søkere, noe som gir en nedgang på 19 % siste 10-års periode. Gjennomsnittlig areal pr. foretak som søker produksjonstilskudd, har i samme periode økt fra 264 daa til 320 daa. Strukturrasjonaliseringen har vært størst i kornproduksjonen.

Vekstsesongen 2015

Året 2015 ga gode avlinger totalt sett, til tross for store værmessige utfordringer både vår og høst. Både i mai og september kom det over dobbelt så mye nedbør som normalt. I tillegg var det en fuktig sommer som førte til forsinket utvikling. Mye avling ble reddet av en tørr og mild oktober. 1.000 -1.500 dekar forble uhøstet, og vi må tilbake til 1993 for å ha så mye uhøstet korn. For grovfôr ble avlingene ca 10 % over normalen. Potetavlinga ble tilnærmet normal og med bra kvalitet.

Nærmere om utviklingen i husdyrholdet

I Hedmark har det siste 10 år vært en sterk strukturutvikling i ku- og geitemjølkeproduksjonen, ammeku-, svineholdet og i eggproduksjonen. I saueholdet har strukturutviklingen vært liten.

Antall mjølkekyr har gått ned med ca 1.770 dyr (- 12 %) siden 2005, mens antall ammekyr har økt med 2.900 dyr (+ 46 %) i samme periode. Veksten i ammekuproduksjonen har med andre ord mer enn utlignet nedgangen i kutallet. Antall mjølkekubesetninger er redusert med 35 %. Gjennomsnittsbesetningen i 2015 var på 24,9 mjølkekyr, mot 18,2 kyr i 2005.

Antall søyer over ett år er redusert med 6.800 dyr (- 13 %) siden 2005, og det er 22 % færre sauebruk. Det har imidlertid vært en forsiktig vekst i sauertallet siste 3 år. Gjennomsnittbesetningen i 2015 var 68 søyer over ett år, mot 61 søyer 10 år tilbake. I geitemjølkeproduksjonen har antall produsenter blitt redusert med 37 % siste 10 år.

Antall besetninger med avlspurker er redusert med 35 % siste 10 år. Gjennomsnittsbesetningen er i dag på 93 purker, mot 60 i 2005. Antall slaktegriser har økt med 26 %. I gjennomsnitt leverte hvert foretak 910 slaktegriser i 2015, mot 540 i 2005. En gjennomsnittlig eggprodusent hadde 3.370 høner i 2015, en økning på ca 1.500 høner fra 2005.

Det har blitt 25 flere slaktekyllingprodusenter i Hedmark siden 2005 (+ 23 %). De fleste er etablert i kornområdene på Hedmarken og i Solør-Odal, i rimelig avstand til Norturas fjørfeslakteri i Elverum. Det store antall nyetableringer, særlig i senere år, har medført en betydelig kapasitetsøkning på slaktekylling i fylket. Endringene i markedssituasjonen siste året gir derfor utfordringer. En viss avgang i antall produsenter må påregnes.

Nærmere om utviklingen i planteproduksjonene

Jordbruksarealet i drift har gått ned med 4.200 daa fra 2014. Nedgangen fordeler seg nokså likt på potet og grovfôrareal. Siden 2006 har grovfôrarealet økt med ca 27.000 daa, mens kornarealet er redusert med 45.000 daa. Potetarealet har gått ned med ca 3.000 daa, mens grønnsakarealet har økt med ca 1.500 daa (vesentlig løk og gulrot). Hedmark har 40 % av landets potetareal, og hele 70 % av landets produksjon av statskontrollerte settepoteter. 2/3 av fylkets potetproduksjon skjer på steinfri jord i Solør-Odal-regionen, der kommunene Grue og Åsnes har ca 9.500 daa med potet hver.

Hedmark har 18 % av landets samlede kornareal, og 31 % av såkornproduksjonen. Kornarealet er fordelt med 52 % i Solør-Odal og 40 % på Hedmarken.

Fylkesmannens bidrag til målet om økt matproduksjon

Store regionale variasjoner både i naturgitte vilkår og i status for jordbruket som sådan, krever en bred og differensiert tilnærming for å lykkes i målet om økt matproduksjon i Hedmark. Dette er også lagt til grunn i prioriteringer og innretning av både programmer, satsinger og virkemidler der det er et regionalt handlingsrom. Fylkesmannen legger videre vekt på at en dyktig førstelinje i kommunene, engasjerte næringsutøvere, lokale politikere og myndigheter er helt sentrale forutsetninger for å lykkes i å mobilisere ressursene lokalt og regionalt.

Rapporten "Verdiskaping i landbruk og landbruksbasert virksomhet i Hedmark" er også i 2015 brukt for å synliggjøre og bevisstgjøre om landbrukets betydning og muligheter i fylket. Kapasitet og kompetanse i kommunene har et vedvarende høyt fokus. Videre er det lagt stor vekt på lokal forankring og samspill og å bruke det regionale handlingsrommet i utforming av programmer og strategier.

Hedmark er landets største jordbruksfylke målt i areal, og vi opplever at viljen til å være med å videreutvikle landbruket er stor og økende. Den økende interessen regionalt kan i stor grad tilskrives fokuset på bioøkonomien, der Hedmark har ambisjoner om å ta en nasjonal rolle. I det Regionale Næringsprogrammet (RNP) er målsettingen at matproduksjonen i Hedmark skal øke med minst 20 % innen 2030. Sammenlignet med tidligere programmer innebærer dette en viss dreining mot tradisjonelt jordbruk og volumproduksjon i fokus og virkemiddelbruk. Også i det Regionale Miljøprogrammet (RMP) er det lagt vekt på at virkemidlene i større grad enn før skal innrettes mot økt produksjon innenfor en miljømessig forsvarlig ramme.

Fylkesmannen har i 2015 gående to større satsinger med økt produksjon, verdiskaping og lønnsomhet som hovedmål. Det er innen produksjon av h.h.v. storfekjøtt og grønnsaker, frukt og bær. Fylkesmannen er direkte engasjert i disse, spesielt satsingen på storfekjøtt der Fylkesmannen er prosjektleder. Regjeringens satsing på Fjellandbruket er også fulgt opp. Hovedmålet for fjellandbrukssatsingen i Hedmark er å styrke melk- og kjøttproduksjonene basert på grovfôr. Foruten disse satsingene, har Fylkesmannen oppmuntret og bidratt i utviklingen av en rekke kommunalt baserte prosjekter med fokus på økt volumproduksjon og utvikling av det tradisjonelle jordbruket. Produksjons-/verdiskapingsorienterte prosjekter er generelt gitt prioritet i bruken av våre regionale BU-midler. For 2016 vurderes en satsing på økt kornproduksjon, samt et prosjekt for tilpasset utvikling av saueholdet i rovviltutsatte områder.

Samarbeid med regionale aktører og Mattilsynet

Fylkesmannen har generelt et godt og tett samarbeid med øvrige utviklingsaktører i fylket, fortrinnsvis Fylkeskommunen, Innovasjon Norge og landbrukets næringsorganisasjoner. Det Regionale Bygdeutviklingsprogrammet (RBU), inklusive delprogrammer, er videre forankret i alle fylkets fire regionråd. Forøvrig vises til kap. 23.1 der regionalt samarbeid på de ulike utviklingsarenaene er nærmere beskrevet.

Samarbeidet med Mattilsynet på dyrevelferdsområdet er svært godt i noen områder av fylket, og med en mer omfattende dialog enn det den sentrale avtalen legger opp til. I andre områder er det fortsatt visse utfordringer i å få etablert gode nok rutiner for informasjonsutveksling, men vi er i god dialog og legger til grunn at det faller på plass i løpet av 2016.

Fylkesmannen har i 2015 avholdt 718 eksamener/avsluttende oppgaver i autorisasjonsbevis for handtering og bruk av plantevernmidler. Fylkesmannen har også i 2015 vært engasjert av Mattilsynet til vekstkontroll av statskontrollerte settepoteter i Hedmark. Dette er en faglig interessant oppgave som bidrar til å opprettholde verdifull kontakt med næringa og agronomisk kompetanse hos Fylkesmannen. Fylkesmannen er konsultativt medlem av Rovviltutvalget, Kornutvalget og i Grøntutvalget i Hedmark Bondelag.

Tilskudd veterinærtjenester

Det er en stor utfordring å opprettholde en tilfredsstillende veterinærtjeneste i deler av Hedmark, spesielt i Sør-Østerdal der det har vært en stor nedgang i dyretallet. Stimuleringsstilskuddet er helt avgjørende for å sikre tilgang til veterinærtjenester i disse områdene. I ett av vaktområdene overstiger reisetida 120 minutter, som er kriteriet for hva som er å betrakte som tilfredsstillende tilgang på dyrehelsepersonell. Det er også utfordrende å få til en

Resultatområde 22 Landbruk over hele landet

Hedmark har store utmarksbeiteressurser, og Fylkesmann har gjennom flere år arbeidet systematisk med å legge til rette for økt bruk av utmarksbeitet. Rovvilt utgjør en utfordring i forhold til optimal utnyttelse av beiteressursene i fylket. Fylkesmannen legger vekt på å jobbe tverrfaglig for å bedre samordning av virkemidler og gjensidig informasjonsflyt, og ser dette som en forutsetning for å lykkes med økt bruk av utmarksressursene i fylket.

Fylkesmannen deltar på alle relevante arenaer der landbrukets kartbehov er tema, og prioriterer bred kontakt med lokale og nasjonale etater og institutter. Ved aktiv deltagelse i disse fora løses de utfordringene landbruket har knyttet til samarbeid om kart og geodata. Sammen med Kartverket og NIBIO har Fylkesmannen gjennom en årrekke hatt AR5-ajourføring på agendaen. Vi ser nå at kvaliteten på data levert fra kommunene blir stadig bedre.

Innenfor eiendomslovgivningen erfarer Fylkesmannen at det er stor variasjon på kommunalt nivå både m.h.t. kompetanse og kvalitet i saksbehandlingen. På politisk nivå registreres generelt liten kjennskap til landbrukslovene, noe som ofte gir seg utslag i mangelfull begrunnelse av vedtak som avviker fra administrasjonens innstilling. Dette har jevnlig fokus i vår dialog med politisk og administrativt nivå i kommunene.

Fylkesmannen har gitt kontrollarbeidet høy prioritet over flere år. Oppfølgingen av kommunene omfatter veiledning, dialog om den daglige saksbehandling og forvaltningskontroll med stedlig besøk. Kontroll er også fast tema på fagsamlinger. Over tid har kommunene forbedret sin forvaltning, og fått en bedre forståelse av egen rolle som kontrollmyndighet. Kontroll av foretak for mulig driftssamarbeid er spesielt ressurskrevende og stiller store krav til breddekompetanse både for kommunen og Fylkesmannen.

Til tross for store utfordringer med nedbør gjennom vekstsesongen, mottok Fylkesmannen kun 9 søknader om erstatning ved klimabetinget avlingssvikt i 2015.

Det er inngått avtale mellom Fylkesmannen i Hedmark og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag om bruk av kompetanse innen reindrift i behandlingen av arealplansaker som berører tamreinområder. Fylkesmannen i Hedmark har i 2015 avholdt dialogmøte med Svahken Sijte (Elgå reinbeitedistrikt), der tap til rovvilt, arealbrukskonflikter og bedre utnyttning av utmarksressursene var tema.

22.1 Bruk av landbruksarealer

Ifølge søknad om produksjonstilskudd ble det sluppet ca 20300 storfe, 111000 sau/lam, 2100 geiter og 630 hester på utmarksbeite i Hedmark i 2015. Det er en svak nedgang i antall storfe, geit og hest på utmarksbeite og en liten økning i antall sau. Til sammen høstes det fôr i utmarka gjennom beiting til en verdi av ca kr 50 mill. årlig.

Gjennom ordningen "Organisert beitebruk" er det rapportert en tapsprosent for sau og lam på utmarksbeite på 6,3 % for fylket som helhet i 2015. Det er imidlertid svært store variasjoner mellom beitelag, og tapene varierer mellom 0 og 16 % på beitelagsnivå.

Hedmark har store utmarksbeiteressurser, og Fylkesmann har gjennom flere år arbeidet systematisk med å legge til rette for økt bruk av utmarksbeite. Bruk av utmarka som ressurs er en forutsetning for å kunne øke produksjonen av mjølk og kjøtt i Hedmark. Fylkesmannen har initierert og støttet opp om vegetasjonskartlegging av viktige beiteområder, utarbeidelse av beitebruksplaner, endret organisering av beitebruken og tilrettelegging for økt bruk av utmarksbeitene, særlig i forhold til storfe. NIBIO (Skog og landskap) vil etter oppdrag fra Fylkesmannen i Hedmark utarbeide en oversikt over utmarksbeiteressursene i fylket. Oversikten vil foreligge i 2016.

Hedmark opplever årligvis store tap av beitedyr til rovvilt, men tapene har gått ned de siste årene og trenden har fortsatt i 2015. Antall dyr krevd erstattet som tapt til rovvilt i 2015, var det laveste siden begynnelsen på 90-tallet. Totalt ble 4.438 sauer krevd erstattet som tapt til rovvilt. Det er over tid gjennomført en rekke ulike tilpasninger i saueholdet. I enkelte områder er utnyttelsen av utmarksressursene betydelig mindre enn tidligere, og også falt helt bort i noen. I 2015 var det ca 111000 sau på utmarksbeite i Hedmark, en økning på 2000 dyr fra året før. Det brukes store ressurser på forebyggende tiltak gjennom beitesesongen. Sammen med skadefelling har dette bidratt til å redusere tapene til fredet rovvilt.

Rovvilt utgjør en hovedutfordring i forhold til optimal utnyttelse av beiteressursene i fylket. I tillegg til rovvilt ser vi utfordringer knyttet til endret bruk av utmarksbeitet, færre beitebrukere, større besetninger og endret organisering av beitelag.

Fylkesmannen har fokus på å se midler til forebyggende tiltak (FKT) og investeringsmidler (organisert beitebruk) i sammenheng. Det er særlig lagt vekt på samordning av tilskudd til elektronisk overvåking. Det ble i 2015 arrangert beitekonferanse for brukere, faglag og kommuner. Fylkesmannen jobber tverrfaglig miljø/landbruk for bedre samordning av midler og gjensidig informasjonsflyt, og ser dette som en forutsetning for å lykkes med økt bruk av utmarksressursene i fylket. Fylkesmannens landbruksavdeling inngår i sekretariatet for den regionale rovviltneimnda, og deltar i ordinær saksbehandling innenfor rovviltområdet (forebyggende tiltak og erstatningsoppgjør). I møter med næring og kommuner, der rovvilt/beitebruk er tema, er alltid både miljøvern- og landbruksavdelingen representert.

Regionalt kartsamarbeid

Fylkesmannen deltar på alle relevante arenaer der landbrukets kartbehov er tema. Vi bidrar med innspill til aktuelle prosesser, og informasjon videre der dette er påkrevd. I den sammenheng vises til organiseringen av kartsamarbeidet i fylket, beskrevet i Geodataplanen for Hedmark og Oppland. Fylkesmannen har også bred kontakt med lokale og nasjonale etater og institutter. Ved aktiv deltagelse i disse fora løses de utfordringene landbruket har knyttet til samarbeid om kart og geodata. Sammen med Kartverket og NIBIO har Fylkesmannen gjennom en årrekke hatt AR5-ajourføring på agendaen. Vi ser nå at kvaliteten på data levert fra kommunene blir stadig bedre. I 2015 har alle alle kommunene har fått kurstilbud, hvorav fire kommuner har fått separat oppfølging med bistand fra NIBIO. Summen av tiltakene gjør at utfordringene med ajourholdet pr idag er få.

Tapstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2015	2014
FMHE	35560	61367	87	3,16	8,14	6,31	6,9
Sum	35560	61367	87	0	0	0	

22.2 Eiendomspolitikk

Fylkesmannen erfarer at det i saker innenfor eiendomslovgivningen er stor variasjon mellom kommunene når det gjelder kompetanse og kvalitet i saksbehandlingen. På politisk nivå registreres generelt liten kjennskap til landbrukslovene, noe som ofte gir seg utslag i mangelfull begrunnelse av vedtak som avviker fra administrasjonens innstilling. Samlet sett er det et betydelig behov for veiledning overfor kommunene. Fylkesmannen gjennomfører kursing av nytilsatte og tilbyr opplæring av politikere. Fylkesmannen gjennomførte fire regionale samlinger med bl.a. eiendomslovgivning som tema, og med tilsammen 150 deltagere, hovedsaklig kommunepolitikere.

Fylkesmannen påla i 2015 tre nye kommuner å rapportere inn alle avgjørelser etter jordlovens §§ 9 og 12 og konsesjonsloven. Denne kontrollen av kommunen følges opp med at kommunen inviteres til et innledende og et avsluttende møte der forvaltningspraksisen gjennomgås. Det må fortsatt påregnes et ikke ubetydelig ressursbehov i forhold til denne ordningen og øvrig juridisk veiledning overfor kommunene.

Saker behandlet etter jord-, odels- og konsesjonslov er innrapportert på eget skjema til Landbruksdirektoratet.

22.3 Forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak og kontroll

Erfaring knyttet til Fylkesmannens og kommunenes forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak

Fylkesmannen har over tid arbeidet målrettet og systematisk med forvaltningskontroller og veiledning overfor kommunene. Dette har hatt positiv effekt på kvaliteten i kommunenes forvaltning. Økt og systematisk oppfølging av kommunene, har også bidratt til å styrke den lokale forvaltningen i arbeidet med oppfølging av søknader med avvik.

Fylkesmannen har i 2015 hatt et særlig fokus på å få kommunene til å vurdere kravet til vanlig jordbruksproduksjon, spesielt i foretak med husdyr. Alle kommuner ble bedt om å gå gjennom samtlige søknader som var varselmeldt på feillistene, og sende kopi av sine vurderinger til Fylkesmannen. Vi mottok tilbakemelding fra 19 av 22 kommuner. 176 foretak ble vurdert, herav 17 med mjølkeproduksjon (ku), 2 med geitemjølkeproduksjon og 157 med sau. Tilskudd ble avslått hos ett foretak med mjølkeproduksjon, og for 11 foretak med sau.

I 2015 fikk Fylkesmannen oversendt ca. 60 saker fra Mattilsynet for brudd på dyrevelferdsbestemmelser. Fylkesmannen har fulgt opp kommunene for å få de til å vurdere evt. avkorting i produksjonstilskuddet. Tilskuddet ble avkortet hos i alt 18 foretak med i alt kr 480.000. I to av disse sakene har Fylkesmannen overprøvd kommunen.

Fylkesmannen har også i 2015 hatt fokus på å få kommunene til å følge opp og vurdere avkorting i tilskudd der det er avvik mellom søknadsdata og kontrolldata (PT-4100). Det ble avkortet i alt kr 428.000 pga. feil opplysninger fordelt på 48 saker.

Kommunene har i flere år etterspurt tilgang til Husdyrregisteret. Fylkesmannen har tatt initiativ til et samarbeid med Mattilsynet for å få produsert lister til hjelp for kommunene til stikkprøvekontroll. De første listene er klare til bruk for kommunene i Hedmark for søknadsrunden i januar 2016.

Erstatningsordningene i landbruket

Til tross for store utfordringer med nedbør gjennom vekstsesongen, ble det oppnådd gode avlinger i Hedmark. Fylkesmannen har mottatt kun 9 søknader om erstatning ved klimabetinget avlingssvikt i 2015, hvorav 7 på korn og 2 på honning. Det er mange år siden det har vært så få søknader om erstatning ved avlingssvikt.

Ett foretak har gjennomført sanering av plantesjukdommen lys ringrøte i potet etter pålegg fra Mattilsynet. Ett foretak har sanert 2 ganger for MRSA i slaktegrisproduksjon.

Behandling av søknader om erstatning og tilskudd ved klimabetingede skader i plante- og honningproduksjon

Det er behandlet 7 søknader om erstatning ved klimabetingede skader i plante- og honningproduksjon. Alle på korn gjaldt vekstsesongen 2014, mens søknaden på potet gjaldt 2013.

- Korn 6 hvorav 4 innvilget
- Potet 1 avvist pga. oversittelse av søknadsfristen

Behandling av søknader om erstatning etter offentlige pålegg og restriksjoner i plante-, honning- og husdyrproduksjon

Det er behandlet 3 søknader om erstatning etter offentlig pålegg om sanering av MRSA i svineproduksjon, hvorav en ble avvist pga. oversittelse av søknadsfristen.

Det er behandlet en søknad om erstatning etter pålegg om sanering av infeksøs bronkitt hos høner. Saken ble avvist pga. manglende dokumentasjon.

Erfaringer fra kontroll etter husdyrkonsesjonsregelverket i 2015

I 2015 har Fylkesmannen gjennomført kontroll for årene 2013 og 2014 samlet. Det er ikke utstedt nye krav om standardisert erstatning i 2015. Dette skyldes flere forhold:

- De fleste innretter seg etter regelverket, men benytter seg samtidig av fleksibiliteten i regelverket som gjør det mulig å produsere inntil 15 % over grensen et år mot en tilsvarende reduksjon det påfølgende året.
- Konsesjonsgrensen for slaktekylling økte fra 120.000 til 140.000 i perioden som kontrollen ble gjennomført. Dette kombinert med en nedgang i kyllingsalget har ført til at produsentenes kontrakter med slakteriene gjør at få har hatt anledning å produsere opp mot konsesjonsgrensen.
- Fylkesmannen har i senere år sendt brev til produsenter med produksjon over konsesjonsgrensen med anbefaling om redusert produksjon i det nye året, dersom de ønsker å unngå krav om standardisert erstatning. Dette har ført til at produsenter som ikke var klar over overproduksjon i sitt foretak har blitt oppmerksom på dette, og har hatt mulighet til å redusere produksjonen det påfølgende året.
- Rugeeggprodusentene har ikke blitt kontrollert i 2015 på grunn av at Landbruksdirektoratet har jobbet med avklaring om hvor gammel en høne skal være for å konsesjonesregnes.

Kontrollen har blitt gjennomført i form av maskinell kontroll.

Status fra kontroll etter husdyrkonsesjonsregelverket for 2013-2014

- Antall foretak i fylket; slaktekylling: 136, svin: 357, verpehøns: 167 og kalkun: 10
- Antall foretak kontrollert mot LIB/PT; slaktekylling: 136, svin: 320, verpehøns: 167 og kalkun: 5

- Antall foretak som skal følges opp i 2016 etter kontroll av 2014; slaktekylling: 2, slaktegris: 9 og kalkun: 1
- Det har ikke blitt foretatt stedlige kontroller eller foretatt kontroll etter mistanke om ulovlig driftssamarbeid i 2015. Dette skyldes at kapasiteten er bundet opp i en omfattende sak etter stedlig kontroll i 2013/2014.
- Det er ikke ilagt standardiserte erstatninger som en følge av kontrollen i 2015, men det er blitt innkrevd standardisert erstatning i 2015 med bakgrunn i kontrollen i 2014.

Vi opplever at et lite presist regelverk og rapporter som ikke samsvarer med regelverket, gjør det utfordrende å gjennomføre kontrollen. Flere produsenter gir tilbakemeldinger om at det er krevende å forstå regelverket. Dette gjelder særlig i svineproduksjonen hvor definisjonene er upresise og vanskelig lar seg kontrollere. Mer presist, så gjelder dette særlig to punkter:

- Definisjonen av hva som er slaktegris, og manglende samsvar mellom definisjonen og hvilke dyr som kommer opp i rapportene for kontroll.
- Kombinertbesetninger i svineproduksjon er krevende å kontrollere. Det er behov for en nærmere presisering av hvordan regelverket skal tolkes.

Fylkesmannen har ingen saker som er vurdert anmeldt eller ble anmeldt i 2015.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2015 - antall

Klagebehandling

Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
3	11	2	2	0	3

Dispensasjonssøknader

Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
2	0	2	0	0	2	13	0	2

Fylkesmannens kontroll av landbruksvirksomheten i 2015

1. Hvor mye ressurser er avsatt til kontroll?

Årsverk: 1,2
 Antall personer: 14

2. Gjennomførte kontroller av kommunenes landbruksforvaltning(forvaltningskontroller)

Kommune:	Elverum kommune
Orninger/omfang:	Rapportering når det gjelder avgjørelser etter jordlovens §§ 9 og 12 og konsesjonsloven
Registrerte avvik:	Ett avvik
Oppfølging av avvik:	Fylkesmannen omgjorde en av delingssakene
Kommune:	Elverum kommune
Orninger/omfang:	Tilskudd til generelle miljøtiltak i jordbruket, 5% kontroll inkludert kontroll av miljøkrav
Registrerte avvik:	Ingen vesentlige
Oppfølging av avvik:	Bør utarbeide sjekklister til bruk ved kontroll
Kommune:	Engerdal kommune
Orninger/omfang:	Skogfond- og rentemiddelregnskap (i samarbeid med ekstern revisor)
	Gjennomfører for lite stikkprøvekontroller av

Registrerte avvik:	skogfondbilag. Mangler også tilfredsstillende rutiner for dokumentasjon av gjennomførte kontroller.
Oppfølging av avvik:	Kommunen ble anmodet om innskjerping av rutiner. Avviket gjelder for øvrig flere kommuner i Hedmark, og Fylkesmannen vil derfor bidra til å finne gode rutiner for stikkprøvekontroller, både når det gjelder utplukk, gjennomføring og dokumentasjon. Dette arbeidet følges opp av Fylkesmannen i 2016.
Kommune:	Grue kommune
Orninger/omfang:	Skogfond- og rentemiddelregnskap (i samarbeid med ekstern revisor)
Registrerte avvik:	Mangler tilfredsstillende rutiner for dokumentasjon av de stikkprøvekontroller som kommunen har gjennomført.
Oppfølging av avvik:	Kommunen ble anmodet om innskjerping av rutiner. Avviket gjelder for øvrig flere kommuner i Hedmark, og Fylkesmannen vil derfor bidra til å finne gode rutiner for stikkprøvekontroller, både når det gjelder utplukk, gjennomføring og dokumentasjon. Dette arbeidet følges opp av Fylkesmannen i 2016.
Kommune:	Kongsvinger kommune
Orninger/omfang:	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)
Registrerte avvik:	Ingen vesentlige avvik.
Oppfølging av avvik:	
Kommune:	Os kommune
Orninger/omfang:	Rapportering når det gjelder avgjørelser etter jordlovens §§ 9 og 12 og konsesjonsloven
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	
Kommune:	Os kommune
Orninger/omfang:	Tilskudd til generelle miljøtiltak i jordbruket, 5% kontroll inkludert kontroll av miljøkrav
Registrerte avvik:	Ett avvik.
Oppfølging av avvik:	Følge opp kommunens kontroll av miljøkrav
Kommune:	Rendalen kommune
Orninger/omfang:	Rapportering når det gjelder avgjørelser etter jordlovens §§ 9 og 12 og konsesjonsloven
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	
Kommune:	Rendalen kommune
Orninger/omfang:	Tilskudd til avløsning ved sykdom
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	
Kommune:	Rendalen kommune

Orninger/omfang:	Skogfond- og rentemiddelregnskap (i samarbeid med ekstern revisor)
Registrerte avvik:	Gjennomfører for lite stikkprøvekontroller av skogfondbilag. Mangler også tilfredsstillende rutiner for dokumentasjon av gjennomførte kontroller.
Oppfølging av avvik:	Kommunen ble anmodet om innskjerping av rutiner. Avviket gjelder for øvrig flere kommuner i Hedmark, og Fylkesmannen vil derfor bidra til å finne gode rutiner for stikkprøvekontroller, både når det gjelder utplukk, gjennomføring og dokumentasjon. Dette arbeidet følges opp av Fylkesmannen i 2016.

Kommune:	Stor-Elvdal kommune
Orninger/omfang:	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)
Registrerte avvik:	Store avvik i kontrollrutinene.
Oppfølging av avvik:	Kommunen bedt om å følge opp avviket, samt å rapportere videre til Fylkesmannen om hvilke tiltak som er iverksatt.

Kommune:	Våler kommune
Orninger/omfang:	Skogfond- og rentemiddelregnskap (i samarbeid med ekstern revisor)
Registrerte avvik:	Ingen vesentlige.
Oppfølging av avvik:	

Kommune:	Åmot kommune
Orninger/omfang:	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)
Registrerte avvik:	Ingen vesentlige avvik.
Oppfølging av avvik:	

Kommune:	Åsnes kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd, 5% kontroll inkludert kontroll av miljøkrav
Registrerte avvik:	Ikke avsluttet
Oppfølging av avvik:	

3. Gjennomførte foretakskontroller. Foretakene kan anonymiseres ved A, B, C etc.

Foretak:	A
Orninger/omfang:	Husdyrkonsesjonsregelverket
Hjemmel for kontroll:	Lov om regulering av svine- og fjørfeproduksjon §6
Registrerte avvik:	Ikke avslutter
Oppfølging av avvik:	

Foretak:	B
Orninger/omfang:	Husdyrkonsesjonsregelverket
Hjemmel for kontroll:	Lov om regulering av svine- og fjørfeproduksjon §6
Registrerte avvik:	Ikke avsluttet
Oppfølging av avvik:	

Foretak:	C
----------	----------

Orninger/omfang:	Husdyrkonsesjonsregelverket
Hjemmel for kontroll:	Lov om regulering av svine- og fjørfeproduksjon §6
Registrerte avvik:	Ikke avsluttet
Oppfølging av avvik:	
Foretak:	D
Orninger/omfang:	Husdyrkonsesjonsregelverket
Hjemmel for kontroll:	Lov om regulering av svine- og fjørfeproduksjon §6
Registrerte avvik:	Ikke avsluttet
Oppfølging av avvik:	
Foretak:	E
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd og avløsertilskudd - driftsfellesskap
Hjemmel for kontroll:	Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket §10
Registrerte avvik:	Ikke avsluttet
Oppfølging av avvik:	
Foretak:	F
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd og avløsertilskudd - driftsfellesskap
Hjemmel for kontroll:	Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket §10
Registrerte avvik:	Ikke avsluttet
Oppfølging av avvik:	
Foretak:	G
Orninger/omfang:	Fylkesmannen er skogoppsyn for kommuneskogene. Kontroll av foryngelse og miljøhensyn ifm avvirkning
Hjemmel for kontroll:	Lov om skog bruk § 3
Registrerte avvik:	Kjøreskader som må utbedres.
Oppfølging av avvik:	Skogeier pålagt å utbedre skadene.
Foretak:	H
Orninger/omfang:	Fylkesmannen er skogoppsyn for kommuneskogene. Kontroll av foryngelse og miljøhensyn ifm avvirkning
Hjemmel for kontroll:	Lov om skogbruk § 3
Registrerte avvik:	Kjøreskader som må utbedres.
Oppfølging av avvik:	Skogeier pålagt å utbedre skadene.
Foretak:	I
Orninger/omfang:	Fylkesmannen er skogoppsyn for kommuneskogene. Kontroll av skogsbilvegbygging (tilskudd)
Hjemmel for kontroll:	Lov om skog bruk § 3
Registrerte avvik:	Ingen avvik.

Oppfølging av avvik:	
Foretak:	J
Orninger/omfang:	Fylkesmannen er skogoppsyn for kommuneskogene. Kontroll av skogsbilvegbygging (tilskudd)
Hjemmel for kontroll:	Lov om skog bruk § 3
Registrerte avvik:	Ingen avvik.
Oppfølging av avvik:	
Foretak:	K
Orninger/omfang:	Fylkesmannen er skogoppsyn for kommuneskogene. Kontroll av skogsbilvegbygging (tilskudd)
Hjemmel for kontroll:	Lov om skog bruk § 3
Registrerte avvik:	Ingen avvik.
Oppfølging av avvik:	
Foretak:	L
Orninger/omfang:	Fylkesmannen er skogoppsyn for kommuneskogene. Kontroll av skogsbilvegbygging (tilskudd)
Hjemmel for kontroll:	Lov om skog bruk § 3
Registrerte avvik:	Ingen avvik.
Oppfølging av avvik:	
Foretak:	M
Orninger/omfang:	Fylkesmannen er skogoppsyn for kommuneskogene Kontroll av skogsbilvegbygging (tilskudd)
Hjemmel for kontroll:	Lov om skog bruk § 3
Registrerte avvik:	Ingen avvik
Oppfølging av avvik:	
Foretak:	N
Orninger/omfang:	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket
Hjemmel for kontroll:	NMSK-forskriftens § 12
Registrerte avvik:	Avvik i henhold til miljøavtale mellom skogeier og kommunen.
Oppfølging av avvik:	Fylkesmannen har bedt kommunen følge opp saken i henhold til den avtalen som er inngått.
Foretak:	O
Orninger/omfang:	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket
Hjemmel for kontroll:	NMSK-forskriftens § 12
Registrerte avvik:	Ingen avvik
Oppfølging av avvik:	
Foretak:	P

Orninger/omfang:	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket
Hjemmel for kontroll:	NMSK-forskriftens § 12
Registrerte avvik:	Ingen avvik
Oppfølging av avvik:	
Foretak:	R
Orninger/omfang:	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket
Hjemmel for kontroll:	NMSK-forskriftens § 12
Registrerte avvik:	Ingen avvik
Oppfølging av avvik:	
Foretak:	Q
Orninger/omfang:	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket
Hjemmel for kontroll:	NMSK-forskriftens § 12
Registrerte avvik:	Ingen avvik
Oppfølging av avvik:	

4. Andre kommentarer/ innspill:

Et særlig prioritert område for Fylkesmannens landbruksavdeling er kontrollarbeidet. Fokuset mot kommunene er veiledning, oppfølging av den daglige saksbehandling og forvaltningskontroll med stedlig besøk. Over tid har kommunene forbedret sin forvaltning, og de har fått bedre forståelse av rollen som kontrollmyndighet. Foretakskontroll angående driftssamarbeid er svært ressurskrevende og stiller store krav til kompetanse og kapasitet hos Fylkesmannen. Fylkesmannen har noen avvik i antall kontroller mot kontrollplanen for 2015. Dette skyldes kapasitet og omprioritering av arbeidsoppgaver.

22.4 Ei livskraftig reindrift

Det er inngått avtale mellom Fylkesmannen i Hedmark og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag om bruk av kompetanse innen reindrift i behandlingen av arealplansaker. I tråd med avtalen er det etablert rutiner for å holde reindriftsfaglig ansvarlig hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag informert om igangsatte plansaker i Hedmark, og rutiner for når Fylkesmannen i Hedmark skal ta kontakt for reindriftsfaglig bistand.

Fylkesmannen har avholdt dialogmøte med Svahken Sijte (Elgå reinbeitedistrikt). Reindriftsnæringen rapporterer at det er særlig på følgende områder reindriftsnæringen har utfordringer:

- Tap av rein til rovvilt, særlig økt forekomst av ulv i reinbeiteområdene
- Konflikter knyttet til arealbruk; i forhold til reiseliv, jordbruk m.m.
- Rekruttering og produksjon; En mer positiv utvikling i reindriftsnæringa krever at det startes en prosess med å tilrettelegge for en bedre utnytting av tilgjengelige utmarksbeiteressurser.

Det har i 2015 vært økende konflikter knyttet til at rein fra Fæmund sijte beiter utenfor reinbeitedistriktets grenser. Fylkesmannen i Hedmark og Sør-Trøndelag har en løpende dialog om situasjonen, og det er iverksatt tiltak fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag som ansvarlig reindriftsmyndighet.

Resultatområde 23 Økt verdiskaping

I tråd med vedtatte mål har Fylkesmannen gjennom innretning av strategier, arbeidsformer og egne ressurser prioritert opp innsatsen rettet mot økt produksjon og verdiskaping i det tradisjonelle landbruket. Samtidig har et godt og tett samarbeid med øvrige regionale utviklingsaktører gitt rom for å styrke og innta en mer offensiv rolle i utviklingen av landbruksbasert vare- og tjenesterproduksjon i Hedmark. RBU utgjør det strategiske grunnlaget for å spisse og målrette innsatsen i forhold til de ulike regioners behov, muligheter og potensial.

Fylkesmannen legger stor vekt på samarbeidet i det regionale partnerskapet og med andre kompetansesentre i vårt arbeid med næringsutvikling i og i tilknytning til landbruket. Dette gjelder både i forhold til utviklingen i det tradisjonelle landbruket så vel som innen ulike satsinger innen bygdenæringene. På samme måte brukes den felles skog- og trestrategien for Hedmark og Oppland til å sikre en bedre koordinering og målretting, og derved styrking av den samlede offentlige regionale innsatsen mot skognæringa.

Pågangen etter de bedriftsrettede BU-midlene i Hedmark er fortsatt stor. Midlene var fullt disponert allerede ved søknadsfristens utløp 1. februar 2015. For 2016 er signalet at etterspørselen ytterligere har økt. Tilsvarende har etterspørselen etter Fylkesmannens utrednings- og tilretteleggingsmidler tatt seg betydelig opp i de senere år, og med en rekordstor søkning i 2015. I sum vitner dette om stor investeringslyst og -vilje i Hedmarkslandbruket, både innen tradisjonelt landbruk og andre landbruksbaserte næringer.

I skogbruket fortsatte den positive utviklingen i 2015 med gjennomgående høy aktivitet. Samlet avvirkning var på rundt 3 mill. m³, dvs på samme nivå som i de senere år. Dette er historisk høyt. Førstehåndsverdien på tommeret passerte kr 1 mrd. for andre år på rad. Dette gir grunnlag for en betydelig verdiskaping gjennom vår store tremekaniske industri. Samtidig har eksporten av massevirke til Karlstadindustrien økt betydelig etter bortfallet av tilsvarende nasjonal industrikapasitet.

Skogfondregnskapet viser et høyt aktivitets- og investeringsnivå. Omløpshastigheten på skogfondmidlene er fortsatt høy, og på samme nivå som tidligere. Det er en betydelig økt interesse og vilje til å investere i infrastruktur/skogsbilveger. Den positive trenden innen skogkultur fortsetter, med stor økning særlig innen planteaktivitet og markberedning. En hovedutfordring blir å følge opp og videreutvikle det høye aktivitetsnivået, hvor arbeidskraftsituasjon, kompetanse og behovskartlegging er viktige faktorer.

Fylkesmannen i Hedmark har en sentral rolle i flere FoU-prosjekter, og er involvert i flere lokale og regionale initiativer for å utløse mer aktivitet i samarbeid med både kommunene og næringa. Fylkesmannen bruker fortsatt mye ressurser på rekruttering og omdømmebygging gjennom "Velg skog" og Skogselskapet i Hedmark, og ser nå at rekrutteringen til skogutdanningene viser en klar positiv utvikling.

Gjennom det regionale partnerskapet er Fylkesmannen også engasjert i arbeidet med å utvikle en regional bioøkonomistrategi for Hedmark og Oppland, med ambisjon om å gjøre Innlandet til en nasjonalt ledende bioøkonomiregion.

23.1 Næringsutvikling innen jordbruk og bygdenæringer

Hovedmålet i RBU er at "Hedmark skal ha et livskraftig og attraktivt landbruk av høy kvalitet som bidrar til vekst og utvikling i hele fylket". Hovedmålet i RNP er at "Matproduksjonen i Hedmark skal øke med minst 20 % innen 2030" og at Hedmark skal få "Flere lønnsomme bedrifter innen bygdenæringer". Hovedstrategiene for å nå målene er å:

- Satse på det tradisjonelle landbruket og den aktive bonden
- Opprettholde og øke volumproduksjonen
- Styrke og utvikle flere lønnsomme bygdenæringer
- Stimulere til investeringslyst, kompetanseheving og rekruttering
- Aktivt, variert og bærekraftig landbruk i hele fylket

Forvaltning av de fylkesvise BU-midlene

Fylkesmannen har utarbeidet oppdragsbrev og avholdt ett formelt dialogmøte med Innovasjon Norge Hedmark i 2015. Det er en tett og god dialog mellom FM og IN i det løpende arbeidet.

Innen tradisjonelt landbruk ble det i 2015 innvilget totalt 84 søknader om investeringstilskudd. Midlene måtte prioriteres strengt da søknadsomfanget langt overgikk tildelt ramme, samtidig som det er ønskelig å bruke midlene slik at flest mulig gode prosjekter blir realisert. Totalt ble det fordelt kr 27,4 mill til investeringer innen tradisjonelt jord- og hagebruk og kr 8,8 mill til utviklingstiltak/nye næringer, til sammen kr 36 mill. Over bioenergiprogrammet ble det bevilget kr 5,8 mill, mens det ble innvilget rentestøtte for til sammen kr 110 mill.

For utrednings- og tilretteleggingsmidlene har det i 2015 vært spesielt fokus på prosjekter som støtter opp under primærproduksjonen innen både jord- og skogbruk, samt satsinga på lokalmat og grønt reiseliv. Det er innvilget i alt 26 prosjektsøknader i tillegg til enkeltøknader knyttet til mobilisering og oppfølging av utvalgte satsingsområder innen RBU.

Fylkesmannen har bevilget kr 450.000 av de regionale BU-midlene til oppfølging av tiltak i.h.t. «Handlingsplanen for økologisk landbruk i Hedmark og Oppland». Midlene er disponert i nært samarbeid med Fylkesmannen i Oppland. Innen økologiske landbruk er det innvilget i alt 14 søknader.

Totalt ble det innvilget kr 7,2 mill i tilskudd fra utrednings- og tilretteleggingsmidlene, dvs. langt over tildelt ramme på kr 4,7 mill for 2015. Etterspørselen etter utrednings- og tilretteleggingsmidlene har økt jevnt i de senere år, men med en rekordstor søkning i 2015. Økningen kan for en stor del knyttes til aktiviteter utløst av prosjekter, satsinger og tiltak Fylkesmannen selv har initiert. Det vises for øvrig til egen rapport for en nærmere beskrivelse av bruken av BU-midler 2015.

Tiltak for økt satsing innen landbruksbasert vare- og tjenesteproduksjon

Fylkesmannens arbeid med landbruksbasert vare- og tjenesteproduksjon er basert på prioriteringer og målsettinger nedfelt i det Regionale Næringsprogrammet (RNP), som igjen har en god forankring lokalt og regionalt.

Fylkesmannen har god dialog med Hedmark Bondelag, Hedmark Bonde- og Småbrukarlag og IN i arbeidet med næringsutvikling. Videre samarbeides det med fylkeskommunen og IN om bl.a. nettverkssamlinger for næringsutviklingsaktører. Disse samlingene er rettet mot alle som arbeider med næringsutvikling i fylket; kommuner, næringshager, kunnskapspark og forskningsmiljø. Landbruk og øvrig næringsliv inviteres på lik linje, noe som også gjenspeiler at landbruket og ressursene det disponerer er sentralt også i mye av det øvrige næringsutviklingsarbeidet som skjer i fylket.

Lokalmat

Målet for Fylkesmannens satsing på lokalmat i Hedmark er å bidra til økt verdiskaping regionalt gjennom å rekruttere flere lokalmatprodusenter, øke kompetansen hos eksisterende tilbydere og bidra til muligheter for enda bedre markedstilgang. I samsvar med Utviklingsprogrammet og regionale prioriteringer, har vi også lagt økende vekt på å koble mat- og reiselivsprodusenter. For 2015 kan spesielt følgende tiltak fremheves:

- Etter initiativ fra Fylkesmannen, men i tett samarbeid med andre lokale og regionale utviklingsaktører, er det under etablering et lokalmatnettverk i Hamarregionen. Det er i 2015 gjennomført 3 møtekvelder, med ca 20 deltagere hver gang. Tilbakemeldingen er at produsentene ønsker denne type møteplasser for erfaringsutveksling, kompetanse og nettverksbygging, samtidig som de er opptatt av potensialet for samarbeid om felles distribusjon og markedsføring. Prosjektet ledes av Hamarregionen utvikling, og er finansiert av forprosjektmidler gjennom Utviklingsprogrammet.
- Formidling av kurs og besøksordning fra Nofima mat og Matmerk. Det er gjennomført 2 kurs for produsentene i 2015, h.h.v. kurs i nye regler for merking av produkter (Nofima) og kurs i priskalkyler og økonomistyring (Matmerk). God deltagelse.
- Deltagelse på IGW 2015. Søndre del av Hedmark deltok på Grüne Woche som en del av Osloregionen for første gang. Fylkesmannen har koordinert arbeidet regionalt, og deltatt i den sentrale arbeidsgruppen. Deltagelsen i IGW har gitt stor synlighet i lokal presse. Deltagelsen har også styrket det regionale partnerskapet på området og også samarbeidet med destinasjonsselskapene. Det er stor interesse og engasjement fra bedriftene om å få delta på IGW.
- Fylkesmannen har deltatt i styringsgruppen for "Midt i matfattet" (Mat- og landbruksfestival i Vikingskipet), samt bidratt med finansiering. Dette er den største messen innenfor mat og landbruk i Innlandet, og har bidratt positivt til økt synlighet av hele verdikjeden.
- Fylkesmannen gjennomførte konkurransen «Gylne måltidsøyeblikk». I alt 9 sykehjem deltok. Oppdraget medførte en rekke oppslag i lokal presse, og stort engasjement i mange kommuner og sykehjem.

Landbruksbasert reiseliv

Fylkesmannens arbeid med landbruksbasert reiseliv er i høy grad koblet mot satsingen på lokalmat, og den regionale satsingen basert på Plan for opplevelsesnæringene i Hedmark. Målet for satsingen er (1) Økt verdiskaping og produktivitet i reiselivet, (2) Flere helårsarbeidsplasser og (3) Flere unike og kvalitativt gode opplevelser som tiltrekker seg gjester med høy betalingsvilje.

Fylkesmannen deltar i partnerskap for opplevelsesnæringen i Hedmark. Partnerskapet utgjøres av fylkeskommunen, Fylkesmannen, Innovasjon Norge, Statens vegvesen, NHO Reiseliv og regionrådene i Hedmark. Partnerskapet har inngått avtale frem til 2017. Avtalen forplikter partene til å følge opp og legge "Regional plan for opplevelsesnæringen i Hedmark 2012-2017" til grunn for prioriteringer knyttet til opplevelsesnæringene. For 2015 kan spesielt følgende tiltak fremheves:

- Temabasert reiseliv. Et treårig prosjekt utviklet i samarbeid med IN og FK. Målet er å utvikle flere temabaserte kommersielle reiselivspakker innenfor sykkel, ski, vandring og fiske. Fylkesmannen deltar i arbeids- og styringsgruppe.
- Initiert forprosjekt «Grenseløs besøksstrategi Fulufjellet», sammen med Länsstyrelsen i Dalarna. Forprosjektet skal klarlegge om det er grunnlag for å utarbeide en grenseregional besøksstrategi for Fulufjellet nasjonalpark og dets randsoner på norsk og svensk side.

- Synliggjøring av Utviklingsprogrammet i partnerskapet og overfor nettverkene/bedriftene.
- NTW (Norwegian Travel Workshop). Arrangert på Hamar april 2015. Fylkesmannen bidro med finansiering for å synliggjøre lokalmat fra regionen samt de grønne reiselivsnettverkene i fylket.

Inn på tunet

Fylkesmannen har i 2015 utarbeidet «Handlingsplan for Inn på tunet i Hedmark 2015-2017». Handlingsplanen slår fast at Hedmark skal være et ledende IPT-fylke. Et sentralt mål er at tiltakene i handlingsplanen skal bidra til å heve kvaliteten og bedre tilbudet til fordel for både bruker og kjøper, og at IPT skal fremstå som et attraktivt og konkurransedyktig tjenestetilbud. Ambisjonen er at alle kommuner i Hedmark i løpet av planperioden skal ha IPT som en del av sitt tjenestetilbud, og at Hedmark har minst 55 IPT-gårder innen 2018.

Handlingsplanen er utarbeidet i et samarbeid mellom Fylkesmannen, NAV, Innovasjon Norge, fylkeskommunen, KS, Løten kommune, Inn på tunet nettverket i Hedmark, Hedmark Bondelag, Hedmark Bonde- og småbrukarlag, Mental Helse og Høgskolen i Hedmark. Arbeidet med handlingsplanen har allerede ført til tettere samhandling på tvers av sektorene, noe som var en målsetning i seg selv. Handlingsplanen har også bidratt til en bredere forankring av IPT-arbeidet hos Fylkesmannen.

I samarbeid med "Inn på tunet nettverket i Hedmark" og Innovasjon Norge har Fylkesmannen avholdt to mobiliseringsmøter i 2015. Det har også vært møte med kommunene i Hamarregionen om oppfølging av handlingsplanen. Fylkesmannen har også trappet opp informasjonsarbeidet rundt Inn på tunet. Sammen med Innovasjon Norge delfinansierer Fylkesmannen en prosjektlederstilling (40 %) for IPT-nettverket i Hedmark, noe som har vært et viktig bidrag til å videreutvikle næringa i Hedmark.

I Hedmark var det 32 godkjente IPT-tilbydere ved utgangen av 2015, mot 29 ved utgangen av 2014. Ytterligere 10 er i en godkjenningssprosess.

Landbruksforvaltningen i kommunene og i Fylkesmannens landbruksavdeling

Dato	31.12.2014	31.12.2015
Årsverk i kommunal landbruksforvaltning:	67,1	68,9
Årsverk i fylkesmannens landbruksforvaltning:	24,4*	24,7 * (*Inkl. 0,7 GIS - koordinator)

Fjellandbruket

Fylkesmannen i Hedmark har sammen med Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Oppland utarbeidet en felles strategi for Fjellandbrukssatsingen i de fire fylkene. Hovedmålet er å styrke mjølk- og kjøttproduksjonen basert på grovfôr. I Hedmark er satsingen forankret i en styringsgruppe sammensatt av representanter fra berørte kommuner, faglagene, fylkeskommunen og Fylkesmannen. Fylkesmannen leder styringsgruppa.

Det er bevilget midler til følgende prosjekter og satsinger i fjellkommunene i Hedmark:

- Kompetanseprogram; grøfting og nydyrking
- Lønnsom produksjon av storfekjøtt
- Kompetanse og erfaringsutveksling mjølkeproduksjon (Fjøsaskoler)
- Økt grasproduksjon på innmarksbeiter
- Rekruttering til fjellandbruket
- Styrking av mjølk- og kjøttproduksjon i enkelte kommuner (kommunalt initiativ og forankring)

Av bevilgningen på kr 1 mill pr år pr fylke, er det videre avsatt kr 200.000 pr år til en felles pott for finansiering av forsknings- og utviklingstiltak på relevante områder for fjellandbruket. De fire fylkene har bevilget midler til følgende forskning- og utviklingsprosjekter (3-årige), som alle er igangsatt:

1. «Bedre agronomi i Fjellandbruket», NIBIO og NLR
2. «Kostnadseffektive og funksjonelle driftsbygninger for storfe», Veterinærinstituttet, NMBU, m.fl.
3. «Kvalitetsproduksjon av mandelpotet», NLR

I tillegg samarbeider Fjellandbrukssatsingen i Hedmark og i Tydal/Holtålen/Røros (Sør-Trøndelag) om felles tiltak knyttet til kompetanse og fagmøter. Fylkesmannen i Hedmark har også arrangert en rekke fagseminar med dagsaktuelle tema for landbruksnæringa i fjellkommunene, og med svært god oppslutning lokalt.

Fjellandbrukssatsingen er tatt godt imot lokalt, har en god lokal forankring og har etter Fylkesmannens vurdering vært et godt og effektivt tiltak for å bygge opp under en positiv utvikling i Fjellregionen. Spesielt vil vi fremholde at den har utløst flere større kommunalt forankrede mobiliseringsprosjekt, som erfaringsvis kan vise

til gode resultater.

Tiltak som er gjennomført for å styrke kommunens arbeid innenfor landbruks- og matområdet

Fylkesmannen har over tid hatt høyt fokus på oppfølging av kommunen som landbruksmyndighet og heving av kompetansen i førstelinja. Arbeidet er systematisert gjennom en egen handlingsplan for kommunrettede tiltak, og en egen plan for "Kurs og fagsamlinger" som oppdateres årlig ut fra en vurdering av utfordringer og kompetansebehov lokalt. Dyktige og bevisste kommuner er også en god investering i egen ressursbruk for Fylkesmannen.

Den landbrukspolitiske dialogen med kommunene gjennomføres både på administrativt og politisk nivå. Tema i dialogen er forventninger og ansvar for kommunene som landbruksmyndighet, og utvikling av mulige tiltak for å øke aktiviteten i landbruket basert på muligheter og potensial i egen kommune. Ut fra erfaringer fra forvaltningskontroller og tilbakemeldinger fra skognæringa, har Fylkesmannen i 2015 startet opp et arbeid med å utforme en egen handlingsplan for å bevisstgjøre og ruste opp kommunen som skogbruksmyndighet.

Det er i 2015 gjennomført til sammen 29 kurs og fagsamlinger på fylkes- eller regionnivå. I forbindelse med forvaltningskontrollene legges det også vekt på dialog og veiledning av kommunene, noe som er meget godt motatt.

Regionale og lokale tiltak i landbruket (kap. 1144 post 77)

I 2015 er dette kapitlet belastet med kun kr 50.177, fordelt med kr 33.479 i rene møtekostnader og kr 16.698 i transportkostnader knyttet til arrangementene.

I 2015 gjennomførte Fylkesmannen i alt 29 kurs og fagsamlinger med kommunene som primær målgruppe, og over et vidt fagfelt innen områdene jordbruk, skogbruk, rovvilt, plan og næringsutvikling. Kun enkelte av disse samlingene er belastet 1144,77. Underforbruket på 1144,77 i 2015 reflekterer derfor ikke et lavere aktivitetsnivå overfor kommunene som sådan, men at Fylkesmannen vil måtte legge om gjennomføringen og finansieringen av tiltakene for fremtiden. Noen flere større samlinger og lavere egenandel for kommunene blir antakelig modellen. I sum gir dette muligheter for Fylkesmannen til ytterligere å styrke den landbruksfaglige innsatsen overfor kommunene og regionene i Hedmark.

23.2 Skogbruk

Skog og trestrategi

Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2013-2016 eies av fylkesmennene og fylkeskommunene i Hedmark og Oppland. Formålet er å sikre en bedre koordinering og målretting, og derved styrking av den samlede offentlige regionale innsatsen mot skognæringa i Innlandet. Strategiens hovedmål er økt verdiskaping.

Strategien følges opp med årlige handlingsplaner i samarbeid med skog- og trenæringene og kommunene. Den er styrende for bruken av regionale virkemidler innen skog- og tresektoren i de to fylkene. Fylkesmannen har et særskilt ansvar for oppfølging av primærskogbruket i dette samarbeidet.

Tømmeromsetning

I 2015 ble det i Hedmark avvirket 2,94 millioner m³, på samme høye nivå som rekordavvirkningene de siste tre årene. Avvirkningen har for andre år på rad en førstehåndsverdi på over 1 milliard kroner. Året var preget av perioder med mye nedbør, men relativt gode tømmerpriser og stabile avsetningsmuligheter bidro til en jevn avvirkning gjennom hele året.

Skogfond

Investeringene i skogbruket i Hedmark ligger fortsatt på et høyt nivå. I 2015 ble det utbetalt 127 millioner kroner i skogfondmidler. Dette er 6 % mer enn i 2014, og hele 15 % over 2013. Innestående skogfond har likevel økt fra 268 til 285 millioner kroner. Dette viser at det er vilje og planer om fremtidige investeringer. Omløpshastigheten på skogfondsmidlene er på nivå med tidligere år, og holder seg jevnt på ca. 26 måneder. Fylkesmannen har god dialog med næring og forvaltning for å øke kunnskapen om skogfondsordningen.

Skogbruksplanlegging med miljøregistreringer

Aktiviteten innenfor skogbruksplanområdet har stabilisert seg på et lavere nivå enn for noen år tilbake, noe som har sammenheng med at alle fylkets kommuner har god dekning. Et nytt prosjekt ble igangsatt i 2015, og bestillingsprosess gjennomført. Selv om skogeierne i dette området har miljøregistreringer fra tidligere, er oppslutningen om ny miljøregistrering over 70 %. Det viser at skogeierne har behov for oppdaterte registreringer og planer. Fire prosjekter er levert og avsluttet i 2015, hvorav to som har vært kombinert med

I Hedmark har de aller fleste takstprosjektene blitt samkjørt med Geovekst. Framover vil Geovekst i større grad basere seg på bilder fra «Omløpsfotograferingsprogrammet». I 2015 ble det gitt klarsignal for oppstart av «Ny nasjonal høydemodell», dvs. en heldekkende laserskanning av bl.a. skogarealene.

Bilde- og laserdata er begge deler grunnlagsmateriale tilbydere av skogbruksplaner fritt kan benytte. Dette stiller større krav til koordinering og planlegging av takstprosjektene enn tidligere. For Hedmark er det estimert en spart kostnad på 3-3,5 mill. kroner dersom våre innspill til de nasjonale programmene blir ivare tatt og vi starter de prosjektene som er planlagt.

Miljøtiltak i skog

To skogeiere søkte og fikk innvilget miljøtilskudd i 2015. Samlet utbetaling var kr 61.918. Totalt ligger sju tiltaksenheter på i alt 44 daa til grunn. Samtlige tiltaksenheter var knyttet til miljøregistreringer i skog. Den totale verdien av tiltaksenheterne er beregnet til kr 222.192.

Rutinemessig ble et utvalg av eiendommer, som fikk tilskudd til miljøtiltak i skog i 2011, tatt ut til kontroll. Fem skogeiere med tilsammen 20 tiltaksenheter ble kontrollert. Det ble avdekket ett avvik i forbindelse med kontrollen. Vedkommende skogeier er varslet, og kommunen er bedt om å iverksette tiltak for å lukke avviket.

Skogsveier

Aktiviteten knyttet til skogsveger er i vekst i tråd med både lokale og nasjonale målsettinger. Større fellesprosjekter og hovedveger har også vist en positiv utvikling. I tillegg har Fylkesmannen hatt fokus på punktutbedringer knyttet til bruer og snuplasser, som et viktig supplement til ombygging.

Det ble i 2015 gitt tilsagn til i alt 99 prosjekter. Tilsagnsbeløpet til disse utgjorde samlet 12,85 millioner kroner fordelt på 12 millioner kroner over LUF og 0,85 millioner i statstilskudd. Det ble totalt ferdigstilt 104 anlegg i 2015, mot 44 i 2014. I dette inngår også punktutbedringer.

I Hedmark er skogsbilvegnettet godt utbygd. Hovedutfordringen er vedlikehold og ombygging. Aktiviteten over skogfond viser en svak nedgang på nybygging, en betydelig økning på ombygging og en svak nedgang på vedlikehold. Det er 3 kommuner som skiller seg ut med stor aktivitet over tid, i hovedsak pga. god kompetanse og satsing i kommunene. Fylkesmannen deltar i flere aktivitets- og FoU-prosjekter knyttet til veg og driftsteknikk, bl.a. sporløs kjøring for å redusere terrengskader.

Skogkultur

Planteaktiviteten øker fortsatt, både i areal og antall planter, og nærmer seg skogfaglig målsetting. I 2015 økte nyplantingen til 7,9 millioner. Fylkesmannens bidrag til økt fokus og satsing på skogplanting, ikke minst gjennom den nye felles standarden for plantetall av gran i Hedmark og Oppland og økt kontroll og aktiv bruk av skogfond er mye av forklaringen på den positive utviklingen. Med økt planteaktivitet vil tilgang og kontroll av kvalitativt og stedstilpasset plantemateriale være en utfordring, som vi vil følge opp i samarbeid med fagmiljøer, planteskoler og næring. Vi savner en revisjon av skogfrø og skogplanteforskriften.

Markberedning er et annet prioritert foryngelsestiltak, hvor Hedmark i samarbeid med Oppland har utviklet en felles standard. Problemer med mye snutebilleskader er en viktig årsak til dette, samt ønske om en raskere etablering av produksjonsskog. Markberedt areal har økt med over 60 % de siste 3-4 årene til rekordstore 46.880 daa, nær målsettingen på 50.000. Vi ser at et samlet faglig fokus og koordinering av rammebetingelser i samarbeid med næringsaktørene virker.

Ungskogpleieaktiviteten har ligget nær opp mot målsettingen i senere år (70.000 daa). I 2015 ble resultatet 68.100 daa. Fylkesmannen har sammen med næringen tatt initiativ til et fellesprosjekt for utvikling av en standard og veileder for ungskogpleie. Dette har også bidratt til å nå aktivitetsmålet. Det er også bestilt en analyse av ungskogpleiebehovet fra Nibio.

For å øke både planting og ungskogpleie, er det behov for økt kompetanse og kapasitet hos aktørene. Fylkesmannen har bidratt med kompetansetiltak overfor disse. Fylkesmannen arbeider sammen med næringen for å finne enda bedre modeller for effektiv og aktivitetsfremmende organisering og virkemiddelbruk.

Fylkesmannen har systematisert kontrollarbeidet innen skogkultur. Det gjelder både i forhold til foryngelseskontroll og forvaltningskontroll av kommuner. Fylkesmannen har i 2015 satt i gang et prosjekt for å sette kommunens rolle som skogbruksmyndighet i fokus.

Skogskader

Fylkesmannen er opptatt av å ha tilstrekkelig regional kapasitet til å følge opp skogskader, og har derfor nedsatt

en egen beredskapsgruppe på området. Barkbilleregistreringer viser fortsatt lave populasjoner, og risikofaktorene klima og tilgang på ynglemateriale har ikke vært gunstig for billene. Snutebilleskader på skogplanter i foryngelsene er imidlertid et betydelig problem, og satsing på markberedning er ett av flere konkrete tiltak for å forebygge snutebilleskader. Det er ikke rapportert om skogskader av betydning ut over dette i 2015.

Trebruk og bioenergi

Etter nedleggingen av mye av den norske treforedlingsindustrien har en økende andel av spesielt massevirke gått til eksport. Industrien i Karlstad i Sverige er nå klart største avtaker av massevirke fra Hedmark og har vært avgjørende for å sikre en stabil avsetning av massevirket. Økt verdiskaping innenlands, herunder satsing på bioenergi og økt bruk av tre, er prioriterte satsingsområder i Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland.

Hedmark har en sterk tremekanisk verdikjede fra skog til bygg. Fylkesmannen, sammen med IN og fylkeskommunen, har bidratt til etablering av en treklynge med basis i den omfattende tremekaniske industrien og trehusmiljøene i fylket. Målsettingen er å få etablert et arenaprosjekt i løpet av 2016.

Bioenergi

Samlet bioenergiproduksjon i Hedmark ligger på 1,3 TWh. Dette utgjør 25% av fylkets stasjonære energiforbruk, og tilsvarer et virkesforbruk i størrelsesorden 0,6 millioner fm³.

Gjennom en målrettet satsing på veilednings- og informasjonstiltak over flere år, er det nå om lag 260 gårdsvarmeanlegg i fylket med en samlet energiproduksjon i størrelsesorden 34GWh. De fleste av anleggene bruker flis som brensel, men noen benytter halm, ved og annet treavfall. Interessen og aktiviteten på området er fortsatt stor.

Uttak av skogsbrensel fra skogen (heltrevirke og GROT) til fjernvarmeanlegg har i stor grad stoppet opp. Dette skyldes dels at flistilskuddet ble borte i 2013, men er i senere tid forsterket av at biprodukter fra den tremekaniske industrien i økende grad kommer inn i brenselmarkedet på grunn av nedlegging av norsk treforedlingsindustri og økende avsetningsutfordringer for denne type produkter i Sverige.

Trebasert innovasjonsprogram

Fylkesmannens arbeid i forhold til Trebasert Innovasjonsprogram har i hovedsak blitt ivaretatt gjennom Tredriver'n i Hedmark, som Fylkesmannen er med på å finansiere. Hovedmålet er å bidra til økt bruk av tre i byggeri gjennom utvikling og realisering av industrialiserte løsninger.

Gjennom strategien for skog- og tresektoren ble det i 2014 utviklet et "Kompetanseprogram for bruk av tre i bygg", med kommunene som målgruppe. Programmet er utformet i samarbeid med Tresenteret i Trondheim og Trefokus, og har i 2015 blitt gjennomført overfor 10 utvalgte kommuner i Hedmark og Oppland.

Kompetanse, forskning og rekruttering

Hedmark har et stort og aktivt miljø innen offentlig og privat skogforvaltning, treindustri og andre skogbaserte næringer. Fylkesmannen jobber offensivt med å realisere prosjekter og satsinger innen forskning, utvikling og rekruttering i et godt utviklet samarbeid med nasjonale og regionale organisasjoner, utviklingsaktører, utdannings- og forskningsinstitusjoner.

Fylkesmannen i Hedmark ønsker å være et kompetansesenter på skogområdet. Vi har i 2015 arrangert og bidratt på et betydelig antall kurs og samlinger, både overfor den kommunale forvaltningen og for skogbruksnæringa i Hedmark, bl.a. felles vårsamling for et samlet skogbruk i Oppland og Hedmark. Det er fortsatt behov for å videreføre og utvikle kompetansesatsingen for skogbruket i Hedmark.

Resultatområde 24 Bærekraftig landbruk

I Hedmark ble det omdisponert 579 daa dyrket mark og 427 daa dyrkbar mark i 2014, en økning fra året før. Utbyggingspresset er stort nær byene, særlig i Hamarregionen. I de senere år er det imidlertid ulike nasjonale samferdselsprosjekt som har stått for hovedtyngden av omdisponeringen. I andre deler av fylket utgjør begynnende gjengroing den største trusselen mot jordressurser og kulturlandskap. Det er stor interesse for nydyrking.

Fylkesmannen legger stor vekt på å gå i tidlig dialog og være tett på kommunale planprosesser og å samordne planuttalelsene med andre regionale myndigheter. Det gir økt gjennomslagskraft, samtidig som kommunene får mer entydige tilbakemeldinger. Flere kommuner har utfordringer med kompetanse og/eller kapasitet på

planområdet.

På klimaområdet er hovedutfordringen for landbruket lokalt ekstremvær med store nedbørmengder på kort tid. Det gir stor skade på jord, skogsbilveger, avling og anlegg. Fortsatt høy aktivitet i Hedmarkskogbruket er positivt i et klimaperspektiv. Fylkesmannen har fokus på økt skogplanting og skogkultur, og forbereder en storsatsing på skoggjødsling i regionen. Økt bruk av tre er et hovedmål i felles skog- og trestrategi for Hedmark og Oppland. Hedmark har i dag om lag 260 gårdsvarmeanlegg hovedsakelig basert på treflis.

Innenfor Regionalt Miljøprogram (RMP) har Fylkesmannen brukt handlingsrommet til å påvirke utviklingen av enkelte tiltak både på miljø- og forurensingsområdet, og med stort sett positiv effekt. Fylkesmannen har satt i gang et arbeid med å prioritere vassdrag i forhold til ordningen med utsatt jordarbeiding. Fylkesmannen er positiv til at forskrift om miljøplan ble opphevet. De nye miljøkravene har vært tema i kommunedialogen og på informasjonsmøter Fylkesmannen har støttet.

Det økologisk drevne arealet i Hedmark er på samme nivå som foregående år, med totalt 43.000 daa. Dette utgjør 4,2 % av jordbruksarealet i fylket. Det har vært en liten nedgang i antall økologiske melkekyr, mens det øvrige økologiske husdyrholdet er på samme nivå som tidligere år. Fylkesmannen anser det ikke lenger som mulig å nå målet i Hedmark om at 15 % av produksjonen skal være økologisk innen 2020, uten større endringer i virkemidlene. Spesielt gjelder dette åpenåkervekstene.

24.1 Samfunns- og arealplanlegging

Tall fra KOSTRA viser at det i Hedmark i 2014 ble omdisponert 579 daa dyrket mark og 427 daa dyrkbar mark, en økning fra 2013. Utbyggingspresset på dyrka mark er størst nær byer og tettsteder, særlig i Hamarregionen. I senere år er det imidlertid ulike samferdselsprosjekt, spesielt ny E6 og E16, som har stått for den største omdisponeringen av dyrket mark. I deler av fylket utgjør begynnende gjengroing den største trusselen mot jordressursene og kulturlandskap. Samtidig er det stor interesse for nydyrking i fylket, og det ble godkjent nydyrket tilsammen 3.066 daa i 2014. Hvor mye av dette som faktisk blir dyrket opp er imidlertid noe usikkert. I årene som kommer er det grunn til å anta at ulike nasjonale samferdselsprosjekt, spesielt opprustingen av Dovrebanen til to spor, fortsatt vil stå for en betydelig andel av omdisponeringen av dyrket jord.

Fylkesmannens hovedvirkemiddel for å sikre landbrukets arealinteresser og utviklingsmuligheter er å være tett på planprosessene gjennom dialog med lokale myndigheter. Videre legger vi vekt på å samordne planuttalelsene med andre regionale myndigheter som fylkeskommunen, Statens vegvesen, NVE og Jernbaneverket der det er mulig. Det gir økt gjennomslagskraft, samtidig som kommunene får mer entydige tilbakemeldinger. Fylkesmannen merker seg at mange kommuner har begrenset kompetanse og/eller kapasitet på planområdet, noe som blir særlig tydelig i oppfølgingen av nasjonale målsettinger og forventninger, lover og regelverk.

Fylkesmannen legger stor vekt på å komme tidlig inn i de kommunale planprosessene, og har jevnlig kontakt med administrasjonen i form av møter, telefon m.v. Ivaretagelse av jord- og kulturlandskapsressursene er også tema i møter med politisk og administrativ ledelse. Fylkesmannen deltar fast i Regionalt planforum. Det ble i 2015 avholdt 10 møter i planforum. Fylkesmannen konstaterer at hensynet til jordvern og landbruk ofte må vike i forhold til andre samfunnsinteresser og mål om befolkningsvekst, infrastruktur og tilrettelegging for lokalt næringsliv.

Fylkesmannen behandlet 476 høringssaker etter Plan- og bygningsloven i 2015, herav 242 uttalelser i plansaker og 234 uttalelser til dispensasjonssaker. Landbruksavdelingen har koordineringsansvaret i embetet for uttalelser til plansaker, mens dispensasjonssakene koordineres av miljøvernavdelingen.

Det ble fremmet innsigelse på landbruksfaglig grunnlag til 1 kommuneplan. Innsigelsene dreide seg om jordvern (nedbygging av dyrbar mark) og uklare, uakseptable eller manglende bestemmelser til plan. Innsigelsene er per i dag ikke avklart.

Det ble ikke fremmet innsigelser på landbruksfaglig grunnlag til reguleringsplaner i 2015. 7 dispensasjonssaker ble frarådd av Fylkesmannen med bakgrunn i bl.a. jordvern og hensyn til landbruksinteressene. En av disse sakene er påklaget, men ennå ikke avgjort.

Effektiv arealbruk i byer og tettsteder er viktig for å begrense tap av dyrka mark. Landbruksavdelingen deltar i regional ressursgruppe for stedsutvikling i regi av Hedmark fylkeskommune. Vi har også bidratt i plansatsningsprosjektet Plan & Tema, som er en felles satsing mellom fylkesmennene og fylkeskommunene i Hedmark og Oppland, Statens vegvesen og Statens kartverk for å øke kompetansen og kvaliteten på arealplan- og GIS-arbeidet i kommunene.

Verneplaner, energisaker og konsekvensutredninger

Fylkesmannen har deltatt i prosesser knyttet til utarbeidelse av regionale planer og veiledere. Rulleringen av Fylkesdelplan for Dovrefjell villreinområde har krevd noe ressurser, likeledes arbeidet med reguleringsplan for E6 og grensejustering i Åkersvika naturreservat. Kommunedelplan for dobbeltspor Dovrebanen fra Sorli til Brumunddal har også krevd ressurser. Vi forventer at en del ressurser vil bli benyttet i dette også i 2016. Fylkesmannen har hatt to vindkraftsaker til behandling: En søknad om endring av plan og en høring av detaljplan for miljø-, transport- og anleggsplan. Arbeidet med de temavise verneplanene etter naturmangfoldloven er slutført i Hedmark. Det gjenstår kun noe arbeid med skogområder som er tilbudt til frivillig vern, samt en vurdering av arealer ervervet av Statskog fra Borregaard.

Utvalgte kulturlandskap

I Hedmark er Vangrøftdalen-Kjurrudalen i Os kommune vårt utvalgte kulturlandskap. Det er et seterområde der det fortsatt drives aktiv setring og mjølkeproduksjon på rundt 35 setre. Tiltak på disse setrene prioriteres. Det er etablert et godt fungerende samarbeid med setereierne, som selv bidrar i høy grad med å vedlikeholde området. Formidling av kulturhistorie, tidligere drift samt nåværende drift støttes gjennom arrangementer rettet mot allmennheten, blant annet fredningmarkering av setertun, åpen seter og slåttestivandring. Det lokale engasjementet i området er viktig å støtte opp om i det videre arbeidet. Se forøvrig egen rapport oversendt Landbruksdirektoratet 13.02.2016 for en nærmere beskrivelse.

Samfunnsikkerhetsarbeide på landbruk- og matområdet

Dette arbeidet ivaretas på overordnet regionalt nivå gjennom fast deltagelse i Fylkesberedskapsrådet og Atomberedskapsutvalget. Den regionale plan for samfunnsikkerhet og beredskap omhandler for landbruksområdet spesielt temaene klima, epidemier og infrastruktur. Fylkesmannen følger opp disse temaene i utarbeidelse og oppfølging av handlingsprogrammet.

Arbeidet på matområdet (nedføring pga. radioaktivitet, kontroll av settepotetproduksjon, såvarer og gjødselvarer av organisk opphav, utstedelse av autorisasjon for kjøp og bruk av plantevernmidler) ivaretas gjennom samordning etter behov med Mattilsynet.

24.2 Klimautfordringene

Hovedutfordringen for landbruket er ekstremvær med store lokale nedbørmengder på kort tid, som kan gjøre stor skade på avling, jord og hydrotekniske anlegg. Det har vært flere slike tilfeller i de senere år. Tilskudd til drenering og tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel, er de to viktigste klimarettede tiltakene Fylkesmannen har på landbruksområdet.

Interessen for tilskudd til drenering var betydelig lavere i 2015 sammenlignet med de to foregående årene. Behovet for drenering er imidlertid fortsatt stort mange steder. Den avtakende interessen har antakelig sammenheng med at det fastsatte tilskuddet er for lavt til å stimulere til nødvendig drenering. På steinrik jord på Hedmarken er kostnaden kr 8-12.000/daa, mens den på steinfri jord langs Glomma er kr 3-4.000/daa. Foruten høyere tilskuddssats, bør det vurderes å åpne for en omdisponering av ubrukte dreneringsmidler til hydrotekniske tiltak. Bedre hydrotekniske løsninger er en forutsetning for å få avløp for drenering, og enda viktigere for å ta unna store nedbørmengder ved intensive byger.

Fylkesmannen hadde kr 15,9 mill til disposisjon for 2015, etter å ha overført kr 10,7 mill. fra 2014. Vi mottok i alt 191 søknader om tilskudd til drenering, som til sammen er innvilget med kr 3,7 mill. Tilskuddet fordeler seg slik på ulike tiltak; kr 2,8 mill til systematisk grøfting, kr 0,5 mill til usystematisk grøfting, kr 0,1 mill til avskjæringsgrøfter, kr 0,2 mill til profilering og kr 19.000 til omgraving av myr. Fylkesmannen har oppfordret kommunene til å iverksette tiltak for å øke interessen for drenering. I tillegg har vi gitt støtte til flere lokale informasjonsmøter med drenering som tema.

Innen rammen av RMP har Hedmark siden 2005 gitt tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Det er stor interesse for denne ordningen, som helt klart har ført til en bedre disponering og raskere nedmolding av husdyrgjødsel i åpen åker. Se ellers rapporteringen på RMP i kap. 24.3 under. Fylkesmannen har støttet ett storskalaforsøk og 5 fagmøter om klimahensyn og klimatiltak i regi av lokal landbruksrådgiving og kommunene med midler fra Klima- og miljøprogrammet.

Fylkesmannen mener det er behov for strengere krav til lagring og bruk av husdyrgjødsel. Spesielt er det en utfordring med oppsamling av gjødsel fra utegangerdyr og lagring av tørrgjødsel på bakken. En ny forskrift om gjødselvarer av organisk opphav bør derfor på plass så snart som mulig. Videre bør Fylkesmannen og Landbruksdirektoratet få en klarere rolle som overordna myndighet på området.

På skogsiden har Fylkesmannen arbeidet aktivt med å øke skogplantingen både i tetthet og areal, forberede en storsatsing på skoggjødsling i regionen i tett samarbeid med næringa og støttet opp om informasjonsarbeid om skog og klima. Vi konstaterer at det også regionalt er en stor utfordring å få konsensus om skogens betydning i klimasammenheng.

Bioenergi og økt bruk av tre er prioriterte satsingsområder i Strategi for skog og tresektoren i Hedmark og Oppland 2013-2016 og det er iverksatt en rekke tiltak og initiativ. Denne satsingen er nærmere omtalt under kap. 23.2 foran.

Hedmark har i dag 260 gårdsvarmeanlegg, hovedsakelig basert på treflis som brensel. Det er fortsatt stor interesse for denne type anlegg. Bortsett fra et mindre forprosjekt som Fylkesmannen støttet, har det vært liten interesse for etablering av biogassanlegg i Hedmark. Det aktuelle prosjektet ble ikke realisert. Fylkesmannens vurdering så langt har vært at det ikke er grunnlag for å ta noe initiativ for å få opp interessen på området.

24.3 Produksjon av miljøgoder og reduksjon av forurensninger

Måloppnåelse for virkemidlene i Regionalt miljøprogram (RMP)

Hedmark fikk tildelt kr 42,3 mill til RMP i 2015. Rammen er fordelt med kr 15 mill på tiltak innen kulturlandskap, og kr 27,3 mill på tiltak innen forurensning. Det har vært en nedgang i antall søknader i 2015.

For tiltak innen kulturlandskap har Hedmark følgende ordninger:

- Tilskudd til drift av beitelag
- Tilskudd til skjøtsel av artsrike slåttemarker og beite av verdifulle arealer
- Tilskudd til bevaringsverdige saueraser
- Tilskudd til seterdrift med melkeproduksjon
- Tilskudd til skjøtsel av setervoller og seterlandskap
- Tilskudd til skjøtsel av automatisk freda kulturminner

Hedmark er et stort seterfylke, med ca 170 enkeltsetre og 18 fellessetre i aktiv drift i 2015. Det har vært en forholdsvis stor nedgang over tid, med ca 10 setre i året. For å motvirke ytterligere avgang har Fylkesmannen trappet opp satsene. Det har nå stabilisert seg og vi har en avgang på ca to setre i året. Antall småfe innen ordningen tilskudd til drift av beitelag var på samme nivå som i 2014, mens antall storfe har økt med ca 1.000 dyr. For alle de andre ordningene innen kulturlandskap er omfanget av omsøkte tiltak om lag på samme nivå som i 2014.

For tiltak mot forurensning har Hedmark følgende ordninger:

- Tilskudd til utsatt jordarbeiding
- Tilskudd til grasdekte vannveier og grasdekte vegetasjonssoner
- Tilskudd til vedlikehold av fangdammer og gårdsdammer
- Tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel
- Tilskudd til ugrasharving og hypping/radrensing

De tyngste og viktigste tiltakene er tilskudd til utsatt jordarbeiding og tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Det har vært en synkende oppslutning om ordningen med utsatt jordarbeiding fra ca 250.000 daa for noen år tilbake, til ca 195.000 daa siste år. I 2015 økte derfor Fylkesmannen satsene for tilskudd til utsatt jordarbeiding i erosjonsklasse 3 og 4 og for miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel for å stimulere til økt bruk av begge disse to tiltakene. Det førte til et noe større areal med åker i stubb (ca. 3.500 dekar i økning fra 2014), men ikke for miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel.

Fylkesmannen er i gang med å prioritere vassdrag der vi fra og med 2016 også kan innvilge tilskudd til utsatt jordarbeiding i erosjonsklasse liten og middels. Tilskudd til grasdekte vannveier og grasdekte vegetasjonssoner har en økning på 10.000 meter fra året før til 78.000 meter i 2015. Fylkesmannen mener dette er et effektivt tiltak for å hindre at jordpartikler kommer ut i vassdrag. Tilskudd til vedlikehold av fangdammer og gårdsdammer ble innført først i 2013 og har foreløpig svært lite omfang.

I 2015 er det innvilget tilskudd til 168.000 daa med miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel, fordelt på 104.000 daa med spredning om våren/i vekstsesongen og 64.000 daa med rask nedmolding. Samlet sett er det en nedgang på ca 1.500 daa fra året før. Tilskudd til bruk av tilførselsslange er redusert med ca 1.000 daa fra året før. Dette er et viktig tiltak for å redusere jordpakking og klimagassutslipp fra jord med dårlig struktur. Tilskudd til ugrasharving og hypping/radrensing er på samme nivå som tidligere år med ca 5.500 daa. Nesten alt gjelder ugrasharving i korn.

Fylkesmannen har fulgt opp landbrukets sektoransvar i forhold til vannforskriften gjennom deltagelse i arbeidet med tiltaksplaner i de ulike vannområdene og informasjon i møter med kommuner og andre målgrupper.

Arbeid med miljøkrav

Fylkesmannen finner det positivt at forskrift om miljøplan ble opphevet, og at det bare er krav om gjødselplan og plantevernjournal som er knyttet mot produksjonstilskuddet og tilskudd til generelle miljøtiltak for jordbruket. Kravene til plantevernjournaler bør imidlertid samordnes slik at det stilles samme krav i produksjonstilskuddet og tilskudd til generelle miljøtiltak for jordbruket.

Fylkesmannen har avholdt flere kommunesamlinger der det er orientert om krav til gjødslingsplan og kravene i ny forskrift om plantevernmidler. Gjennom midler fra Klima- og miljøprogrammet har vi også støttet flere informasjonsmøter i regi av kommunal landbruksforvaltning og lokal landbruksrådgiving, der de nye kravene har vært tema.

Ved forvaltning og stikkprøvekontroll av produksjonstilskuddet og tilskudd til generelle miljøtiltak for jordbruket, er det som tidligere år avdekket at forholdsvis mange av de kontrollerte foretakene mangler gjødslingsplan eller at den er mangelfull. Ofte er jordprøvene for gamle. Omtrent like mange har fått avkorting i produksjonstilskuddet pga. feil avkryssing i søknaden på spørsmålet om de har gjødslingsplan. Det har også vært noen tilfeller der rådgivingstjenesten har utarbeidet gjødslingsplan på høsten etter at foretaket har fått varsel om kontroll.

I Hedmark er det ingen foretak som har fått avslått søknaden om produksjonstilskudd pga. brudd på bestemmelsene om minst 2 meter vegetasjonssone mot vassdrag og at foretaket ikke har gjort inngrep i kulturlandskapet. Det kan skyldes at konsekvensene av brudd er så store at lokal forvaltning finner det krevende å følge opp disse bestemmelsene.

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2015 etter søknadsomgang 2014 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Kulturlandskap	Biologisk mangfold	Kulturmiljøer og kulturminner	Friluftsliv og tilgjengelighet	Avrenning til vassdrag og kyst	Utslipp til luft	Plantevernmidler	Andre miljøtiltak
FMHE	2298590	1578100	11448890	0	19511000	8118993	346500	0
Sum	2298590	1578100	11448890	0	19511000	8118993		

24.4 Økologisk landbruk

Det økologisk drevne arealet i Hedmark er om lag uforandret fra foregående år, med totalt 43.000 daa. Dette utgjør 4,2 % av jordbruksarealet i fylket. Det har vært en liten nedgang i antall økologiske melkekyr, mens det øvrige økologiske husdyrholdet er på samme nivå som tidligere år.

Det er store forskjeller innad i fylket. I Tolga kommune drives 20 % av jordbruksarealet og 15 % av melkekyrne økologisk, mens i nabokommunen Tynset drives bare 6 % av jordbruksarealet 3 % av melkekyrne økologisk. For fylket sett under ett er 8,7 % av melkekyrne økologiske. For de øvrige grovførbaserte husdyrslagene er 4-6 % av dyra økologiske. For de kraftfòrkrevende husdyrslagene er det liten økologisk produksjon i Hedmark. Fylkesmannens vurdering at når melkeproduksjonen har størst omfang av alle økologiske produksjoner i Hedmark, har det sammenheng med at det er muligheter for god utnyttelse av husdyrgjødsel og lite behov for ugrasmidler ved intensiv grovfòr dyrking. Markedsmulighetene for melk er også større, spesielt i Nord-Østerdal (Rørosmeieriet). Fylkesmannen samarbeider med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag som foregangsfylke på økologisk melkeproduksjon.

For økologisk kornproduksjon har det vist seg krevende å øke omfanget i Hedmark. 2015 ble var kun 1 % av kornarealet drevet økologisk, dvs. uendret fra året før. I 2005 var 1,6 % av kornarealet økologisk. Fylkesmannen støtter opp om Oppland som foregangsfylke på økologisk korn, og det samarbeides om bl.a. utviklingstiltak, storskalaforsøk og fagmøter.

For poteter og frukt er h.h.v. 0,6 % og 0,3 % av arealet i fylket økologisk drevet, mens 10 % av grønnsakarealet er økologisk. Dette er hovedsakelig gulrot- og løkproduksjon, der etablerte grønnsakprodusenter leier omlagt areal i tillegg til konvensjonell produksjon på egne arealer.

Fylkesmannen anser det ikke lenger som mulig å nå målet i Hedmark om at 15 % av produksjonen skal være økologisk innen 2020 uten større endringer i de økonomiske virkemidlene. Spesielt gjelder dette åpenåkervekstene.

Fylkesmannen har avsatt kr 450.000 av de regionale BU-midlene for oppfølging av tiltak i "Handlingsplanen for utvikling av økologisk landbruk Innlandet 2010-2015". Midlene er disponert i nært samarbeid med Fylkesmannen i Oppland. I lys av markedsutviklingen med en økende etterspørsel etter økologiske produkter i sluttmarkedet, har Fylkesmannen prioritert opp tiltak rettet mot økt produksjon framfor forbruksorienterte tiltak. For nærmere oversikt over hvilke tiltak som er støttet, se egen rapport til LMD.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
Oppgaver under LMD	kr 15 910 201,74	kr 0,00
Sum:	kr 15 910 201,00	kr 0,00

Klima- og miljødepartementet

Resultatområde 01 Naturmangfold

Vannkvaliteten i Hedmark er gjennomgående god, men det er strekninger som påvirkes av tidligere tiders gruvedrift. I samråd med Miljødirektoratet har vi fra 2014 avsluttet kalkingen. Det gjennomføres et omfattende overvåkingsopplegg for disse lokalitetene. Vi følger embetsoppdraget på vannforvaltningsområdet og har igangsatt en utvidet overvåking i forhold til tidligere år.

Fylkesmannen har fokus på rovviltforvaltningen. Arbeidet er fulgt opp både som sekretariat for rovviltnemnda i region 5 og som egen myndighetsutøver i forbindelse med tilskuddsforvaltning, skadefelling, ettersøk, gjennomføring av kvotejakt, lisensfelling og erstatningsoppgjør. Arbeidet på dette forvaltningsområdet er svært ressurskrevende og skjer gjennom et utstrakt samarbeid mellom miljøvern- og landbruksavdelingen.

Det blir på vanlig måte utarbeidet en egen rapport om arbeidet med forebyggende og konfliktdempende tiltak for 2015.

På naturforvaltningsområdet har frivillig vern av skog og oppdraget i tilknytning til Åkersvika hatt høy prioritet. Det er opprettet 7 nye skogreservater og et reservat er utvidet. Forvaltningsplan for Gardsjøen naturreservat er vedtatt og 5 andre planer er under produksjon. Oppdragene med prioriterte/truede arter og utvalgte/truede naturtyper er gjennomført som forutsatt. Det er gjennomført kartlegging og tiltak mot fremmede arter både i og utenfor naturreservater.

Helhetlig vannforvaltning

Fylkesmannen følger opp vedtatte tiltak i pilotvannområdet Femund-/Trysilvassdraget og Røgden.

1.1: FM har hatt dialog med VRM og gitt faglige råd i prosessen med å vurdere høringsinnspill til forvaltningsplanene.

1.2 og 1.3: FM har oppdatert og sjekket opplysninger i Vann-Nett for å bidra til at informasjonen er korrekt til godkjenning av forvaltningsplan med tiltaksprogram i fylkestinget.

1.4: Tiltaksrettet overvåking er gjennomført i 8 innsjøer og 6 elver. Videre er det igangsatt et omfattende program med vannkjemisk og biologisk overvåking over 4 år (2015-2018) på i alt 82 lokaliteter for å overvåke effekten av kalkingsavslutning .

1.6: FM har i samarbeid med vannområdene og Hedmark fylkeskommune fastsatt de endelige SMVF, vurdert aktuelle tiltak, satt miljømål og konkretisert miljømålene for SMVF.

1.7: Operasjonalisert overvåking er registrert i Vann-Nett fram til fristen som ble satt for midlertidig stenging av databasen.

1.9: FM Hedmark arbeider med en søknad om InterReg-midler til videreføring av prosjektet "Vänerlaksens frie

Rovviltforvaltning

Fylkesmannen mottok 179 søknader om erstatning. Antall dyr krevd erstattet gikk ned med 25 % fra 2014, og er det laveste siden 1993. Det er søkt erstattet 4 438 søyer og lam, hvorav 2 329 er erstattet. Til sammen ble det utbetalt kr 5 783 935. Antall sau i fylket har vært økende siste tre år, det samme har antall sau på utmarksbeite. Det har vært en økning i antall i de områdene der beitedyr har prioritet og en nedgang i de områdene der rovvilt skal prioriteres. Dette i tråd med nasjonal politikk om en tydelig soneforvaltning. Det er brukt store ressurser til forebyggende tiltak, blant annet til flytting til mindre rovdrytsatte områder og beiting på inngjerdet areal for å oppnå dette. Det gjennomføres målrettede forvaltningstiltak for å redusere skadepotensialet også i områder der beitedyr skal ha prioritet.

Jerv er største skadegjører (50 %) etterfulgt av ulv (22 %). Ulveskadene er uforutsigbare og oppstår i hovedsak når ungulv på vandring slår seg til i områder med mye beitedyr. På grunn av bestandsutviklingen til ulv i Sverige må en forvente at ulveskadene i Hedmark vil holde seg på et relativt høyt nivå, også i årene framover. Når det gjelder skader forvoldt av bjørn, har omfanget blitt vesentlig redusert de siste årene. Dette gjelder både dokumenterte skader og erstatningskrav. Skader forårsaket av gaupe er svært mye redusert sammenlignet med noen år tilbake. Mens erstatningskravet for antall sau tatt av gaupe på slutten av 1990-tallet ofte lå på mer enn 2000 dyr, ble bare 223 sau og lam krevd erstattet som gaupetatt i 2015. Vi har mottatt 35 klager på vedtakene om erstatning, en vesentlig økning fra 18 i 2014, men lavere enn i 2013 (67 stk). I tillegg til sau er det erstattet sju storfe tatt av bjørn.

Det er utbetalt kr 12 501 418 i tilskudd til forebyggende og konfliktdempende tiltak over statsbudsjettet kap. 1420 post 73.3. Fylkesmannen har gitt omkring 165 tilskudd til ulike typer forebyggende tiltak for ca. 90 brukere og beitelag. 47 brukere har fått tilskudd til hjemmebeite for ca. 6000 sau og lam. 19 beitelag og enkeltbrukere har mottatt tilskudd for å gjennomføre tidlig sanking, noe som omfatter i ca 19 000 sau og lam.

Fylkesmannen har behandlet 54 søknader om skadefelling i 2015. Det ble gitt 44 fellingstillatelser (44 i 2014), som resulterte i 3 fellinger (6 i 2014). Det er utbetalt kr 1 341 279 i fellingsvederlag til de kommunale skadefellingslagene. Fylkesmannen har høy beredskap og kort responstid for å håndtere fellingsøknader. I 2015 ble 48 % behandlet på under en time og 77 % under 3 timer. Fylkesmannen har som en følge av rovviltforliket i Stortinget senket terskelen for iverksettelse av skadefellingstillatelse i de prioriterte beiteområdene og differensierer tydelig mellom de ulike sonene i forvaltningsplanen.

Fylkesmannen har behandlet 12 søknader om midler til konfliktdempende tiltak og FoU. Det er gitt tilsagn om kr 570 000 og tiltakene omfatter bl.a. kunnskapsformidling særlig rettet mot skoleklasser, et prosjekt for å prøve ut viltkamera i bestandsovervåkingen av gaupe og et prosjekt for å se på mulighetene for å oppnå bestandsmålet for jerv i østlige skogområder.

Fylkesmannen gjennomførte i 2015 innsamling av DNA fra bjørn i regi av elgjegere. Det ble sendt ut materiell for innsamling av DNA til 800 jaktlag i de kommunene i fylket med binner og størst forekomst av brunbjørn. I tillegg ble det sendt ut materiell til de resterende kommuner og til Norges Jeger og Fiskerforbund i Hedmark, hvor interesserte jegere kunne henvende seg.

Pågangen fra brukere, kommuner og media i rovviltspørsmål er stor og mye ressurser brukes derfor på å veilede og besvare henvendelser. Fylkesmannen legger vekt på en helhetlig og omforent opptreden i rovviltspørsmål. Dette er viktig for å dempe konfliktnivået og bedre troverdigheten til Fylkesmannen på området. Fylkesmannen i Hedmark har siden 1999 hatt en beredskapsordning. Den innebærer at saueiere kan komme i kontakt med rovviltansvarlige hos Fylkesmannen på kveldstid og i helger, fra midten av mai og så lenge det foregår lisensfelling. Det har vært brukt mye ressurser utenom ordinær kontortid på oppfølging av akutte situasjoner. Det er loggført 433 henvendelser på telefon, en stor andel av disse utenfor ordinær arbeidstid. Åpningstid for vakttelefonen var fra 08:00 - 21:00.

Fylkesmannen benytter aktivt internettsidene til å informere om aktuelle saker innenfor rovviltforvaltningen. Internett benyttes til å informere blant annet om søknadsfrister, regler for tilskudd til forebyggende og konfliktdempende tiltak, erstatningsoppgjøret samt om endringer i ulike ordninger. Fra 2010 har interesserte via hjemmesidene kunnet registrere seg som SMS-mottakere for oppdateringer om kvoter og fellinger under kvotejakt og lisensfelling. For kvotejakt på gaupe og lisensfelling av ulv og brunbjørn har det vært satt som vilkår for deltagelse at jeger har registrert seg som mottaker av SMS.

Rovviltnemnda har avviklet sju møter i 2015 inkludert tre fellesmøte med region 4. Det er laget en egen internettside for Rovviltnemnda i Hedmark. Innkallelser, saksframlegg og protokoller samt dokumenter som gjelder forvaltningsplanen ligger der.

Forvaltning av villrein

1.30 og 1.31:

Fylkesmannen er sekretariat for villreinnemnda for Forollhogna. Vi har gjennom arbeidsgruppe og styringsgruppe fulgt tett opp arbeidet med regional plan for Forollhogna fram til godkjent plan, og deltar aktivt i prosjekt med ferdselsregistreringer i området som oppfølging av handlingsdelen til planen. Vi følger også aktivt opp ytterligere kunnskapsinnhenting i Rondane og Knutshø gjennom pågående FOU-prosjekt. Fylkesmannen har deltatt aktivt i styrings- og arbeidsgruppe for Regional plan Dovrefjell fram til prosessen stoppa opp i 2015.

For øvrig gjennomføres oppdragene iht. embetsoppdraget.

Forvaltning av verneområder og opprettelse av nye verneområder

I 2015 ble forvaltningsmyndigheten for fire naturreservater overført fra Fylkesmannen. Tynset kommune overtok forvaltningsansvaret for Stormyra naturreservat, nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia overtok forvaltningsansvaret for Grøvelsjøen naturreservat og Sølen verneområdestyre overtok forvaltningsansvaret for Fuggdalen og Steinfjellet naturreservater.

1.34 Bevaringsmål: Alle forvaltningsplaner som det er utarbeidet bevaringsmål for etter den nye modellen er lagt inn i NatStat.

1.38 E6 og Åkersvika: Fylkesmannen i Hedmark har brukt mye ressurser innenfor både plan, naturforvaltning og landbruk til å følge opp bestillingen fra daværende Miljøverndepartementet om å koordinere arbeidet med utarbeiding av reguleringsplan for E6 og grensejustering og ny forvaltningsplan for Åkersvika naturreservat. Ressursinnsatsen er estimert til ca. 100 % stilling i første halvår 2015, og 50 % andre halvår 2015. I 2015 ble det gjennomført høring i begge prosesser, og verneforslag ble sendt videre til Miljødirektoratet i juli. Arbeidet har gått i henhold til den stramme framdriftsplanen.

1.47 og 1.48 Grensemerking: Arbeidet med førstegangs grensemerking av 26 verneområder i kommunene Åmot, Rendalen, Stor-Elvdal, Hamar og Trysil er igangsatt. I løpet av høsten 2015 er 5 områder ferdig merket (inkludert Sølen lvo), og i 5 områder er merking startet opp. Oppdraget skal avsluttes innen 31.12.2016.

1.54 Frivillig vern: Det ble sendt ut oppstartsvarsel for totalt 9 områder og opprettet 7 nye naturreservater i 2015 på i alt ca. 8.880 dekar. I tillegg er et naturreservat utvidet med ca. 475 dekar. Ti områder er i forhandlinger/klare for forhandlinger, mens resultatet av naturfaglige registreringer i 2015 avventes for 9 områder.

1.55 og 1.56 Vern av skog på Statskog SFs grunn: Det er varslet oppstart og pågår en verneplanprosess for 10 områder (Regnåsen-Hiåsen, Granbekken-Drevja, Buberget, Hemberget, Skarvberget-Tallåsen, Valsjøberget-Andfallet, Abbortjønneggene, Tøråsen, Eldåa nord og Gråkletten) på Statskog SFs grunn. Deler av det siste området ligger på Opplysningsvesenets Fonds grunn.

Arbeid med forvaltningsplaner: Forvaltningsplanen for Gardsjøen naturreservat ble ferdigstilt i 2015. I tillegg er det meldt oppstart for en felles forvaltningsplan for tre naturreservater på Hedmarksvidda og det jobbes videre med et utkast til forvaltningsplan for Tutulhogget og Seimsjøen naturreservater.

Ulovlige inngrep: To saker er anmeldt til politiet og i to tilfeller har vi sendt rapport til politiet om brudd på vernebestemmelsene.

Kulturlandskap

1.58 og 1.59 Verdifulle kulturlandskap: Det er ikke gjennomført noen aktiviteter på dette området i 2015.

Forvaltning av trua og sårbare arter, inkludert naturtyper (UN) og prioriterte arter (PA)

1.60 Faggrunnlag for utvalgte naturtyper og prioriterte arter:

- Høgmyr: Kartlegging av typisk høgmyr er i løpet av 2015 ferdigstilt i Østfold, Akershus, Hedmark og Oppland. Det ble i 2015 gitt tilskudd til videreføring av prosjektet med kartlegging av Vestfold, Buskerud, Telemark og østlige deler av Agder.
- Spesielle sandforekomster (sandfurusskog): Det er ikke gjennomført noen aktiviteter på dette området i 2015.
- Huldrestry: Arbeidet med kartlegging av huldrestry har fortsatt i 2015. Sluttrapport for arbeidet forventes ferdigstilt i løpet av vinteren 2016/2017. Under arbeidet i 2015 har det fremkommet informasjon om et større antall mulige lokaliteter for huldrestry som ikke tidligere var kjent. Det ligger ikke inne i det opprinnelige prosjektet å kartlegge disse lokalitetene, men dette vil bli tatt stilling til i løpet av 2016.
- Heroringvinge: I 2014 ble det dokumentert ny nordgrense for utbredelse av heroringvinge i Norge (i

Ringsaker). Fylkesmannen engasjerte NINA til å gjennomføre feltundersøkelser i funnområdet og nærliggende lokaliteter i løpet av sommeren 2015.

For (foreslåtte) prioriterte arter og utvalgte naturtyper som vi ikke er ansvarlig fylkesmann for, men som finnes i vårt fylke, har vi blant annet kartlagt forekomster, sendt ut informasjon til grunneiere og kommuner, tatt initiativ til skjøtsel og fordelt tilskuddsmidler. Dette gjelder for svartkurle, elvesandjeger, elvemusling, fjellrev, dragehode, storsalamander, åkerrikse, solblom og hule eiker.

1.62 Handlingsplan for slåttemark: Arbeidet med å etablere skjøtsel av verdifulle områder med slåttemark ble videreført i 2015. Det ble gitt tilskudd til skjøtsel av til sammen 8 lokaliteter. Det ble laget skjøtelsesplan for et område, i tillegg til at det ble gjennomført en faglig vurdering av eksisterende skjøtelsesplan for et område som har vært skjøttet gjennom flere år.

1.67 Handlingsplan for hortulan: Arbeidet med overvåking av hekkestatus i kjente hekkeområder ble videreført i 2015. Informasjonsbrev om tilhold av hortulan med anmodning om hortulanvennlig forvaltning av hekkebiotopene ble sendt til berørte grunneiere. Arbeidet med en revidert handlingsplan for hortulan er påbegynt i form av et felles faggrunnlag for artene hortulan og vierspurv.

Fremmede arter

Fylkesmannen har behandlet 10 søknader om utsetting av fremmede treslag. 3 vedtak om tillatelse til utsetting har blitt påklaget. To klagesaker ble sendt til Miljødirektoratet som omgjorde Fylkesmannens vedtak om tillatelse. Fylkesmannen har tatt klagen til følge i 1 sak, og omgjort sitt eget vedtak om tillatelse.

1.71 Tiltak mot fremmede arter: bekjempelsestiltak har blitt utført i og utenfor verneområder, med spesiell fokus på kjempespringfrø. Vi har tildelt midler til 12 kommuner som jobber mot fremmede arter.

1.72 og 1.73 Rynkerose og vasspest: NIVA har kartlagt utbredelse av vasspest i Mjøsa og vi har registrert rynkerose langs Mjøsa i Stange og Hamar kommuner.

1.78 Informasjon om fremmede arter: Vi har informert via media og egne kanaler om fremmede arter og har løpende dialog med kommunene. Vi har ikke gjennomført en fagdag med temaet fremmede arter på grunn av mangel på tilgjengelige forelesere.

Resultatområde 03 Friluftsliv

Fylkesmannen har brukt noe tid på befaring og saksbehandling som følge av rollen som grunneierrepresentant i statlig sikra områder. Det har i 2015 vært flere saker knyttet til Nordsveodden i forbindelse med oppgradering av regionale vann- og avløpsledninger som skal til og fra renseanlegget på nabotomta. Arbeidet er utført i samarbeid med fylkeskommunen. Allemannsretten forsøkes ellers ivarettatt gjennom innspill til plan- og dispensasjonssaker.

Fylkesmannen har på vanlig måte gjennomført oppgaver knyttet til jegerprøven.

Resultatområde 04 Forurensning

Forurensningsområdet er fulgt opp i henhold til embetsoppdrag. Gebyrinntektene i 2015 ble noe mindre enn budsjettert.

Grunnforurensning

4.19 Grunnforurensning oppdateres løpende.

Avfall og gjenvinning

4.21 Egenrapporterte utslippstall for Trehørningen energisentral (avfallsforbrenningsanlegg) er gjennomgått.

4.22 Avfallsanlegg som må ha tillatelse etter nye krav i IED blir registrert i løpet av 2016, iht. oppdrag fra Miljødirektoratet.

Avløp

4.24 Det er kontrollert at Kostra-rapporteringen er knyttet til korrekt tettbebyggelse, rensemetode og størrelse. To renseanlegg hadde overskridelse av rensekravet for 2014. Dette følges opp særskilt.

4.26 Det er ingen spesielt høye analyseverdier for tungmetaller og miljøgifter. Miljødirektoratets oppdrag om

4.20 Det er ingen spesielt høye analyseverdier for tungmetaller og miljøgifter. Miljødirektoratets oppdrag om vurdering av nytteverdi av analyser av miljøgifter i avløpsvann er fulgt opp.

Tilsyn

Risikobasert tilsyn gjennomføres iht. egen tilsynsplan. Det er gjennomført 3 revisjoner og 8 frekvensbaserte inspeksjoner. Gebyrinntektene ble kr 834 900.

Vi har deltatt i følgende sentrale aksjoner:

T.1 Biloppsamlingsplasser, 5 inspeksjoner

T.3 Vaskerier og renserier, 7 inspeksjoner

T.4 Avløpsanlegg, 3 inspeksjoner

I tillegg er det gjennomført 11 inspeksjoner ved bilverksteder (lokal kontrollaksjon, ikke-varslede inspeksjoner).

Tillatelser

Det er gitt 9 nye tillatelser og ytterligere 8 eksisterende er endret.

Landbasert industri og akvakultur

T.7 Alle IPPC-/IED-bedrifter har risikoklasse 3 eller lavere, med unntak av 1 virksomhet med intensiv fjørfeoppdrett.

T.8 Virksomheter som driver treimpregnering og produksjon av trebaserte plater blir kartlagt og fulgt opp i løpet av 2016 iht. veiledning fra Miljødirektoratet. Hedmark har ingen virksomheter som driver behandling av metallavfall i fragmenteringsanlegg.

T.9 Krav om myndighetspålagt overvåking for delegert industri er under oppfølging i samsvar med oppdrag fra Miljødirektoratet.

T.10 I øvre del av Orkla har Yset renseanlegg utslippstillatelse, Tynset kommune er myndighet. Trysilvassdraget er ikke å anse som nasjonalt laksevassdrag i dag.

Resultatområde 05 Klima

Reduksjon av klimagassutslipp følges opp i behandlingen av kommunale planer ved vektlegging av samordnet areal og transportplanlegging og tilknytning til fjernvarmeanlegg der det ligger til rette for dette. Klimatilpasning følges også opp i behandling av kommunale planer blant annet ved å følge opp byggegrenser mot vassdrag. Videre legges krav om klimatilpasning inn i nye tillatelser, jf nye utslippstillatelser for avløpsanlegg.

Spesielle oppdrag hadde rapporteringsfrist med foreløpig embetsoppdrag.

Hamar kommune har gjennomført revisjon og høring av sin Klima- og miljøplan. Fylkesmannen har hatt økt oppmerksomhet knyttet til flomfaren langs mindre vassdrag (nedbørsflom) i sine uttalelser til plan- og dispensasjonssaker.

Resultatområde 00 Tverrgående virkemidler

Antall saker etter plan- og bygningsloven har økt noe i forhold til 2014. De store samferdselsprosjektene har vært spesielt arbeidskrevende. Andelen innsigelser er lavt. Det er ikke fremmet nye større energisaker i 2015, men vassdragsreguleringer og vindkraftsaker fremmet i 2014 har blitt fulgt opp også i 2015. Motorferdsel i utmark følges opp ved lovlighetskontroll og klagebehandling. Fylkesmannen gir veiledning til kommuner som planlegger snøskuterleder. Tilsyn gjennomføres i henhold til plan. Det er utført 3 revisjoner og 34 inspeksjoner. Annengenerasjons kartlegging av biologisk mangfold i kommunene er nå sluttført ved tilførte fagmidler og bruk av skjønnsmidler. Samtidig er det gjennomført kvalitetssikring av skogdata. Deler av miljøstatus Hedmark er i 2015 overført til fylkesmannens egen nettside. Innholdet er samtidig oppdatert.

Energiplanlegging

Vi har deltatt på klagebefaring for vindkraftverk i Songkjølen og Engerfjellet i Nord-Odal kommune og Kjøberget i Våler kommune. Vi bistått departementet noe i forbindelse med klageavgjørelse i disse sakene. Det har videre vært noen møter og formell saksbehandling/uttalelser i forbindelse med detaljplaner, planendringssøknader og Miljø-, transport- og anleggsplaner for Raskiftet vindkraftverk og Songkjølen og Engerfjellet vindkraftverk. For Songkjølen og Engerfjellet er klage ikke ferdigbehandlet i OED.

På vassdragsområdet har fylkesmannen deltatt på klagebefaring til søknadene om utbygging av Tolgafallene i Glomma og Deia. Fylkesmannen har opprettholdt innsigelsene til søknadene om utbygging av Tolga kraftverk og Nøra kraftverk. I tilknytning til klagebehandlingen er det gitt tilleggsuttalelser til disse søknadene.

Vi har i 2015 gitt 30 miljøfaglige vurderinger i saker som gjelder tiltak i regi av ulike nettselskaper i Hedmark.

Motorferdsel i utmark

Vi har foretatt lovlighetskontroller av dispensasjonsvedtak som fattes om motorferdsel i utmark. Vi har opphevet 3 vedtak etter motorferdselloven i Engerdal kommune og et vedtak i Rendalen kommune. Vi har videre behandlet noen klagesaker, og antallet henvendelser fra kommunene er økende.

Noen få kommuner er i gang med planlegging av kommunale snøskuterløyper for fornøyleskjøring. Tre kommuner har hatt konkrete forskrifter og kart på høring. Åsnes kommune gjorde vedtak i desember 2015.

Tilsyn

Risikobasert tilsyn gjennomføres iht. egen tilsynsplan. Det er gjennomført 3 revisjoner og 8 frekvensbaserte inspeksjoner.

Vi har deltatt i følgende sentrale aksjoner:

- T.1 Biloppsamlingsplasser, 5 inspeksjoner
- T.3 Vaskerier og renserier, 7 inspeksjoner
- T.4 Avløpsanlegg, 3 inspeksjoner

I tillegg er det gjennomført 11 inspeksjoner ved bilverksteder (lokal kontrollaksjon, ikke-varslede inspeksjoner).

Kunnskap om naturmangfold

Fylkesmannen i Hedmark har ikke gjennomført noen spesiell kursing i naturmangfoldloven i 2015. Kunnskap om naturmangfold brukes rutinemessig i plan- og inngrepssaker. Noen kommuner har fått rådgiving i bruk av naturmangfoldloven i saker etter annet lovverk, eksempelvis landbruksveger, grøfting, nydyrking og uttak av grus i elv.

Arealpolitikk og samfunnsutvikling

Antallet plan- og disp saker er litt høyere enn siste to år, og litt under snittet for siste ti år.

Fylkesmannen er fast representert i regionalt planforum, og stiller på en rekke møter for å bidra til å formidle nasjonal politikk på et tidligst mulig stadium i prosessen. Fylkesmannen besvarer alle oppstartsmeldinger og planprogram. For å følge opp gjeldende lover, regler og nasjonal politikk er det likevel nødvendig å fremme innsigelse i noen få saker (5 % av sakene i 2015). De fleste innsigelsene kan løses relativt raskt gjennom dialog med kommunene. I 2015 var støy, samordnet bolig- areal og transportplanlegging og barn- og unges interesser gjengangere som tema for innsigelsene.

I 2015 har vi gitt uttalelse til 70 detaljplaner, en arealdel (Løten), tre samfunnsdeler (Os, Rendalen og Tolga), 6 kommunedelplaner, 2 områdeplaner, 73 meldinger, 33 planprogram og til 45 endringer av planer.

Fylkesmannen fremmet innsigelse til kommuneplanens arealdel i Løten knyttet til plassering av to nye næringsarealer i strid med tidligere avklaringer i departementet, nytt boligområde, sykkelveg gjennom naturreservat, samt to innsigelser knyttet til mangelfulle planbestemmelser. Fylkesmannen avventer kommunens initiativ for å avklare innsigelsene.

Fylkesmannen fremmet innsigelse til reguleringsplan for Løten skytebane fordi anbefalte grenseverdier for støy i støyretningslinje T-1442/2012 overskrides for et stort antall bolighus. Det har vært avholdt arbeidsmøte mellom administrasjonen i kommunen og Fylkesmannen, og det er enighet om en mulig løsning for å kunne vedta planen.

Større samferdselsprosjekt gjennom fylket har også i 2015 tatt mye ressurser, dette gjelder rv.3, E16, E6 og Dovrebanen. Med samferdselsutbyggingene følger også mange planer for utvidelser av eksisterende og for nye massetak.

Første halvår 2015 var det intenst arbeid med utarbeiding av reguleringsplan E6 med kompensasjonsplan og verneforslag for Åkersvika i fellesprosjektet E6 Åkersvika. Dette arbeidet har vært nybrottsarbeid og hatt høy prioritet. Samarbeidet med vegvesenet har fungert godt og framdriftsplanen ble holdt.

Andre halvår 2015 har det vært roligere med E6 Åkersvika, men det har gått mye ressurser til møter og prosess i forbindelse med kommunedelplan for utbygging av Dovrebanen på strekningen Sørli- Brumunddal. Dette er en

strekning som går gjennom tre av fylkets mest folkerike kommuner og som også har store interesser knyttet til jordvern, naturvern (Åkersvika naturreservat, Furuberget naturreservat mm.), kulturminner og landskap. Fylkesmannen har brukt mye ressurser på å formidle grunnlagsinformasjon, registreringer, rapporter og erfaringer fra E6- Åkersvika til Jernbaneverket og deres konsulenter. Det har vært avklaringer med Miljødirektoratet om enkelte spørsmål i løpet av året.

Saken om hensettingsspor for jernbanen har kommet midt oppe i dette og det har vært helt ulike signaler om prosess for slike områder fra ulike deler av Jernbaneverket.

I løpet av året har vi hatt til høring tre forskrifter for fornøyleseskjøring med snøskuter (Rendalen, Åsnes og Engerdal) og oppstart av planlegging av snøskuterløype i Våler.

Ni driftskonsesjoner for massetak har vært på høring fra Direktoratet for mineralforvaltning.

Som del av plankonferansen arrangerte vi en temadag for kommunenes «talspersoner for barn og unges interesser i planleggingen». Litt under halvparten av kommunene var representert. Det var stort engasjement og gode tilbakemeldinger fra deltakerne. Vi gjennomfører i etterkant av dette en undersøkelse for å sjekke status i kommune på dette feltet, som grunnlag for vår veiledning framover. Dette vil også gå inn i evalueringen av plan- og bygningsloven «EVA –plan».

Vi har deltatt med to representanter på de to plannettverksmøtene som Miljødirektoratet har arrangert i 2015. Det har vært interessant og nyttig å diskutere tema og saker med folk fra andre fylkesmenn.

Se også KMD 66.5

Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon

Kartlegging av naturmangfold

Andre generasjons naturtypekartlegging er fullført i Hedmark, og alle data er mottatt fra kartleggerne med unntak av noen feil som må rettes opp. Det gjenstår nå bare kvalitetssikring og innlegging i Naturbase av dataene fra Løten, Hamar og Stange.

I 2015 ble det kvalitetssikret og levert data til Naturbase for kommunene Tynset, Alvdal og Folldal. Disse datasettene er i prinsippet kommunedekkende med alle naturtyper, men det er gjort en streng prioritering av hvilke deler av kommunene som skulle oppsøkes for ny kartlegging. I tillegg er det levert data om store eiker i et par kommuner (supplement).

Det er gjort et stort arbeid med gjennomgang og forbedring av eksisterende naturtypedata med vekt på skog. Dette arbeidet fortsetter i 2016.

Miljøstatus.no

Mesteparten av det nyttige, fylkesspesifikke stoffet fra Miljøstatus i Hedmark ble flyttet over til Fylkesmannens egen hjemmeside i 2015. Vi prøver i stor grad å henvise til Miljøstatus i Norge for bakgrunnsstoff. Etter overgangen til nye nettsider for fylkesmannen.no har det blitt mindre fristende å bruke minikart fra miljøstatus. Dette skyldes at fylkesmannen.no bruker sikre nettadresser (https://). Minikart fra miljøstatus genererer derfor feilmeldinger hver gang en side med et minikart åpnes.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
Naturmangfold	kr 6 665 920,27	kr 1 139 036,38
4 Forurensing	kr 723 767,13	kr 158 618,17
Andre oppgaver under KLD	kr 42 052,00	kr 0,00
11 Klima	kr 266 102,64	kr 0,00
12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling	kr 1 064 772,66	kr 323 365,30
12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon	kr 980 661,70	kr 63 225,50
Sum:	kr 9 743 276,00	kr 1 684 245,00

Samferdselsdepartementet

Resultatområde 91 Oppdrag for samferdselsdepartementet

91.1 Avkjørselssaker etter vegloven

Vi har ikke behandlet noen avkjørselssaker i 2015

91.2 Konesjon til anlegg og drift av taubaner

Fylkesmannen har behandlet 1 konesjonssøknad i 2015. Fylkesmannens database over gjeldende konesjoner er ajourført vedrørende forsikringer, driftstillatelser og driftsansvarlige for ulike taubaner.

Statens Helsetilsyn

Resultatområde 41 Tilsyn og klagesaksbehandling etter barnevernloven

Fylkesmannen har i 2015 behandlet alle rettighetsklager på barnevernområdet senest innen 3 måneder. Det er opprettet tilsynssaker, både rettet mot kommunene og Bufetat, og disse har hatt en median saksbehandlingstid på 3,6 måneder.

41.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen har prioritert behandling av tilsynssaker i 2015, og mener at avgjørelsene i sakene og oppfølgingen i etterkant bidrar til bedre tjenester for den enkelte bruker og at kommunen generelt får bedre kvalitetet på barneverntjenestene. Resultatet av behandlingen viser at antall tilsynssaker er forholdsvis stabilt i Hedmark, men samtidig noe stigende de siste årene. Antallet lovbrudd i tilsynssaker har imidlertid økt siden 2014.

Fylkesmannen avsluttet i 2015 til sammen 43 tilsynssaker som ble opprettet etter klager på eller bekymringer for barneverntjenestene i kommunene. Av disse sakene ble det avdekket lovbrudd i 25, noe som utgjør 58 %. Det er mest lovbrudd på oppfølging av tiltak og fosterhjem, samt på forvaltningslovens saksbehandlingsregler. Enkelte saker er også uforsvarlig behandlet i kommunen.

I 2015 behandlet Fylkesmannen 3 tilsynssaker rettet mot Bufetat Region øst, det ble avdekket brudd på bistandsplikten i to av disse.

Alle tilsynssaker blir fulgt opp av Fylkesmannen til virksomheten har bedret sine rutiner og kan forsikre om at avvikene er rettet.

41.2 Planlagt tilsyn

Tilsyn i barnevernsinstitusjoner og omsorgssentre

Det er ikke utført systemrevisjoner med barneverninstitusjoner i 2015. Fylkesmannen mener systemperspektivet i stor grad blir fanget opp ved ordinært institusjonstilsyn. De pålegg, meldinger og bemerkninger som er gitt i 2015 omhandlet manglende rutiner, styring og internkontroll.

Det er gjennomført individrettede tilsyn ved besøk i institusjoner og omsorgssentre i det omfang som fremgår av forskrift om tilsyn med barneverninstitusjoner. Det er gjennomført samtaler med alle barn og unge som ønsker det. Fylkesmannen har sørget for nødvendig tolketjeneste ved tilsyn i omsorgssentre. Årsrapport for fylkesmannens tilsyn med barnevernet er sendt Statens helsetilsyn.

Det er etter en vurdering av risiko og hensiktsmessighet bare gjennomført anmeldte tilsyn med fosterhjem med

særlige forutsetninger etter barnevernloven § 4-27 i 2015. Vi har hatt alenesamtale med ungdommen ved hvert besøk.

Fylkesmannen har fulgt opp tilsyn der det identifiseres brudd på lov- og forskriftskrav inntil feil er rettet og forholdene brakt i samsvar med lov og forskrift.

Institusjonene er blitt orientert per brev når Fylkesmannen har vurdert at alle brudd på lov- og forskriftskrav ved tilsynet er rettet.

Tilsyn med kommunene

Fylkesmannen utførte systemrevisjoner i tre kommuner i 2015, med temaet "Kommunens behandling av meldinger og tilbakemelding til melder". Det ble avdekket to, nærmest likelydende avvik, i hver av de tre kommunene.

41.3 Klagesaker

Det ble behandlet 30 klager på vedtak på bruk av tvang og klager på andre forhold i barneverninstitusjoner i 2015, noe som er en liten nedgang fra året før. I 4 av klagen ble det gitt medhold og delvis medhold til klager. De aller fleste av klagen omhandlet begrensninger i bevegelse og telefonbruk. Det var også noen klager på tvang i akutt faresituasjon, og enkelte på ransaking, kroppsvisitasjon og beslaglegging. Det var også flere klager som omhandlet andre forhold ved institusjonene, som bistand fra institusjonens personale, mulighet for å se på TV etc.

Det ble i 2015 behandlet to klager på vedtak fra kommunen. Det ene omhandlet klage på dokumentinnsyn og ble stadfestet. Det andre omhandlet klage på avsluttet ettervern, dette ble gitt medhold og endret.

41.9 Andre oppdrag

Oppfølging av kommunens frister

Tre kommuner ble fulgt opp særlig på grunn av store fristoversittelser på undersøkelser etter barnevernloven. Ingen kommuner fikk mulkt.

Fristoversittelser på undersøkelser etter barnevernloven lå på samme nivå som i 2014, på 8,5 %.

Resultatområde 73 Klager på individuelle tjenester etter lov om sosiale tjenester i Nav

73.1 Klager på individuelle tjenester etter lov om sosiale tjenester i Nav

Vi har mottatt 250 saker etter lov om sosiale tjenester, av disse har vi behandlet 230 saker. Vi har behandlet 78,4 % av sakene innen 3 mnd. Vi hadde en restanse på 65 ubehandlede saker pr. 31.12.15.

Resultatet av klagebehandlingen er at 77% av klagen ble stadfestet, 16% ble helt eller delvis endret og 6% ble opphevet og tilbakesendt kommunen for ny behandling.

Resultatområde 74 Tilsyn etter lov om sosiale tjenester i Nav

74.1 Hendelsesbasert tilsyn

Vi har behandlet 16 hendelsesbaserte tilsynssaker etter lov om sosiale tjenester. Av disse er 8 avsluttet etter lokal avklaring uten videre tilsynsmessig oppfølging. Det er påpekt lovbrudd i 3 av de vurderte tilsynssakene.

74.2 Planlagt tilsyn

Vi har gjennomført landsomfattende tilsyn med tema "tjenestene opplysning, råd og veiledning og økonomisk stønad til personer mellom 17 og 23 år." Tilsynene er gjennomført som systemrevisjon i en kommune og egenvurderingstilsyn i 7 kommuner.

74.9 Andre oppdrag

Oppfølging av kommunens frister

Tre kommuner ble fulgt opp særlig på grunn av fristoversittelser på undersøkelser etter barnevernloven. Ingen kommuner fikk mulkt.

Fristoversittelser på undersøkelser etter barnevernloven er likt som i 2014 på 8,5%.

Resultatområde 82 Tilsyn og klagesaksbehandling som gjelder helse- og omsorgstjenest

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

Resultatkravet for hendelsesbaserte tilsynssaker er ikke oppfylt i 2015 når det gjelder median saksbehandlingstid.

Hendelsesbaserte tilsynssaker er rapportert inn til Statens helsetilsyn via NESTOR. I 2015 avsluttet vi 170 tilsynssaker med en eller flere vurderinger. Median saksbehandlingstid var 6,0 måneder.

Politisaker i 2015: 2 henvendelse fra politiet til Fylkesmannen og ingen anmeldelser fra Fylkesmannen til politiet.

82.2 Planlagt tilsyn

I 2015 ble det gjennomført 0,5 færre tilsyn med den kommunale helse- og omsorgstjenesten enn planlagt. Til tross for dette gjennomførte vi 1,7 flere tilsyn enn kravet fra Statens helsetilsyn. Det ble således gjennomført 16,7 tilsyn, mens kravet var på 15 tilsyn. Vi gjennomførte 3 tilsyn med spesialisthelsetjenesten. Dette er i tråd med volumkravet. Vi har derfor fulgt opp volumkravet fra Statens helsetilsyn når det gjelder planlagte tilsyn i 2015.

Sentrale funn i de planlagte tilsynene:

Fortsatt svært mangelfulle kunnskaper i noen mindre kommuner om regelverket i kapittel 4A i pasient- og brukerrettighetsloven (somatisk tvang).

Til dels dårlige og mangelfulle kunnskaper om saksbehandling av søknader om ulike kommunale helse- og omsorgstjenester (f. eks sykehjemsplass og tjenester i eget hjem for pasienter med rus- og psykiske helseproblemer).

Manglende fokus på individuell plan for pasienter/brukere med behov for sammensatte tjenester, for eksempel innenfor rus/psykisk helsefeltet. Moderne kartleggings- og utredningsverktøy tas ikke raskt nok i bruk.

I flere mindre kommuner har tjenestene til utviklingshemmede lav faglig standard. Det utøves ulovlig tvang overfor brukerne, og det er lav bevissthet om at tildelte tjenester (i form av enkeltvedtak) faktisk skal gjennomføres i praksis.

Samhandlingstilsynet (mellom sykehuset og kommunene) viste at kunnskapen om etablerte rutiner og prosedyrer var mangelfull. I den grad rutinene var kjent ble de heller ikke fulgt godt nok opp.

Fortsatt gjennomgående svikt i mange kommuner når det gjelder styring og internkontroll. Dette gjelder også til en viss grad for spesialisthelsetjenesten.

82.3 Klager på helse- og omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven m.fl.

Nødvendig helsehjelp: 19 saker er realitetsbehandlet. Av disse er 89 % sluttbehandlet innen 3 måneder. Vi har

oppfylt resultatmålet.

Helse- og omsorg forøvrig: 71 saker er realitetsbehandlet. Av disse er 56 % sluttbehandlet innen 3 måneder. Vi har ikke oppfylt resultatmålet.

Syketransport: 41 saker er realitetsbehandlet. Av disse er 76 % sluttbehandlet innen 3 måneder. Vi har oppfylt resultatmålet på dette området.

82.9 Andre oppdrag

Resultatkravene er oppfylt.

Oppgaver etter lov om kommunale helse- og omsorgstjenester kap. 9.

Fylkesmannen har overprøvd 113 kommunale vedtak om bruk av tvang/makt overfor 113 personer med psykisk utviklingshemning. Alle vedtak ble godkjent. Tidsfrister overholdes og gjennomsnittlig saksbehandlingstid for ordinære saker er ca. tre uker.

Det ble søkt om dispensasjon fra utdanningskravet i 109 saker. Dette omfatter 1747 tjenesteytere.

Det er innkommet 833 meldinger om skadeavvergende tiltak overfor i alt 67 tjenestemottakere, jf. helse- og omsorgstjenestelovens § 9-5 tredje ledd, bokstav a, i løpet av året.

Det er foretatt 14 stedlige tilsynsbesøk knyttet til vedtak etter helse- og omsorgstjenestelovens kap 9.

Det har vært avholdt månedlige samarbeidsmøter med Habiliteringstjenesten i Hedmark. I tillegg til råd og veiledningsvirksomhet inkludert møter med enkeltkommuner.

Vi har deltatt i referansegruppe som er opprettet i forbindelse med revidering av gjeldende rundskriv på området.

Resultatområde 83 Folkehelse

83.2 Planlagt tilsyn

Vi har ikke gjennomført tilsyn (systemrevisjon) på dette området i 2015.

83.3 Klagesaker

Det ble behandlet 3 klagesaker innenfor miljørettet helsevern i 2015. Median saksbehandlingstid var 2,8 måneder.

Utenriksdepartementet

Resultatområde 92 Oppdrag for Utenriksdepartementet

92.1 Apostiller

Fylkesmannen i Hedmark behandlet 639 saker i 2015.

92.2 Forberedelse av saker om honorære konsuler

Det har ikke vært noen saker til behandling i 2015.

Andre

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525 Fagdep.	
Andre faglige oppg. på oppd. for statlige virk.	kr 150 466,65	kr 0,00
Andre faglige oppgaver for ikke-statlige virk.	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 150 466,00	kr 0,00